# תלמוד ירושלמי סוטה

תלמוד ירושלמי

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015, ברישיון CC BY.
geulaquiz.com

# פרק א

**א משנה:** הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מְקֻנֵּא עַל פִּי שְׁנַיִם וּמַשְׁקֶה עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מְקֻנֵּא עַל פִּי שְׁנַיִם וּמַשְׁקֶה עַל פִּי שְׁנַיִם.

**הלכה:** הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ כול׳. כְּתִיב וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קִנְאָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ וגו׳. שֶׁלֹּא יְקַנֵּא לָהּ לֹא מִתּוֹךְ שְׂחוֹק וְלֹא מִתּוֹךְ שִׂיחָה וְלֹא מִתּוֹךְ קַלּוּת רֹאשׁ וְלֹא מִתּוֹךְ מִתּוֹן. אֶלָּא מִתּוֹךְ דָּבָר שֶׁל אֵימָה. עָבַר וְקִינֵּא לָהּ בְּאֶחָד מִכָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ. מַה אִיתְאֲמַרַת. לְמִצְוָה. לְעִיכּוּב. אֵין תֵּימַר לְמִצְוָה. קִינּוּיוֹ קִינּוּי. אֵין תֵּימַר לְעִיכּוּב. אֵין קִינּוּייוֹ קִינּוּי. אַתְיָא כְהָדָא. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר חוּקָּה תּוֹרָה מְעַכֶּבֶת.

הַקִּינּוּי. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר בְּשֵׁם רִבִּי לְעֶזֶר. חוֹבָה. רִבִּי יוֹשׁוּעַ אָמַר רְשׁוּת. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֶּן רִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. אַתְיָא דְרִבִּי לְעֶזֶר כְּבֵית שַׁמַּי וּדְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּבֵית הִלֵּל. דְּרִבִּי לְעֶזֶר כְּבֵית שַׁמַּי. דְּבֵית שַׁמַּי אוֹמְרִים. לֹא יְגָרֵשׁ אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ אֶלָּא אִם כֵּן מָצָא בָהּ עֶרְוָה. מָצָא בָהּ דְּבָרִים כְּאוּרִין. לְגָרְשָׁהּ אֵינוֹ יָכוֹל שֶׁלֹּא מָצָא בָהּ עֶרְוָה. לְקַיְמָהּ אֵינוֹ יָכוֹל שֶׁמָּצָא בָהּ דְּבָרִים כְּאוּרִין. לְפוּם כֵּן הוּא אוֹמֵר. חוֹבָה. וְהָא תַּנֵּי מִשּׁוּם בֵּית שַׁמַּי. אֵין לִי אֶלָּא הַיּוֹצֵאת מִשֶּׁם עֶרְוָה. מִנַּיִן הַיּוֹצֵאָה וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ וּצְדָדֶיהָ מְפוּרָמִין וּרְוֹעוֹתֶיהָ חֲלוּצוֹת. תַּלמוּד לוֹמַר כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר. אָמַר רִבִּי מָנָא קַיְימְתִּיהָ בְּעֵדִים. וְכָאן שֶׁלֹּא בְעֵדִים.

וּדְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּבֵית הִלֵּל. דְּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. אֲפִילּוּ הִקְדִּיחָה תַּבְשִׁילוֹ. לְפוּם כֵּן הוּא אוֹמֵר. רְשׁוּת. רָצָה לְקַנְאוֹת יְקַנֵּא. רָצָה לְגָרֵשׁ יְגָרֵשׁ.

וּמַה טַעְמָא דְרִבִּי לְיעֶזֶר. כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר. עֶרְוָה זוֹ סְתִירָה. דָּבָר דָּבָר. דָּבָר זֶה קִינּוּי. דָּבָר דָּבָר. מַה דָּבָר הָאָמוּר לְהַלָּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. אַף דָּבָר הָאָמוּר כָּאן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. וּמַשְׁקֶה עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ. וּמָעֲלָה בוֹ. בִּתְנָאִים שֶׁהִיתְנָה עִמָּהּ עַל פִּי אֲחֵרִים.

תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי לְיעֶזֶר. מְקֻנֵּא עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ וּמַשְׁקֶה עַל פִּי שְׁנַיִם. נֶאֱמַר כָּאן כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר. וְאֵין מְצִיאָה בְכָל מָקוֹם אֶלָּא בְעֵדִים. מַה מְקַיֵּים רִבִּי לְיעֶזֶר דָּבָר. דָּבָר שֶׁהוּא מַרְגִּיל לָבוֹא לִידֵי עֶרְוָה. עֵד אֶחָד מַהוּ שֶׁיְּשַׁקֶּה. מַה אִם פִּיו שֶׁאֵינוֹ זוֹקֵק לִשְׁבוּעַת מָמוֹן חֲרֵי הוּא מַשְׁקֶה. עֵד אֶחָד שֶׁהוּא זוֹקֵק לִשְׁבוּעַת מָמוֹן לֹא כָל שֶׁכֵּן. קָרוֹב מָהוּ שֶׁיַּשְׁקֶה. מִי קָרוֹב מִבַּעֲלָהּ. עֵד מִפִּי עֵד מָהוּ שֶׁיַּשְׁקֶה. מַה בֵּינוֹ לְבֵין הַקָּרוֹב. קָרוֹב אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ כָשֵׁר עַכְשָׁיו כָּשֵׁר הוּא לְאַחַר זְמָן. עַד מִפִּי עַד אֵינוֹ כָשֵׁר לֹא עַכְשָׁיו וְלֹא לְאַחַר זְמָן.

מַה טַעֲמָא דְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר. דָּבָר זֶה הַקִּינּוּי. כִּי מָצָא. אֵין מְצִיאָה אֶלָּא בְעֵדִים. וּמְקַנֵּא עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ. וּמָעֲלָה בוֹ. בְּקִינּוּי. מַה מְקַיֵּים רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עֶרְוָה. עֶרְוָה שֶׁהִיא בָאָה מִפִּחַ דָּבָר.

הֻשְׁיבוּ עַל דִּבְרֵי רִבִּי יוֹסֵי בֶּן יוּדָה. אִם כֵּן אֵין לְדָבָר סוֹף. הַכֹּל מְמֻנּוּ לְקַנְאוֹת לָהּ בשנים וּלְהָבִיא עֵדִים שֶׁנִּסְתְּרָה וּלְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. מַה טִּיבָהּ לְהִיסָּתֵר. אֶלָּא אַתְיָא דִּי לָא עַל דְּמַתְנִיתִין. הַכֹּל מְמֻנּוּ לַקְנוֹת לָהּ מִפִּיו וְלוֹמַר שֶׁנִּסְתְּרָה וּלְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא. אֲפִילּוּ כְהֶדְיֵן תַּנֵּייָא אַתְיָא הִיא כְּמָאן דְּמַר. מְקַנֵּא לָהּ מֵאֲבִיהָ וּמִבְּנָהּ. הַכֹּל מְמֻנּוּ לַקְנוֹת לָהּ מֵאֲבִיהָ וּמִבְּנָהּ וּלְהָבִיא עֵדִים שֶׁנִּסְתְּרָה וּלְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. אֵין תֵּימַר. מַה טִּיבָהּ לְהִיסָּתֵר. הַתּוֹרָה הִתִּירָהּ לְהִיסָּתֵר. דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. כְּתִיב כִּי יִסְתְּךָ אָחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ וגו׳. בִּתְּךָ בַּסֵּתֶר. אִמֶּךָ בַּסֵּתֶר. מִתְיַיחֵד אָדָם עִם אִמּוֹ וְדָר עִמָּהּ. עִם בִּתּוֹ וְדָר עִמָּהּ. עִם אֲחוֹתוֹ וְאֵינוֹ דָר עִמָּהּ.

עֵידֵי קִינּוּי שֶׁנִּמְצְאוּ זוֹמְמִין לוֹקִין. עֵידֵי סְתִירָה שֶׁנִּמְצְאוּ זוֹמְמִין אַתָּה אָמַרְתָּ לוֹקִין. מַהוּ שֶׁיְּשַׁלְּמוּ. לֹא מִכּוֹחָן הִיא מַפְסֶדֶת כְּתוּבָּתָהּ. אוֹ יָבֹא כַּיי דָּמַר רִבִּי בָּא רִבִּי יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל. אֵין לְמֵידִין דָּבָר מִדָּבָר בְּעֵדִים זוֹמְמִין. וְהָכָא כֵן.

נִסְתְּרָה בְּעֵד אֶחָד בְּשַׁחֲרִית וּבְעֵד אֶחָד בֵּין הָעַרְבַּיִם. יָבֹא כְהָדָא. נִתְייַחֲדָה עִמּוֹ בִּפְנֵי שְׁנַיִם. צְרִיכָה הִימֶּינּוּ גֵט שֵׁנִי. בְּאֶחָד אֵינָהּ צְרִיכָה הִימֶּינּוּ גֵט שֵׁינִי. בְּאֶחָד בְּשַׁחֲרִית וְאֶחָד בֵּין הָעַרְבַּיִם. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְשָׁאַל רִבִּי לְעָזָר בֶּן תַּדַּאי אֶת הַחֲכָמִים וְאָמְרוּ. אֵין זֶה יִיחוּד. קִינָּא לָהּ בְּעֵד אֶחָד בְּשַׁחֲרִית וּבְעֵד אֶחָד בֵּין הָעַרְבַּיִם. מֵאַחַר שֶׁהוּא אִישׁ וְהִיא אִשָּׁה אֵין קִינּוּיוֹ קִינּוּי. יָבֹא כְהָדָא. אֵין מְקַבְּלִין מִן הָעֵדִים אֶלָּא אִם כֵּן רָאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. וַאֲפִילּוּ רָאוּ זֶה אַחַר זֶה. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק בְּשֵׁם רַב. מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה בְּעֵידֵי הַבְּכוֹרָה וּבְעֵידֵי הַחֲזָקָה. רַבָּא בְשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. אַף בְּעֵידֵי סִימָנִין כֵּן. מֵהָדָא פְּשִׁיטָא שֶׁזֶּה אָמַר. רָאִיתִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַבּוֹ. וְזֶה אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבָּהּ. וְזֶה אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבָּהּ. לָאו כְלוּם. כָּל שֶׁכֵּן גַּבּוֹ וְגַבּוֹ. [שְׁנַיִם אוֹמְרִים. רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים. רָאִינוּ] שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה בְּרִיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. חַד אָמַר. פָּסוּל. וְחַד אָמַר. כָּשֵׁר. מָאן דָּמַר. פָּסוּל. כְּמַעִיד עַל חֲצִי סִימָן. וּמָאן דָּמַר. כָּשֵׁר. אֲנִי אוֹמֵר. שְׁמָא נִשְׁרוּ. שְׁנַיִם אוֹמְרִים. רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים. רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסָהּ. רִבִּי חַגַּיי אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל. רִבִּי בָּא אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר. רִבִּי יוּדָן אָמַר. בְּמַחְלוֹקֶת. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר. בְּמַחְלוֹקֶת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לְרִבִּי חַגַּיי. וְהָא רִבִּי יוּדָן סָבַר כְּוָותֵי. אָמַר לֵיהּ. עַל רַבֵּיהּ אֲנָא פְלִיג. לֹא כָל שֶׁכֵּן עִילָּוֵיהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא. יְאוּת אָמַר רִבִּי חַגַּיי. אִילּוּ שְׁטָר שֶׁהוּא מְחוּתָּם בְּאַרְבָּעָה עֵדִים וְקָרָא עָלָיו עַרְעֵר. זֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם וְזֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם. שְׁמָא כְּלוּם

הוּא. וְאֵין כָּל חֲתִימָה וַחֲתִימָה צְרִיכָה (אֶלָּא) שְׁנֵי עֵדִים וָכָה כָּל סִימָן וְסִימָן צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים. רִבִּי חֲנַנְיָה יְלִיף לָהּ מִשְּׁנֵי חֲזָקָה. אִילּוּ אֶחָד מֵעִיד שֶׁאָכְלָהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּיה וּשְׁלִישִׁית. וְאֶחָד מֵעִיד שֶׁאָכְלָהּ רְבִיעִית חֲמִישִׁית וְשִׁשִּׁית. שֶׁמָּא כְּלוּם הוּא. וְאֵין כָּל חֲזָקָה וַחֲזָקָה צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים וָכָה כָּל סִימָן וְסִימָן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים.

**ב משנה:** כֵּיצַד מְקַנֵּא לָהּ. אָמַר לָהּ בִּפְנֵי שְׁנַיִם אַל תְּדַבְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי וְדִבְּרָה עִמּוֹ עֲדַיִין מוּתֶּרֶת לְבֵיתָהּ וּמוּתֶּרֶת לוֹכַל בַּתְּרוּמָה. נִכְנְסָה עִמּוֹ לְבֵית הַסֵּתֶר וְשָׁהָת כְּדֵי טוּמְאָה אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ וַאֲסוּרָה לוֹכַל בַּתְּרוּמָה. וְאִם מֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת.

**הלכה:** כֵּיצַד הוּא מְקַנֵּא לָהּ כול׳. סוֹף דָּבָר עַד שֶׁתְּדַבֵּר עִמּוֹ. הָא אִם נִסְתְּרָה עִמּוֹ וְלֹא דִיבְּרָה אֵין סְתִירָתָהּ כְּלוּם. דְּרוּבָּה אָתָא מֵימוֹר לָךְ. אֲפִילּוּ דִיבְּרָה עִמּוֹ וְלֹא נִסְתְּרָה אֲדַיִין הִיא מוּתֶּרֶת לְבֵיתָהּ וּמוּתֶּרֶת לוֹכַל בַּתְּרוּמָה. לָשׁוֹן נָקִי הוּא מַתְנִיתִין. אַל תִּתְיַיחֲדִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי.

מַהוּ שֶׁיְּקַנֵּא לָהּ מִשְּׁנֵי בְנֵי אָדָם כְּאַחַת. רִבִּי יוּדָן אָמַר. מִכָּאן דָּמַר. בְּמִתַּלּוֹקֶת. מְקַנֵּא לָהּ מֵאֲבִיהָ וּמִבְּנָהּ. מְקַנֵּא לָהּ מִשְּׁנֵי בְנֵי אָדָם כְּאַחַת. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי. מְקַנֵּא לָהּ מִמֵּאָה בְנֵי אָדָם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. אָמַר לָהּ. אַל תִּיכָּנְסִי לְבֵית הַכְּנֶסֶת. נִכְנְסָת.

עִמּוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. לֹא אָמַר אֶלָּא עִמּוֹ. הָא זֶה אַחַר זֶה לֹא. רִבִּי אָבִין אָמַר אֲפִילּוּ זֶה אַחַר זֶה. מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ רַגְלַיִם לְדָבָר. לַפְּלַטָּיָא בַּלַּיְלָה. לְחוֹרְבָה בַּיּוֹם. לְמְבוּאוֹת אֲפִילּוּת בַּיּוֹם.

שָׁאֲלוּ אֶת בֶּן זוֹמָא. מִפְּנֵי מַה סְפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד טָמֵא. אָמַר לוֹן. סוֹטָה מָהִיא. אָמְרוּ לֵיהּ. רְשׁוּת הַיָּחִיד. אָמַר לוֹן מָצִינוּ שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִן פְּלִיגִין. דָּמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. קְטַנָּה שֶׁזִּינְּתָה אֵין לָהּ רָצוֹן לְהֵיאָסֵר עַל בַּעֲלָהּ. וְהָא תַּנִּינָן. כָּל שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל סְפֵיקוֹ טָהוֹר. הָא אִם יֵשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל סְפֵיקוֹ טָמֵא. בְּרַם הָכָא. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל סְפֵיקוֹ טָהוֹר. מִפְּנֵי מַה סְפֵק רְשׁוּת הָרַבִּים טָהוֹר. אָמַר לוֹן. מָצִינוּ שֶׁהַצִּיבּוּר עוֹשִׂין פִּסְחֵיהֶן בְּטַהֲרָה בְּשָׁעָה שֶׁרוּבָּן טְמֵאִין. מַה טוּמְאָה יְדוּעָה הוּתְּרָה לְצִיבּוּר. קַל וְחוֹמֶר סְפֵק טוּמְאָה.

תַּמָּן תַּנִּינָן כָּל הָעֲרָיוֹת עָשָׂה בָהּ אֶת הַמְּעֶרָה כְּגוֹמֵר וְחַיָּיב עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה. הֶחֱמִיר בְּשִׁפְחָה שֶׁעָשָׂה בָהּ אֶת הַמְּזִיד כְּשׁוֹגֵג. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי בָּא בָּר מָמָל בְּשֵׁם רַב. שִׁכְבַת זֶרַע עַד שֶׁיִּפְלוֹט. הָכָא כְתִיב שִׁכְבַת זֶרַע וְהָכָא כְתִיב שִׁכְבַת זֶרַע. הָכָא אַתְּ אָמַר שִׁכְבַת זֶרַע עַד שֶׁיִּפְלוֹט. וְהָכָא אַתְּ אָמַר כֵּן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. שַׁנְיָיה הִיא דִכְתִיב וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה. כֵּינִי שֶׁנִּסְתְּרָה הַתּוֹרָה קָרָאָהּ טְמֵאָה. בְּרַם הָכָא שִׁכְבַת זֶרַע עַד שֶׁיִּפְלוֹט. לֵיי דָא מִילָּה כְתִיב שִׁכְבַת זֶרַע. לְשִׁיעוּרִין. כְּהָדָא דְתַנִּי. וְנִסְתְּרָה וְהִיא נִטְמָאָה. כַּמָּה הִיא סְתִירָה. כְּדֵי טוּמְאָה. כַּמָּה הִיא כְדֵי טוּמְאָה. כְּדֵי בִיאָה. וְכַמָּה הִיא בִיאָה. כְּדֵי הֶעָרָיָיה.

כַּמָּה הִיא הֶעָרָיָיה. רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר. כְּדֵי חֲזִירַת דֶּקֶל. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר. כְּדֵי לִשְׁתּוֹתוֹ. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. כְּדֵי גִילְגּוּל בֵּיצָה. רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּתִירָה אוֹמֵר. כְּדֵי לְגִימַת שָׁלֹשׁ בֵּצִים מְגוּלְגָּלוֹת זוֹ אַחַר זוֹ. רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּינְחָס אוֹמֵר. כְּדֵי שֶׁיְּקַשּׁוֹר גִּירְדֵּי אֶת הַנִּימָה. מִינְיָימִין אוֹמֵר. כְּדֵי שֶׁתּוֹשִׁיט יָדָהּ וְתִטּוֹל כִּכָּר לֶחֶם מִן הַסָּפָל. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָיה לְדָבָר זֵיכֶר לְדָבָר יֵשׁ. כִּי בְעַד אִשָּׁה זוֹנָה עַד כִּכַּר לֶחֶם וגו׳. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. כָּל אִילֵּין שִׁיעוּרַיָּא לְאַחַר הַתֶּרֶת הַסִּינָר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּעַצְמוֹ שִׁיעֵר. וּבֶן עַזַּאי נָשָׂא אִשָּׁה מִיָּמָיו. אִית דְּבָעֵי מֵימַר. נִתְחַמֵּם. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר. בָּעַל וּפֵירֵשׁ. אִית דְּבָעֵי מֵימַר סוֹד יי לִירֵיאָיו וּבְרִיתוֹ לְהוֹדִיעָם.

תַּנֵּי. רִבִּי אוֹמֵר. שָׁלֹשׁ טֻמְאוֹת אֲמוּרוֹת בַּפָּרָשָׁה. אַחַת לַבַּעַל וְאַחַת לַבּוֹעֵל וְאַחַת לַתְּרוּמָה. לַתְּרוּמָה. מָצִינוּ אִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ וּמוּתֶּרֶת בַּתְּרוּמָה. לָמָּה לֹא. אִילּוּ בַת כֹּהֵן שֶׁנִּישֵּׂאת לְיִשְׂרְאֵל וְנֶאֱנְסָה שֶׁמָּא אֵינָהּ מוּתֶּרֶת לְבֵיתָהּ וַאֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בַּתְּרוּמָה. לֹא מָצִינוּ אִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ וּמוּתֶּרֶת לוֹכַל בַּתְּרוּמָה. אָמַר רִבִּי אָבִין. אִיתְאֲמָרַת. אַחַת לַבַּעַל וְאַחַת לַבּוֹעֵל וְאַחַת לַיָּבָם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. מַתְנִיתִין אָמְרָה כֵן. וְאִם מֵת חוֹלֶצֶת וְלֹא מִתְיַיבֶּמֶת.

תַּנָּא רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי קוֹמֵי רִבִּי יוֹנָתָן. וְאַתְּ כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישֵׁךְ. פָּרַט לְאוֹנְסִין. מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר לֵיהּ. מַה תַּחַת אִישֵׁךְ לְרָצוֹן. אַף כָּאן לְרָצוֹן.

סוֹטָה כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַבַּעַל כֵּן אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל. כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבַּעַל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבּוֹעֵל. יָכוֹל כְּשֵׁם שֶׁצָּרַת סוֹטָה אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבַּעַל כָּךְ אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבּוֹעֵל. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הֶדָּא. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ. מֵת בַּעֲלַיִךְ. הֲוֵיָא לָהּ יָבָם כָּאן וְיִבְּמָהּ וָמֵת. וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעֲלָהּ. אָסוּר בָּהּ וּמוּתָּר בְּצָרָתָהּ. אָסוּר בָּהּ וּמוּתָּר בְּאֵשֶׁת אָחִיו. וְאֵשֶׁת אָחִיו לֹא כְצָרַת סוֹטָה הִיא. הָדָא הִיא אָמְרַת שֶׁצָּרַת סוֹטָה מוּתֶּרֶת לְאָחִיו שֶׁלַּבּוֹעֵל. אָמַר רִבִּי יוּדָן. אַתְיָיא כְרַבָּנִן דְּתַנָּן. דָּמַר רִבִּי הִילָא. תַּנֵּיי תַּמָּן. כָּל הָעֲרָיוֹת אֵינָן צְרִיכוֹת גֵּט חוּץ מֵאֵשֶׁת אִישׁ בִּלְבָד. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אַף אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ וְאֵשֶׁת אָחִיו. בְּרַם רַבָּנִן דְּהָכָא. רִבִּי חִייָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. הַכֹּל מוֹדִין בְּאֵשֶׁת אָחִיו שֶׁהִיא צְרִיכָה הֵימֶּינּוּ גֵּט מִשּׁוּם הֵילְכוֹת אֵשֶׁת אִישׁ קָנָה בָהּ. עֶרְוָה הִיא. וְעֶרְוָה פּוֹטֶרֶת צָרָתָהּ. אָמַר רִבִּי חִינְנָא. אֲפִילּוּ כְרַבָּנִן דְּהָכָא אַתְיָא הִיא. בָּהּ קָנְסוּ לֹא קָנְסוּ בְיוֹרְשֶׁיהָ. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי הִילֵּל. אֵין כְּרַבָּנִן דְּתַמָּן. יְהֵא מוּתָּר בָּהּ. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. צָרַת סוֹטָה אֲסוּרָה וְצָרַת גְּרוּשָׁה מוּתֶּרֶת. רִבִּי יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל הָעֲרוֹת מוּתָּרוֹת חוּץ מִצָּרַת סוֹטָה. שְׁמוּאֵל אָמַר. גְּרוּשָׁה עַצְמָהּ מוּתֶּרֶת לְבֵיתָהּ. מָהוּ פְלִיג. בְּגִין דַּהֲווֹן עָסְקִין בְּצָרוֹת לֹא אִדְכָּרוּן גְּרוּשׁוֹת. צָרַת סוֹטָה לָמָּה הִיא אֲסוּרָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. מֵרֵיחַ עֶרְוָה נָגְעוּ בָהּ. רַב אָמַר. מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהּ טוּמְאָה כָּעֲרָיוֹת.

**ג משנה:** אֵילּוּ אֲסוּרוֹת לוֹכַל בַּתְּרוּמָה הָאוֹמֶרֶת טְמֵיאָה אֲנִי לָךְ וְשֶׁבָּאוּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵיאָה. וְהָאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָה וְשֶׁבַּעֲלָהּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁקוֹתָהּ וְשֶׁבַּעֲלָהּ בָּא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה לָהּ. מוֹלִיכָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּאוֹתוֹ הַמָּקוֹם וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמָּא יָבוֹא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּעֲלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ.

**הלכה:** אֵילּוּ אֲסוּרוֹת מִלֶּאֱכֹל בַּתְּרוּמָה כול׳. מַתְנִיתִין לֹא כְמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. דְּתַנִינָן תַּמָּן. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים. שָׁלֹשׁ נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְנוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה. הָאוֹמֶרֶת. טְמֵיאָה אֲנִי לָךְ. שֶׁמַּיִם בֵּינִי לְבֵינָךְ. וּנְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְּהוּדִים. אָמַר רִבִּי אָבִין. וַאֲפִילּוּ תֹּאמַר כַּמִּשְׁנָה הָאַחֲרוֹנָה. מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ רַגְלַיִם לְדָבָר. תַּנֵּי. מְבַלְעֲדֵי אִישֵׁךְ. פָּרַט לְשֶׁקָּרְמָה שִׁכְבַת זֶרַע אַחֶרֶת לְאִישָׁהּ. אָמַר רִבִּי אִילָא. כְּעִנְיָין שֶׁנֶּאֱמַר מִלְּבַד עוֹלַת הַבּוֹקֶר. וְהָא תַנִּינָן. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כָּךְ הֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַבַּעַל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל. וּכְשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבַּעַל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבּוֹעֵל. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת אֶת בַּעֲלָהּ לְאַחַר הַבּוֹעֵל כָּךְ הֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם רִבִּי הִילָא. כָּאן בְּיוֹדֵעַ כָּאן בְּשֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ. רִבִּי חִייָה בַּר יוֹסֵף שָׁלַח בָּתָר אִיתְתֵיהּ. אָמַר. יִסְקוֹן עִמָּהּ תִּלַת תַּלְמִידִין. שֶׁאִם יַפְנֶה אֶחָד מֵהֶן לְצוֹרְכוֹ תִּתְיַיחֵד עִם שְׁנַיִם. וְהָא תַנִּינָן. וּמוֹסְרִין לוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שֶׁמָּא יָבוֹא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. אָמַר רִבִּי אָבִין. וּבַעֲלָהּ. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. אַף הוּא שָׂכַר לָהּ בַּיִת וְהָיָה מַעֲלֶה לָהּ מְזוֹנוֹת וְלֹא הָיָה מִתְיַיחֵד עִמָּהּ אֶלָּא בִּפְנֵי בָנֶיהָ. וְקָרָא עַל עַצְמוֹ הַפָּסוּק הַזֶּה יָגַעְתִּי בְאַנְחָתִי וּמְנוּחָה לֹא מָצָאתִי.

תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. בְּבַעֲלָהּ נֶאֱמָן עָלֶיהָ מִקַּל וָחוֹמֶר. וּמַה אִם הַנִּדָּה שֶׁחַייָבִין עָלֶיהָ כָּרֵת הֲרֵי הוּא נֶאֱמָן עָלֶיהָ. זוֹ שֶׁאֵין חַייָבִין עָלֶיהָ כָּרֵת אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא נֶאֱמָן עָלֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ. לֹא. אִם אָמַרְתָּ בְּנִידָּה שֶׁיֵּשׁ לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ. תֹּאמַר בְּזוֹ שֶׁאֵין לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ. וְאוֹמֵר מַיִם גְּנוּבִים יִמְתָּקוּ וגו׳. אָמַר לָהֶן רִבִּי יְהוּדָה. גְּזֵירַת הַכָּתוּב הִיא. וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן וגו׳. אָמְרוּ לוֹ. וּבִלְבַד בְּעֵדִים.

**ד משנה:** הָיוּ מַעֲלִין אוֹתָהּ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַם וּמְאַיְימִין עָלֶיהָ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּאַיְימִין עַל עֵידֵי נְפָשׁוֹת וְאוֹמְרִין לָהּ בִּתִּי הַרְבֵּה יַיִן עוֹשֶׂה. הַרְבֵּה שְׁחוֹק עוֹשֶׂה. הַרְבֵּה יְלָדוּת עוֹשֶׂה. הַרְבֵּה שְׁכֵנִים הָרָעִים עוֹשִׂים. אַל תַּעֲשִׂי לִשְׁמוֹ הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָּׁה שֶׁיִּימָּחֶה עַל הַמַּיִם וְאוֹמְרִים לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שֶׁאֵינָהּ כְּדַיֶּיי לִשְׁמָעָן הִיא וְכָל מִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ.

**הלכה:** הָיוּ מַעֲלִין אוֹתָהּ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַם כול׳. כְּשֵׁם שֶׁמְּאַיְימִין עָלֶיהָ שֶׁתַּחֲזוֹר בָּהּ כָּךְ מְאַיְימִין עָלֶיהָ שֶׁלֹּא תַחֲזוֹר בָּהּ. וְאוֹמְרִין לָהּ. בִּתִּי. אִם טְהוֹרָה אַתְּ. דְּבָרִיא לָךְ שֶׁאַתְּ טְהוֹרָה. עִמְדִי עַל בּוּרְיֵיךְ. שֶׁאֵין הַמַּיִם הָאֵילּוּ דוֹמִין אֶלָּא לְסַם יָבֵשׁ שֶׁהוּא נָתוּן עַל גַּבֵּי בָשָׂר חַי וְאֵינוֹ מַזִּיקוֹ. מָצָא שָׁם מַכָּה הִתְחִיל מְחַלְחֵל וְיוֹרֵד.

רִבִּי זְבַדְיָה חַתְנֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי חֲוָה מִשְׁתָּעֵי הָדֵין עוֹבְדָא. רִבִּי מֵאִיר חֲוָה יְלִיף דְּרִישׁ בִּכְנִישְׁתָּא דְּחַמְתָא כָּל לֵילֵי שׁוֹבָּא. וַהֲוָה תַמָּה חָדָא אִיתְתָא יְלִיפָה שְׁמָעָה קָלֵיהּ. חַד זִמְן עָנִי דָרִישׁ. אָזְלַת בָּעַיָת מֵיעוֹל לְבֵיתֵיהּ. וְאַשְׁכְּחַת בּוֹצִינָא מִי טָפֵי. אָמַר לָהּ בַּעֲלָהּ. הֵן חֲוַיְיתָהּ. אָמְרָה לֵיהּ. מִישְׁמָעָא קָלֵיהּ דְּדָרוֹשָׁא. אָמַר לָהּ. מִכָּן וָמָן דְּלִית הַהִיא אִיתְתָא עָלְלָה לְהָכָא לְבֵייתָהּ עַד זְמַן דְּהִיא אָזְלָה וְרָקְקָה גַּו אַפּוֹי דַּדְרוֹשָׁא. צָפָה רִבִּי מֵאִיר בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וַעֲבַד גַּרְמֵיהּ חֲשַׁשׁ בְּעֵייניהּ. אָמַר כָּל אִיתְתָא דְּיָדְעָה מִילְחוֹשׁ לְעֵייְנָא תֵּיתֵי תִילְחוֹשׁ. אָמְרִין לָהּ מְגִירְתָא. הָא עַנְיָיתֵיךְ. תֵּיעָלִין לְבֵיתֵיךְ עַבְדִי גַּרְמֵיךְ לַחֲשָׁה לֵיהּ וְאַתְּ רָקְקָה גַּו עֵיְינֵיהּ. אֲתַת לְגַבֵּיהּ. אָמַר לָהּ. חֲכָמָה אַתְּ מִילְחוֹשׁ לְעֵייְנָא. מֵאֵימָתֵיהּ עֲלָיִךְ אָמְרָה לֵיהּ. לֹא. אָמַר לָהּ. וְרוֹקְקִין בְּגַוֵּיהּ שֶׁבַע זִימְנִין וְהוּא טָב לֵיהּ. מִן דְּרָקְקַת אָמַר לָהּ. אָזְלִין אָמְרִין לְבַעֲלֵיהּ. חַד זְמָן אָמְרַת לִי. וְהִיא רָקְקָה שִׁבְעָה זִימְנִין. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי. כָּךְ מְבַזִּין אֶת הַתּוֹרָה. אִילּוּ אָמְרַת לוֹ. לֹא הֲוַויתְ מֵייתֵי לֵיהּ וּמַלְקִין לֵהּ סַפְסָלֵיהּ וּמַרְצָיְינֵיהּ לֵיהּ לְאִיתְתֵיהּ. אֲמַר לוֹן. וְלֹא יְהֵא כְבוֹד מֵאִיר כִּכְבוֹד קוֹנוֹ. מָה אִם שֵׁם הַקּוֹדֶשׁ שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדוּשָּׁה אָמַר הַכָּתוּב שֶׁיִּימָּחֶה עַל הַמַּיִם בִּשְׁבִיל לְהַטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. וּכְבוֹד מֵאִיר לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

וְאוֹמְרִים לְפָנֶיהָ דְּבָרִים שֶׁאֵינָהּ כְּדַיֶּיי לְשָׁמְעָן הִיא וְכָל מִשְׁפַּחַת בֵּית אָבִיהָ. כְּגוֹן מַעֲשֶׂה רְאוּבֵן בִּבְלְהָה. וּמַעֲשֶׂה יְהוּדָה בְתָמָר. אֲשֶׁר חֲכָמִים יַגִּידוּ. אֵילּוּ רְאוּבֵן וִיהוּדָה. וְלֹא כְחַדּוּ מֵאֲבוֹתָם. וּמַה שָׂכָר נָטְלוּ עַל כָּךְ. לֵהֶם לְבַדָּם נִיתְּנָה הָאָרֶץ וְלֹא עָבַר זָר בְּתוֹכָם. כְּשֶׁבָּא מֹשֶׁה לְבָרְכָן. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת. וְזֹאת לִיהוּדָה.

רִבִּי חִזְקִיָה בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. רִבִּי חִייָה דָּרִישׁ שָׁלֹשׁ מִקְרָאוֹת לִשְׁבָח. וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם. וְאֶיפְשַׁר כֵּן. אֲפִילּוּ זוֹנָה שֶׁמְּזוֹנוֹת אֵינָהּ עוֹשָׂה כֵן. אֶלָּא שֶׁתָּלַת עֵינֶיהָ לַפֶּתַח שֶׁכָּל הָעֵינַיִם מְצוּיוֹת לוֹ. אָמְרָה לְפָנָיו. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. אַל אֵצֵא רֵיקָם מִן הַבַּיִת הַזֶּה. דָּבָר אַחֵר. בְּפֶתַח עֵינַיִם. שֶׁפִּיתְּחָה לוֹ אֶת הָעֵינַיִם. שֶׁאָמְרָה לוֹ. פְּנוּיָה אֲנִי וּטְהוֹרָה אֲנִי. וְעֵלִי זָקֵן מְאוֹד וגו׳. ישכיבון כְּתִיב. שֶׁהָיוּ הַנָּשִׁים מֵבִיאוֹת קִינּוּיֵיהֶן לְטָהֵר לְבָתֵּיהֶן וְהָיוּ מַשְׁהִין אוֹתָן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עֲלֵיהֶן כְּאִילּוּ הֵן שׁוֹכְבִין אוֹתָן. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. הֲרֵי הִיא דּוּ מְקַנְתֵּר לוֹן. לָמָּה תְּבַעֲטוּן בְּזִבְחִי וּבְמִנְחָתִי. אֵין תִּימַר. עֲבֵירָה חֲמוּרָה יֵשׁ כָּאן. מַבְרִיחָן מִן הַחֲמוּרָה וּמְקָנְתְּרָן בַּקַּלָּה. וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו אַחֲרָיו וַיַּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע. שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין מַעֲשֵׂר וְדָנִין. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה. מַבְרַכְתָּא הָיְתָה עוֹבֶרֶת. וְהָיוּ מַנִּיחִין צָרְכֵיהֶן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל וְהָיוּ הוֹלְכִין וְעוֹסְקִין בִּפְרַקְמַטְיָא.

**ה משנה:** אִם אָמְרָה טְמֵיאָה אֲנִי שׁוֹבֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ וְיוֹצְאָה. אִם אָמְרָה טְהוֹרָה אֲנִי מַעֲלִין אוֹתָהּ לְשַׁעֲרֵי הַמִּזְרָח לְשַׁעֲרֵי נִיקָנוֹר שֶׁשָּׁם מַשְׁקִין אֶת הַסּוֹטוֹת וּמְטַהֲרִין אֶת הַיּוֹלְדוֹת וּמְטַהֲרִין אֶת הַמְצוֹרָעִין. וְכֹהֵן אוֹחֵז בִּבְגָדֶיהָ אִם נִקְרְעוּ נִקְרְעוּ וְאִם נִפְרְמוּ נִפְרְמוּ עַד שֶׁהוּא מְגַלֶּה אֶת לִבָּהּ וְסוֹתֵר אֶת שְׂעָרָהּ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אִם הָיָה לִבָּהּ נָאֶה לֹא הָיָה מְגַלֶּהוּ. וְאִם הָיָה שְׂעָרָהּ נָאֶה לֹא הָיָה סוֹתְרוֹ.

**הלכה:** אִם אָמְרָה. טְמֵיאָה אֲנִי. שׁוֹבֶרֶת כְּתוּבָּתָהּ וְיוֹצְאָה כול׳. כְּתִיב וְהֶעֱמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי יי. זֶה שֶׁעַר נִיקָנוֹר. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר לִפְנֵי יי זֶה שַׁעַר נִיקָנוֹר. כְּתִיב אִם יֵחָטֵא אִישׁ לְאִישׁ וגו׳. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא פָּתַר קְרָיָה בַּבּוֹעֵל. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי פָּתַר קְרָיָה בְּאִשָּׁה. הָהֵין זָן וּמְפַרְנֵס וְאַתְּ תָּלִית עֵינַיִם עַל חוֹרָן.

וּמְבַזִּין עַל הַפֶּפֶק. אָמַר רִבִּי שִׁמְלַאי. בְּכָל מָקוֹם שֶׁאַתְּ מוֹצֵא זְנוּת אַתְּ מוֹצֵא אַנְדְּרוֹלְמוֹסְיָה בָּאָה בָעוֹלָם.

קְרָיֵיא אָמַר. מַקְרִין וְאַחַר כָּךְ מְבַזִּין. וּמַתְנִיתָא אָמְרָה. מְבַזִּין וְאַחַר כָּךְ מַקְרִין. אָמַר רִבִּי אִילַי. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב וְהֶעֱמִיד וְהֶעֱמִיד וְכִי יוֹשֶׁבֶת הָיְתָה. אֶלָּא מַחְמֶת עֶמְדָּה הָרִאשׁוֹנָה הָיָה פּוֹרֵעַ אֶת רֹאשָׁהּ.

מִחְלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָן. תַּמָּן הוּא אָמַר. הָאִישׁ מְכַסִּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו. וְהָאִשָּׁה מִלְּפָנֶיהָ וּמִלְּאַחֲרֶיהָ. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. תַּמָּן מִכָּל מָקוֹם לְמִיתָה הִיא מְתוּקָּנֶת. בְּרַם הָכָא שֶׁמָּא תִימְצָא טְהוֹרָה וְיִתְגָּרוּ בָהּ פִּירְחֵי כְהוּנָּה. מִחְלָפָה שִׁיטַּתְהוֹן דְּרַבָּנִן. תַּמָּן אִינּוּן אָמְרִין. הָאִישׁ נִסְקָל עָרוּם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָה. וְהָכָא אִינּוּן אָמְרִין הָכֵין. תַּמָּן וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָמוֹךָ. יָבוֹר לוֹ מִיתָה קַלָּה שֶׁבְּקַלּוֹת. בְּרַם הָכָא וְנִיסְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶינָה.

**ו משנה:** הָיְתָה מְכוּסָּה בִלְבָנִים מְכַסָּה בִשְׁחוֹרִים. הָיוּ עָלֶיהָ כְּלֵי זָהָב וְקַטָּלִיּוֹת נְזָמִים וְטַבָּעוֹת מַעֲבִירָם מִמֶּנָּהּ כְּדֵי לְנַוְולָהּ וְאַחַר כָּךְ מֵבִיא חֶבֶל מִצְרִי וְקוֹשְׁרוּ מִמַּעֲלָה מִדֶּדֶיהָ וְכָל הָרוֹצֶה לִרְאוֹת בָּא וְרוֹאֶה חוּץ מֵעֲבָדֶיהָ וְשִׁפְחוֹתֶיהָ מִפְּנֵי שֶׁלִּיבָּהּ גַּס בָּהֶן. וְכָל הַנָּשִׁים מוּתָּרוֹת לִרְאוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר וְנִיסְּרוּ כָּל הַנָּשִׁים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה כְּזִמַּתְכֶינָה.

**הלכה:** הָיְתָה מְכוּסָּה בִלְבָנִים וכו׳. מַתְנִיתִין בְּשֶׁאֵינָן נָאִין לָהּ. אֲבָל אִם הָיוּ נָאִין לָהּ לֹא בְדָא.

מֵבִיא חֶבֶל מִצְרִי. וְלָמָּה חֶבֶל מִצְרִי. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. לְפִי שֶׁעָשָׂת כְּמַעֲשֶׂה מִצְרַיִם. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. חֶבֶל הַמִּצְרִי מְעַכֵּב. כְּפִיפָה מִצְרִית מְעַכֶּבֶת. מִשֶּׁל מִי הֵן בָּאִין. יָבֹא כַּיי דְּאָמַר רִבִּי. דְּרִבִּי אָמַר. אֲמַת הַמַּיִם וְחוֹמַת הָעִיר וּמִגְדְּלוֹתֶיהָ וְכָל צוֹרְכֵי הָעִיר בָּאִין מִשֶּׁלִּי הַלִּישְׁכָּה. וְהָכָא כֵּן.

**ז משנה:** בְּמִידָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ הִיא קִישְׁטָה אֶת עַצְמָהּ לָעֲבֵירָה וְהַמָּקוֹם נִיוְולָהּ. הִיא גִילְתָהּ אֶת עַצְמָהּ לָעֲבֵירָה הַמָּקוֹם גִּילָּה עָלֶיהָ. הַיָּרֵךְ הִתְחִילָה בָּעֲבֵירָה תְּחִילָּה תִּלְקֶה הַיָּרֵךְ תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ הַבֶּטֶן. וּשְׁאָר הַגּוּף לֹא פָלַט.

**הלכה:** בְּמִידָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ כול׳. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. בְּמִידָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ. מַאי טַעֲמָא. בְּסַאסְאָה סָאָה. אֵין לִי אֶלָּא סָאָה. מְנַיִין לְרִבּוֹת תֶּרְקָב וְחַצִי תֶּרְקָב וְקַב וְחַצִי קַב וְרוֹבַע וְתוֹמֶן וַחֲצִי תוֹמֶן וְאוּכְלָא. תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי כָל סְאוֹן סוֹאֵן בְּרַעַשׁ. רִיבָּה כָּאן סְאוֹת הַרְבֵּה. אֵין לִי אֶלָּא דָבָר שֶׁהוּא שֶׁלְּמִידָּה. מְנַיִין לִפְרוּטוֹת קְטַנּוֹת שֶׁהֵן מִצְטָרְפוֹת לְחֶשְׁבּוֹן מְרוּבֶּה. תַּלְמוּד לוֹמַר אַחַת לְאַחַת לְמְצוֹא חֶשְׁבּוֹן. בְּנוֹהֵג שֶׁבָּעוֹלָם אָדָם נִכְשָׁל בָּעֲבֵירָה שֶׁחַיָּיבִין עָלָיו מִיתָה בִידֵי שָׁמַיִם. מֵת שׁוֹרוֹ אָבְדָה תַרְנְגוֹלְתוֹ נִשְׁבְּרָה צְלוּחִיתוֹ נִכְשַׁל בְּאֶצְבָּעוֹ. וְהַחֶשְׁבּוֹן מִתְמַצֶּה. דָּבָר אַחֵר. אַחַת מִתְאָרְעָה לְאַחַת וְהַחֶשְׁבּוֹן מִתְמַצֶּה. וְכַמָּה הוּא מִיצּוּי חֶשְׁבּוֹן. עַד אַחַת.

תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. כְּשֵׁם שֶׁיֵּשׁ דֵּיעוֹת בְּמַאֲכָל וּבְמִשְׁתֶּה כָּךְ יֵשׁ דֵּיעוֹת בָּאֲנָשִׁים. יֵשׁ לָךְ אָדָם זְבוּב נוֹפֵל לְתוֹךְ כּוֹסוֹ וְהוּא נוֹטְלוֹ וְזוֹרְקוֹ וְשׁוֹתֶהוּ. וְזֶה כִּשְׁאָר כָּל הָאָדָם שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת אִשְׁתּוֹ מְדַבֶּרֶת עִם שְׁכֵינֶיהָ וְעִם קְרוֹבֶיהָ. אוֹ יֵשׁ לָךְ אָדָם שֶׁפּוֹרֵחַ זְבוּב עַל גַּבֵּי כוֹסוֹ וְהוּא נוֹטְלוֹ וְשׁוֹפְכוֹ וְאֵינוֹ טוֹעֲמוֹ. וְזֶה הוּא חֵלֶק רַע בָּאֲנָשִׁים שֶׁנָּתַן עֵינָיו בָּהּ לְגָרְשָׁהּ. וְיֵשׁ לָךְ אָדָם זְבוּב שׁוֹכֵן עַל כּוֹסוֹ וְהוּא נוֹטְלוֹ וּמֵנִיחוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא. זֶה פַּפּוֹס בֶּן יְהוּדָה שֶׁנָּעַל אֶת הַדֶּלֶת בִּפְנֵי אִשְׁתּוֹ. אָמְרִין לֵיהּ. נְהֵיגִין הֲווֹן אַבְהָתָךְ עָבְדִין כֵּן. יֵשׁ לָךְ אָדָם זְבוּב מֵת לְתוֹךְ כּוֹסוֹ וְהוּא נוֹטְלוֹ וּמוֹצְצוֹ וְשׁוֹתֶיהוּ. זֶה הָרָשָׁע שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת אִשְׁתּוֹ לְבָהּ גַּס בָּעֲבָדֶיהָ לִיבָּהּ גַּס בְּשִׁפְחוֹתֶיהָ וְהוּא מְצַוֶּה עָלֶיהָ לְגָרְשָׁהּ. שֶׁנֶּאֱמַר וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר. הַכָּתוּב קָרָאוֹ אַחֵר שֶׁאֵינוֹ בֶן זוּג שֶׁלָּרִאשׁוֹן. שֶׁהוּא הוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם עֶרְוָה וַהֲלָהּ נִכְשַׁל בָּהּ. אִם זָכָה הוּא לַשָּׁמַיִם חֲרֵי הוּא מְגֹרָשָׁהּ. וְאִם לָאו סוֹף שֶׁהִיא קוֹבְרָתוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן. רָאוּי הָיָה זֶה לְמִיתָה שֶׁהָאִשָּׁה הַזֹּאת הִכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ.

שְׁמוּאֵל אָמַר. פּוֹרְשִׁים מִן הַמְזַנָּה וְאֵין פּוֹרְשִׁין מִבֵּיתָהּ. וְאַתְיָיא כְּיי דְּמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁזִּינְתָה הַוולָדוֹת לַבַּעַל. מִפְּנֵי שֶׁרוֹב בְּעִילוֹת מִן הַבַּעַל.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר לַצָּבוֹת בֶּטֶן וְלִנְפִּיל יָרֵךְ. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר. וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵיכָהּ. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר. בְּתֵת יי אֶת יְרֵכֵךְ נוֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה. מִקְרָא אֶחָד מַכְרִיעַ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת. אָמַר רִבִּי מָנָא. כָּאן לְמַעֲשֶׂה וְכָאן לְתַנְיִין. אָמַר רִבִּי אָבִין. וַאֲפִילוּ תֵימַר. כֵּן וְכָאן לְמַעֲשֶׂה כָּאן וְכָאן לְתַנָּאִין. לַצָּבוֹת בֶּטֶן וְלִנְפִּיל יָרֵךְ. לַבּוֹעֵל. וְצָבְתָה בִטְנָהּ וְנָפְלָה יְרֵיכָהּ. לְאִשָּׁה. הַדַּעַת מַכְרַעַת. יָרֵךְ הִתְחִילָה בָּעֲבֵירָה תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ הַבֶּטֶן. לְפִיכָךְ תִּלְקֶה הַיָּרֵךְ תְּחִילָּה וְאַחַר כָּךְ

הַבֶּטֶן. וּשְׁאָר כָּל הַגּוּף לֹא פָּלַט. רִבִּי אָבָּא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי פַּפַּי עֲבַד לָהּ אַפְטָרָה. מַה אִם מִידַּת הַפּוּרְעָנוּת מְעוּטָה אֵבֶר אֶחָד לוֹקֶה וּשְׁאָר כָּל הָאֵיבָרִים מִתְגַּיְּשִׁין. מִידַּת הַטּוֹבָה הַמְרוּבָּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

**ח משנה:** שִׁמְשׁוֹן הָלַךְ אַחַר עֵינָיו לְפִיכָךְ נִיקְּרוּ פְלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו. אַבְשָׁלוֹם נִתְגָּאָה בְשִׂעָרוֹ לְפִיכָךְ נִתְלָה בְשִׂעָרוֹ. לְפִי שֶׁבָּא עַל עֶשֶׂר פִּילַגְשֵׁי אָבִיו לְפִיכָךְ נִיתְּנוּ בוֹ עֶשֶׂר לוֹנְכְיוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּסּוֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נוֹשְׂאֵי כְלֵי יוֹאָב. וּלְפִי שֶׁגָּנַב שָׁלֹשׁ גְּנֵיבוֹת לֵב אָבִיו וְלֵב בֵּית דִּין וְלֵב יִשְׂרָאֵל לְפִיכָךְ נִתְקְעוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שְׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם.

**הלכה:** שִׁמְשׁוֹן הָלַךְ אַחַר עֵינָיו כול׳. תַּנֵּי. רִבִּי אוֹמֵר. לְפִי שֶׁתְּחִילַּת קַלְקָלָתוֹ בְּעַזָּה לְפִיכָךְ עוֹנְשׁוֹ בְּעַזָּה. וְהָכְתִיב וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין הָיוּ.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר הִנֵּה חָמִיךָ עוֹלֶה תִּמְנָתָה. רַב אָמַר. שְׁתֵּי תִימְנִיּוֹת הָיוּ. אַחַת שֶׁלִּיהוּדָה וְאַחַת שֶׁלְּשִׁמְשׁוֹן. רִבִּי סִימוֹן אָמַר. תִּמְנָתָה אַחַת הִיא. וְלָמָּה כָתַב בָּהּ עֲלִייָה וִירִידָה. אֶלָּא שֶׁל יְהוּדָה עַל יְדֵי שֶׁהָיְתָה לִשּׁוּם שָׁמַיִם. לְפִיכָךְ כָּתַב בָּהּ עֲלִייָה. וְשֶׁלְּשִׁמְשׁוֹן עַל יְדֵי שֶׁלֹּא הָיְתָה לִשֵּׁם שָׁמַיִם כָּתַב בָּהּ יְרִידָה. אָמַר רִבִּי אַיְיבוֹ בַּר נַגָּרִי. כְּגוֹן הָדָא בֵּית מַעֲיַין שֶׁיּוֹרְדִין בָּהּ מִפַּלְטָתָה וְעוֹלִין בָּהּ מִטִּיבֵּרְיָה.

כְּתִיב וַיָּבוֹאוּ עַד כַּרְמֵי תִמְנָתָה. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ מַרְאִין לוֹ כַּרְמֵי תִמְנָתָה זְרוּעִים כִּלְאַיִם וְאוֹמְרִים לוֹ. בְּנִי. כְּשֵׁם שֶׁכַּרְמֵינוּ זְרוּעִין כִּלְאַיִם. כָּךְ בְּנוֹתֵיהֶם זְרוּעוֹת כִּלְאַיִם. וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵיי הִיא כִּי תוֹאָנָה הוּא מְבַקֵּשׁ מִפְּלִשְׁתִּים. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. בְּשִׁבְעָה מְקוֹמוֹת כְּתִיב לֹא תִתְחַתֵּן בָּם. אָמַר רִבִּי אָבִין. לְאֶסוֹר שִׁבְעָה עַמְמִין. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אָמַר רִבִּי יִצְחָק אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִין.

כְּתִיב וַתָּחֶל רוּחַ יי לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה דָן בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל. תֵּרִין אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו הָיוּ פְסִיעוֹתָיו כְּמִצְעָדָה לְאֶשְׁתָּאוֹל. וְחָרָנָה אָמַר. בְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו הָיוּ שְׂעָרוֹתָיו מַקִּישׁוֹת כְּזוֹג וְקוֹלָן הוֹלֵךְ כְּמִצְעָדָה לְאֶשְׁתָּאוֹל. וַיְבָרְכֵהוּ יי. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי. שֶׁהָיְתָה תַּשְׁמִישׁוֹ שָׁוָה לְכָל אָדָם. כְּתִיב וְאִנָּקְמָה נָקָם אַחַת מִשְּׁתֵי עֵינַיי מִפְּלִשְׁתִּים. אָמַר רִבִּי אָחָא. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. תֵּן לִי שְׂכַר עֵינַי אַחַת בָּעוֹלָם הַזֶּה וּשְׂכַר עֵינַי אַחַת מוּתְקֶנֶת לִי לֶעָתִיד לָבוֹא. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר. וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר. וְהוּא שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה. אָמַר רִבִּי אָחָא. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ הַפְּלִשְׁתִּים יְרֵיאִים מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה לְאַחַר מוֹתוֹ. כְּדֶרֶךְ שֶׁהָיוּ יְרֵיאִים מִמֶּנּוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּחַיָּיו.

אַבְשָׁלוֹם נִתְגָּאָה בְשִׂעָרוֹ. רִבִּי חֲנִינָה אָמַר. בַּחֲרוּבִית גְּדוֹלָה הָיָה. יָכוֹל בְּכִידּוֹן. רִבִּי בִּיבִי בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כְּדֵין כְּדֵין הָיָה עָשׂוּי.

אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. כַּד סְלָקִית לְהָכָא נְסִבִת אֵיזוֹרֵהּ דִּבְרִי וְאֵיזוֹרָא דְּחַמּוֹי מְקָפָא כּוֹרְתָא דְּחָרוּבִיתָא דְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל וְלָא מָטוּן. וּקְצִית חַד חָרוּב וּנְגַד מְלֹא יָדוֹיי דְּבַשׁ.

אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן יָפֶה סִיפְּסוּף שֶׁאָכַלְנוּ בְּנַעֲרוּתֵינוּ מִפֶּנֶּקְרִיסִין שֶׁאָכַלְנוּ בְּזִקְנוּתֵינוּ. דִּי בְיוֹמוֹי אִישְׁתַּנִּי עָלְמָא.

אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר בָּא. בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה סְאָה אַרְבִּלִית מוֹצִיאָה סְאָה סוֹלֶת סְאָה קֶמַח סְאָה קֵיבָר סְאָה סוּבִין סְאָה מוּרְסָן. וּכְדוֹן אֲפִילּוּ חָדָא בְחָדָא לָא קַיְימָא.

כְּתִיב וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֶה בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד. יָכוֹל בַּכֹּל. תַּלְמוּד לוֹמַר מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ לֹא הָיָה בוֹ מוּם. כְּתִיב וְלוֹ הָיָה בֶן וּשְׁמוֹ שָׁאוּל בָּחוּר וָטוֹב וְאֵין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ. יָכוֹל בַּכֹּל. תַּלְמוּד לוֹמַר מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבוֹהַּ מִכָּל הָעָם. אֲבָל בְּאַבְנֵר מַהוּ אוֹמֵר. הֲלוֹא תֵדְעוּ כִּי שַׂר וְגָדוֹל נָפַל בַּיּוֹם הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל. וְאַבְנֵר לָמָּה נֶהֱרַג. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וְרַבָּנִן. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. עַל יְדֵי שֶׁעָשָׂה דָמָן שֶׁלַּנְּעָרִים שְׁחוֹק. יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וִישַׂחֲקוּ לְפָנֵינוּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. עַל יְדֵי שֶׁהִקְדִּים שְׁמוֹ לִשְׁמוֹ שֶׁלְּדָוִד. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים אֶל דָּוִד תַּחְתָּיו לֵאמוֹר לְמִי אֶרֶץ. כָּתַב. מִן אַבְנֵר לְדָוִד. וְרַבָּנִן אָמְרִין. עַל יְדֵי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ לְשָׂאוּל לְהִתְפַּייֵס מִדָּוִד. הָדָא הוּא דִכְתִיב וְאָבִי רְאֵה רְאֵה אֶת כְּנַף מְעִילְךָ בְּיָדִי. אֲמַר לֵיהּ. מַה אַתְּ בְּעֵי מִן גַּלְגּוֹי דְהָדֵן. בְּסִירָה הוּעֲרַת. וְכֵינָן שֶׁבָּאוּ לְמַעֲגָל אָמַר לוֹ. הֲלוֹא תַּעֲנֶה אַבְנֵר. גַּבֵּי כְּנָף אֲמַרְתָּ בְּסִירָה הֲעֲרַת. חֲנִית וְצַפַּחַת. בְּסִירָה הוּעֲרַת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. עַל יְדֵי שֶׁהָיְתָה סִפֵּק בְּיָדוֹ לִמְחוֹת בְּנוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים וְלֹא מִיחָה.

וּלְפִי שֶׁגָּנַב שָׁלֹשׁ גְּנֵיבוֹת. לֵב אָבִיו. וְלֵב בֵּית דִּין. וְלֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל. לֵב אָבִיו. דִּכְתִיב וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה. כָּל עַצְמוֹ שֶׁלְּדָוִד לֹא מָלַךְ אֶלָּא אַרְבָּעִים. וְכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אֶלָּא בְּשָׁעָה שֶׁשָּׁאֲלוּ יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ. כִּי נֶדֶר נָדַר עַבְדְּךָ. אָמַר לֵיהּ. וּמַה אַתְּ בָּעֵי כְּדוֹן. אָמַר לֵיהּ. כְּתוֹב חַד פִּיתַּק דְּתֵרִין גּוּבְרִין דִּנְסָבִינוֹן עִימִּי. אָמַר לֵיהּ. אֱמוֹר לִי לְמָאן דְּאַתְּ בָּעֵי וַאֲנָא כְתוֹב. אָמַר לֵיהּ. כְּתוֹב לָהּ סְתָם וַאֲנָא לְמָאן דִּבְעֵי אֲנָא נָסֵב. כָּתַב לֵיהּ סְתָם. אֲזַל וּצְמַת לֵיהּ תֵּרִין תֵּרִין גּוּבְרִין. עַד דְּצְמַת לֵיהּ מָאתָן גּוּבְרִין. הָדָא הוּא דִכְתִיב. וְאֶת אַבְשָׁלוֹם הָלְכוּ מָאתַיִם אִישׁ מִירוּשָׁלַם קְרוּאִים וְהוֹלְכִים לְתוּמָּם. קְרוּאִים מִדָּוִד. וְהוֹלְכִים לְתוּמָּם. מֵאַבְשָׁלוֹם. וְלֹא יָדְעוּ כָל דָּבָר. מַעֲצַת אֲחִיתוֹפֶל. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. וְכוֹלְהוּ רָאשֵׁי סַנְהֶדְרִיּוֹת הָיוּ. וְכֵינָן דְּחָמוֹן מִילְיָיא אַתְיָין לִידֵי חִילּוּפִין. אָמְרִין. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. נִפְּלָה נָא בְיַד דָּוִד וְאַל יִפּוֹל דָּוִד בְּיָדֵינוּ. שֶׁאִם אָנוּ נוֹפְלִין בְּיַד דָּוִד חֲרֵי הוּא מְרַחֵם עָלֵינוּ. וְאִם חַס וְשָׁלוֹם יִפּוֹל דָּוִד בְּיָדֵינוּ אֵין אָנוּ

מְרַחֲמִין עָלָיו. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר. פְּדֵה בְשָׁלוֹם נַפְשִׁי מִקְּרָב לִי כִּי בְרַבִּים הָיוּ עִמָּדִי. וְלֵב בֵּית דִּין. וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם מִי יְשִׂימֵנִי שׁוֹפֵט בָּאָרֶץ וגו׳. וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר הַזֶּה. וְלֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל. וַיְגַנֵּב אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל.

**ט משנה:** וְכֵן לְעִנְיַן הַטּוֹבָה מִרְיָם הִמְתִּינָה לְמֹשֶׁה שָׁעָה אַחַת שֶׁנֶּאֱמַר וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָחוֹק. לְפִיכָךְ נִתְעַכְּבוּ לָהּ כָּל יִשְׂרָאֵל שִׁבְעָה יָמִים בַּמִּדְבָּר שֶׁנֶּאֱמַר וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הֵאָסֵף מִרְיָם.

**הלכה:** וְכֵן לְעִנְיַן הַטּוֹבָה. מִרְיָם הִמְתִּינָה לְמֹשֶׁה שָׁעָה אַחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ מֵרָחוֹק וגו׳. לְפִיכָךְ נִתְעַכְּבוּ לָהּ יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת יָמִים בַּמִּדְבָּר. שֶׁנֶּאֱמַר. וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הֵאָסֵף מִרְיָם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. פְּסוּק זֶה בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ נֶאֱמַר. וַתֵּתַצַּב אֲחוֹתוֹ. רָאִיתִי אֶת יי נִצָּב עַל הַמִּזְבֵּחַ. אֲחוֹתוֹ. אֱמוֹר לַחָכְמָה אֲחוֹתִי אָתְּ. מֵרָחוֹק. מֵרָחוֹק יי נִרְאָה לִי. לְדֵעָה. כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּיעָה אֶת יי. מַה יֵּעָשֶׂה לוֹ. כִּי לֹא יַעֲשֶׂה יי אֱלֹהִים דָּבָר כִּי אִם גָּלָה סוֹדוֹ אֶל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים.

**י משנה:** יוֹסֵף זָכָה לִקָּבוֹר אֶת אָבִיו וְאֵין בְּאֶחָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַל יוֹסֵף לִקְבוֹר אֶת אָבִיו. מִי לָנוּ גָּדוֹל מִיּוֹסֵף שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא מֹשֶׁה. מֹשֶׁה זָכָה בְעַצְמוֹת יוֹסֵף וְאֵין בְּיִשְׂרָאֵל גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. מִי גָדוֹל מִמֹּשֶׁה שֶׁלֹּא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְבֹּר אוֹתוֹ בַּגַּיְא. וְלֹא עַל מֹשֶׁה בִּלְבַד אָמְרוּ אֶלָּא עַל כָּל הַצַּדִּיקִים שֶׁנֶּאֱמַר וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יי יַאַסְפֶךָ.

**הלכה:** יוֹסֵף זָכָה לִקָּבוֹר אֶת אָבִיו וְאֵין בְּאֶחָיו גָּדוֹל מִמֶּנּוּ כול׳. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. כְּבוֹד חַי הָעוֹלָמִים הָיָה עִמָּהֶן. כְּתִיב וַיָּבוֹאוּ עַד גֹּרֶן הָאָטָד. וְכִי יֵשׁ גּוֹרֶן לָאָטָד. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. חִיזְּרוּ בְכָל הַמִּקְרָא וְלֹא מָצִינוּ מָקוֹם שֶׁשְּׁמוֹ אָטָד. אֶלָּא מַהוּ אָטָד. אֵילּוּ הַכְּנַעֲנִים שֶׁהָיוּ רְאוּיִין לִידוֹשׁ כְּאָטָד. וּבְאֵי זוֹ זְכוּת נִיצּוֹלוּ. בִּזְכוּת וַיִּרְא יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי אֶת הָאֵבֶל בְּגוֹרֶן הָאָטָד. וּמַה חֶסֶד עָשׂוּ עִמּוֹ. רִבִּי אֶלְעָזָר אָמַר. אֵיזוֹרֵיהֶם הִתִּירוּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. קִישֵּׁרֵי כִתְפֵּיהֶן הִתִּירוּ. רַבָּנָן אָמְרִין. זָקְפוּ קוֹמָתָן. אָמַר רִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם. הֵרְאוּ בְאֶצְבַּע וְאָמְרוּ אֲבֵל כָּבֵד זֶה לְמִצְרַיִם. וּמַה אִם אֵילּוּ שֶׁלֹּא עָשׂוּ חֶסֶד לֹא בִידֵיהֶן וְלֹא בְרַגְלֵיהֶן רָאוּ מַה פָּרַע לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵן עוֹשִׂין חֶסֶד בִּידֵיהֶן וּבְרַגְלֵיהֶן עִם גְּדוֹלֵיהֶן וְעִם קְטַנֵּיהֶן עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ כָּל אוֹתָן שִׁבְעִים יוֹם שֶׁבֵּין אִיגְרוֹת לְאִיגְרוֹת כְּנֶגֶד שִׁבְעִים יוֹם שֶׁעָשׂוּ הַמִּצְרִיִּים חֶסֶד עִם אָבִינוּ יַעֲקֹב.

כְּתִיב וַיְקוֹנֵן דָּוִד אֶת הַקִּינָה הַזֹּאת וגו׳ וַיֹּאמֶר לְלַמֵּד לִבְנֵי יְהוּדָה קֶשֶׁת. לֹא מִסְתַּבְּרָא דְלֹא. לְלַמֵּד בְּנֵי יְהוּדָה מִי הָיָה. אֶלָּא אָמַר דָּוִד. כֵּינָן שֶׁהַצַּדִּיקִים מִסְתַּלְּקִין הַשּׁוֹנְאִין בָּאִין וּמִתְגָּרִין בְּיִשְׂרָאֵל. הֲלֹא הִיא כְתוּבָה עַל סֵפֶר הַיָּשָׁר. תְּרִין אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. זֶה סֵפֶר בְּרֵאשִׁית. וְחָרָנָה אָמַר. זֶה חוּמָשׁ הַפִּיקּוּדִים. מָאן דְּאָמַר. זֶה סֵפֶר בְּרֵאשִׁית. נִיחָא. וּמָאן דְּאָמַר. זֶה חוּמָשׁ פִּיקּוּדִים. מַה מִּלְחָמָה הָיְתָה שָׁם. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי יַעֲקָן מוֹסֵרָה שָׁם מֵת אַהֲרֹן. מָאן דְּאָמַר. זֶה סֵפֶר בְּרֵאשִׁית. נִיחָא. וּמָאן דְּאָמַר. זֶה חוּמָשׁ פִּיקּוּדִים. מַה מִּלְחָמָה הָיְתָה שָׁם. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי יַעֲקָן מוֹסֵרָה שָׁם מֵת אַהֲרֹן. וְכִי בְּמוֹסֵירוֹת מֵת אַהֲרֹן. וַהֲלֹא בְּהֹר הָהָר מֵת. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּעַל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל הֹר הָהָר וַיָּמָת שָׁם. אֶלָּא כֵּינָן שֶׁמֵּת אַהֲרֹן וְנִסְתַּלְּקוּ עֲנָנֵי כָּבוֹד וּבִיקְּשׁוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִתְגָּרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עֲרָד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. מַהוּ דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים. שָׁמַע שֶׁמֵּת אַהֲרֹן הִתְיִיר הַגְּדוֹל שֶׁלָּהֶן שֶׁהָיָה תָּר לָהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ. בּוֹאוּ וְנִתְגָּרֶה בָּהֶן. וּבִיקְּשׁוּ יִשְׂרָאֵל לַחֲזוֹר לִמְצָרַיִם וְנָסְעוּ לָאֲחֲרֵיהֶן שְׁמוֹנָה מַסָּעוֹת. וְרָץ אַחֲרָיו שִׁבְטוֹ שֶׁלְּלֵוִי וְהָרַג בָּהֶן שְׁמוֹנָה מִשְׁפָּחוֹת. אַף הֵן הָרְגוּ מִמֶּנּוּ אַרְבַּע. הָדָא הִיא דִכְתִיב לַעֲמָרְמִי לְיִצְהָרִי לְחֶבְרוֹנִי לְעוּזִּיאֵלִי. אֵימָתַי חָזְרוּ. בִּימֵי דָוִד. הָדָא הִיא דִכְתִיב יִפְרַח בְּיָמָיו צַדִּיק. אָמְרוּ. מִי גָרַם לָנוּ כָּל הַדְּמִים הַלָּלוּ. אָמְרוּ. עַל שֶׁלֹּא עָשִׂינוּ חֶסֶד עִם אוֹתוֹ הַצַּדִּיק. וְהָלְכוּ וְקָשְׁרוּ לוֹ הֶסְפֵּד וְגָמְלוּ לַצַּדִּיק חֶסֶד. וְהֶעֱלָה עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב כְּאִילּוּ מֵת שָׁם וְנִקְבַּר שָׁם. שֶׁנֶּאֱמַר שָׁם.

עִמּוֹ. רִבִּי קִרְיסְפָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. עִמּוֹ. עִם נַפְשָׁךְ אַתְּ עָבֵד. אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה מֵשִׂיא אֶת בְּנוֹ. וּבָא אֵיפַּרְכוֹס לִטְעוֹן בָּאַפִּירְיוֹן וְלֹא הֲנִיחוּ לוֹ. אָמַר הַמֶּלֶךְ. הֲנִיחוּ לוֹ. לְמָחָר הוּא מֵשִׂיא אֶת בִּתּוֹ וַאֲנִי מְכַבְּדוֹ בְמַה שֶׁכִּיבְּדָנִי. כַּכָּתוּב אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךְ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר גַּם עָלֹה. אָמַר. אוֹתְךָ אֲנִי מַעֲלֶה וּשְׁאָר כָּל הַשְּׁבָטִים אֲנִי מַעֲלֶה. מְלַמֵּד שֶׁכָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט הֶעֱלָה עַצְמוֹת רֹאשׁ שִׁבְטוֹ עִמּוֹ.

תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה. אִילּוּלֵא שֶׁהַדָּבָר כָּתוּב לֹא הָיָה אֶיפְשָׁר לְאוֹמְרוֹ. מְלַמֵּד כְּשֶׁמֵּת מֹשֶׁה הָיָה מוּטָל עַל כַּנְפֵי שְׁכִינָה כְּאַרְבָּעַת מִיל מִנַּחֲלַת בְּנֵי רְאוּבֵן עַד נַחֲלַת בְּנֵי גָד. שֶׁמֵּת בְּנַחֲלַת בְּנֵי רְאוּבֵן וְנִקְבַּר בְּנַחֲלַת בְּנֵי גָד. וּמְנַיִין שֶׁמֵּת בְּנַחֲלַת בְּנֵי רְאוּבֵן. שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבּוֹן וְאֶת אֶלְעָלֵה וְאֶת קִרְיָתַיִם וְאֶת נְבוֹ. וּכְתִיב עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה הַר נְבוֹ וּמוּת בָּהָר אֲשֶׁר אַתָּה עוֹלֶה שָׁמָּה. וּמְנַיִין שֶׁנִּקְבַּר בְּנַחֲלַת בְּנֵי גָד. שֶׁנֶּאֱמַר וּלְגָד אָמַר בָּרוּךְ מַרְחִיב גָּד וגו׳ כִּי שָׁם חֶלְקַת מְחוֹקֵק סָפוּן. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הָיָה אוֹמֵר. וַיֵּתֵא רָאשֵׁי עָם. וּמַלְאָכֵי שָׁרֵת הָיוּ אוֹמְרִים. צִדְקַת יי עָשָׂה. וְיִשְׂרָאֵל הָיוּ אוֹמְרִין. וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל. אֵילּוּ וָאֵילּוּ הָיוּ אוֹמְרִים. יָבוֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם הוֹלֵךְ נְכוֹחוֹ.

## פרק ב

**א משנה:** הָיָה מֵבִיא אֶת מִנְחָתוֹ בִּכְפִיפָה מִצְרִית וְנוֹתְנָהּ עַל יָדֶיהָ כְּדֵי לְיַיגְּעָהּ. כָּל הַמְּנָחוֹת תְּחִילָתָן וְסוֹפָן בִּכְלֵי שָׁרֵת. וְזוֹ תְּחִילָתָהּ בִּכְפִיפָה מִצְרִית וְסוֹפָהּ בִּכְלֵי שָׁרֵת. כָּל הַמְּנָחוֹת טְעוּנוֹת שֶׁמֶן וּלְבוֹנָה וְזוֹ אֵינָהּ טְעוּנָה לֹא שֶׁמֶן וְלֹא לְבוֹנָה. כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת מִן הַחִטִּים וְזוֹ אֵינָהּ בָּאָה אֶלָּא מִן הַשְּׂעוֹרִים. מִנְחַת

הָעוֹמֶר אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בָּאָה מִן הַשְּׂעוֹרִים הִיא בָּאָה גֶּרֶשׁ וְזוֹ הָיְתָה בָּאָה קֶמַח. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשֶׂיהָ מַעֲשֶׂה בְהֵמָה כָּךְ קָרְבָּנָהּ מַאֲכַל בְּהֵמָה.

**הלכה:** הָיָה מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ כול׳. כְּתִיב וּבְיַד הַכֹּהֵן יְהִיוּ מֵי הַמָּרִים הַמְאָרְרִים. מֵעַתָּה כְּדֵי לְיַיגְּעָהּ. אֶלָּא כְּדֵי לְהַטִּיל אֵימָה עָלֶיהָ.

מִנְחָתָהּ. מִלַּמֵּד שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה לִשְׁמָהּ. כְּשֵׁם שֶׁהִיא קְדֻשָּׁה לִשְׁמָהּ כָּךְ הִיא קְדֻשָּׁה לִשְׁמוֹ. וְתַנֵּי רִבִּי חִיָּיה וּפְלִיגִ. לִיקָּרֵב כָּלִיל אֵינָהּ יְכוֹלָה מִפְּנֵי שׁוּתָּפוּתָהּ שֶׁל אִשָּׁה. לֶאֱכֹל אֵינָהּ יְכוֹלָה מִפְּנֵי שׁוּתָּפוּתוֹ שֶׁלָּאִישׁ. אָמַר לֵיהּ. הַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְהַשְּׁיָירִים קְרֵיבִין לְעַצְמָן. וְאַתְּ אָמַר. מִנְחָתָהּ. וְאֶלָּא מַה דְּאִישְׁתָּעִי קְרָיָא אִישְׁתָּעִית מַתְנִיתָא. וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנָהּ עָלֶיהָ.

בַּעֲלָהּ מַהוּ שֶׁיַּפְרִישׁ עָלֶיהָ חוּץ מִדַּעְתָּהּ. [מִכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ שׁוּתָּפוּת בַּמִּנְחָה מַפְרִישׁ עָלֶיהָ חוּץ מִדַּעְתָּהּ.] אַחֵר מַהוּ שֶׁיַּפְרִישׁ עָלֶיהָ חוּץ מִדַּעְתָּהּ. יָבֹא כַּיי דְּרִבִּי יוֹחָנָן. [דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר] אַרְבָּעָה מְחוּסְרֵי כַפָּרָה מַפְרִישִׁין עֲלֵיהֶן שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּן. וְאֵילּוּ הֵן. הַזָּב וְהַזָּבָה וְהַמְצוֹרָע וְהַיּוֹלֶדֶת. שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל בְּנוֹ הַקָּטָן וְהוּא נָתוּן בָּעֲרִיסָה. נִיחָא זָב וְזָבָה וּמְצוֹרָע. וְיוֹלֶדֶת. וְיֵשׁ קְטַנָּה יוֹלֶדֶת. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי רְדִיפָה רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב חוּנָא. עִיבְּרָה וְיָלְדָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת הֲיִי וּבְנָהּ מֻתָּים. מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת [הֲיִי וּבְנָהּ חַיִּין. עִיבְּרָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת וְלָדָה מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת] הֲיִי חָיָה וּבְנָהּ מֵת. מַאי כְדוֹן. שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל בִּתּוֹ קְטַנָּה. מִכֵּיוָן שֶׁהֵבִיאָה לוֹ כְּבָר יָצָאת מֵרְשׁוּת אָבִיהָ. אֶלָּא שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל אִשְׁתּוֹ חֲרֶשֶׁת. וְכָאן סוֹטָה קְטַנָּה אֵין אַתְּ יָכוֹל. דְּמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. קְטַנָּה שֶׁזִּינְּתָה אֵין לָהּ רָצוֹן לְהֵיאָסֵר עַל בַּעֲלָהּ. וַחֲרֶשֶׁת אֵין אַתְּ יָכוֹל. דִּכְתִיב וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן. אָמַר רִבִּי אָבִין. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב וְשָׁמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ וְהוּא מְעַכֵּב מִלִּשְׁמוֹחַ עִמָּהּ. מַפְרִישׁ עָלֶיהָ חוּץ מִדַּעְתָּהּ.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אִילָא. אֵינוֹ מַפְרִישׁ עָלֶיהָ עוֹלַת הָעוֹף אֶלָּא חַטָּאת הָעוֹף. מִפְּנֵי שֶׁהִיא מַכְשַׁרְתָּהּ לֶאֱכֹל בְּזָבָחִים. תַּנֵּי. אֵינוֹ מַפְרִישׁ עָלֶיהָ אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא מַתִּירָהּ לָהּ בְּזֶה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אֵין לָךְ אֶלָּא זֶה. תַּנֵּי. מַה זֶּה מַעֲכָבָהּ מִלֶּאֱכוֹל בְּזָבָחִים. מְעַכֶּבָהּ הִיא מִלֶּאֱכוֹל בְּזָבָחִים. וּמִכֵּיוָן שֶׁהוּא מְעוֹכֵב מִלִּשְׁמוֹחַ עִמָּהּ. כְּמִי שֶׁהוּא מְעַכְּבָהּ מִלֶּאֱכוֹל בְּזָבָחִים. תַּנֵּי. אֲפִילּוּ הַקָּפַת נְזִירוּת עַל רֹאשָׁהּ מְעַכֶּבָהּ הִיא מִלּוֹכַל בְּזָבָחִים. מִכֵּיוָן שֶׁהִיא מְנוּוֶּלֶת וְהוּא מְעוֹכֵב מִלִּשְׁמוֹחַ עִמָּהּ. כְּמוֹ שֶׁהוּא מְעַכְּבָהּ מִלּוֹכַל בְּזָבָחִים.

תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. מֵבִיא אָדָם עַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ כָּל קָרְבָּן שֶׁהִיא חַיֶּבֶת. אֲפִילּוּ אָכְלָה חֵלֶב וַאֲפִילּוּ חִילְּלָה שַׁבָּת. וְכֵן הָיָה רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. פָּטְרָהּ. אֵינוֹ חַיָּיב בָּהּ. שֶׁכֵּן הוּא כוֹתֵב לָהּ. וַאֲחֵרָן דִּי אַתְיָין לִי עֲלָךְ מִן קַדְמַת דְּנָא.

וְהָתַנֵּי. סֵדֶר מְנָחוֹת כָּךְ הִיא. מְבִיאִין מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ בִּכְלִי כֶּסֶף וּבִכְלִי זָהָב. וּרְאוּיָה לִיקָּרֵב בִּכְלִי שָׁרֵת.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ. כָּל הַחַטָּאוֹת וְהָאֲשָׁמוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין טְעוּנִין נְסָכִים. שֶׁלֹּא יְהֵא קָרְבָּנוֹ שֶׁלַּחוֹטֵא נִרְאֶה מְהוּדָּר . הָתִיבוּן. הֲרֵי חַטָּאתוֹ וַאֲשָׁמוֹ שֶׁלַּמְצוֹרָע. אֵין תֵּימַר שֶׁאֵינוֹ חוֹטֵא. הָאָמַר רִבִּי יִצְחָק. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצוֹרָע. זֹאת תּוֹרַת הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע. אָמַר רִבִּי לָא. מִכֵּיוָן שֶׁנִּתְיַיסֵּר וּכְתִיב וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ כְּמִי שֶׁאֵינוֹ חוֹטֵא.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. מִנְחַת מִנְחַת. מַה מִנְחַת שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן שְׁעוֹרִין אַף כָּאן שְׁעוֹרִין. אָמַר רִבִּי לְעָזָר. נֶאֱמַר כָּאן אָבִיב וְנֶאֱמַר בְּמִצְרַיִם אָבִיב. מַה אָבִיב הָאָמוּר בְּמִצְרַיִם שְׁעוֹרִין אַף כָּאן שְׁעוֹרִין. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. נֶאֱמַר לַצִּיבּוּר. הֲבֵא בִיכּוּרִים בַּפֶּסַח וַהֲבֵא בִיכּוּרִים בָּעֲצֶרֶת. אִם מָצִינוּ שֶׁמִּמִּין שֶׁהַיָּחִיד מֵבִיא חוֹבָתוֹ מִמֶּנּוּ הַצִּיבּוּר מֵבִיא בִיכּוּרִים בָּעֲצֶרֶת. מֵאַי זֶה מִין הַיָּחִיד מֵבִיא חוֹבָתוֹ. מִן הַשְּׁעוֹרִין. אַף הַצִּיבּוּר לֹא יָבִיא אֶלָּא מִן הַשְּׁעוֹרִין. אִם תֹּאמַר. מִן הַחִיטִּין. אֵין שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בִּיכּוּרִין.

תַּמָּן אָמַר רִבִּי יוֹנָה. חִילְּקָא לִשְׁנַיִם. טְרַגִּיס לִשְׁלֹשָׁה. טִיסָנִי לְאַרְבָּעָה. רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן בָּעֵי. מִיכָּן וְהֵילַךְ קֶמַחִין הֵן. אֵין צָרִיךְ לָבוֹר אֶת הַסּוֹלֶת מִתּוֹכָן.

**ב משנה:** הָיָה מֵבִיא פְּיָילֵי שֶׁלְּחֶרֶשׁ חֲדָשָׁה וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ חֲצִי לוֹג מַיִם מִן הַכִּיּוֹר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רְבִיעִית. כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְמָעֵט בַּכְּתָב כָּךְ הוּא מְמָעֵט בַּמַּיִם. נִכְנַס לָהֵיכָל וּפָנָה לִימִינוֹ וּמָקוֹם הָיָה שָׁם אַמָּה עַל אַמָּה וְטַבְלָה שֶׁלְּשִׁישׁ וְטַבַּעַת הָיְתָה קְבוּעָה בָהּ כְּשֶׁהוּא מִגְבִּיהָּ נוֹטֵל עָפָר מִתַּחְתֶּיהָ וְנוֹתֵן כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הֶעָפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל הַמָּיִם.

**הלכה:** הָיָה מֵבִיא פְּיָילֵי כול׳. תַּנֵּי חֲדָשָׁה. מַתְנִיתִין דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. הָיָה מֵבִיא פְּיָילֵי שֶׁלְּחֶרֶשׁ חֲדָשָׁה. מָאן תַּנָּא חֲדָשָׁה. רִבִּי לְעָזָר. דְּהוּא דָּרִישׁ לָהּ. אֶל כְּלִי חֶרֶשׁ עַל מַיִם חַיִּים. מַה מַיִם שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בָהֶן מְלָאכָה. אַף כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה בּוֹ מְלָאכָה. נִיחָא תַּמָּן דְּהוּא דָּרִישׁ אֶל כְּלִי חֶרֶשׁ עַל מַיִם חַיִּים. הָכָא מָה אִית לָךְ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. דּוּ סָבַר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. תַּנֵּי. מֵי כִיּוֹר. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אוֹמֵר מֵי מַעְיָן. וַחֲכָמִים מַכְשִׁירִין בְּכָל הַמִּימוֹת. וְהָא דְּרִבִּי לְעָזָר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בַּמַּיִם. וּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בִּכְלִי חֶרֶשׁ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. [רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר. בִּכְלִי חֶרֶשׁ חֲדָשָׁה.] אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. בִּכְלִי חֶרֶשׁ לֹא בְּמַקֵּידָה. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. אֲפִילּוּ בְּמַקֵּידָה. הֲווֹן בָּעֵי מֵימַר. מָאן דָּמַר. בִּכְלִי חֶרֶשׁ לֹא בְּמַקֵּידָה. רִבִּי לְעָזָר. מָאן דְּאָמַר אֲפִילּוּ בְּמַקֵּידָה. רַבָּנִן. כּוּלָּהּ רַבָּנִין. מָאן דָּמַר. אֲפִילּוּ בְּמַקֵּידָה. בְּשֶׁנִּיטַּל רוּבָּהּ וּמִיעוּטָהּ קַיָּים. וּמָאן דָּמַר. בְּמַקֵּידָה. בְּשֶׁנִּיטַּל מִיעוּטָהּ וּרוּבָּהּ קַיָּים.

אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. בִּכְלִי חֶרֶשׁ. לֹא בִּמְפוּחָם. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי. אֲפִילּוּ בִּמְפוּחָם. הֲווֹן בָּעֵי מֵימַר. מָאן דָּמַר. בִּכְלִי חֶרֶשׁ לֹא בִּמְפוּחָם. רִבִּי לְעָזָר. מָאן דָּמַר. אֲפִילּוּ בִּמְפוּחָם. רַבָּנִן. כּוּלָּהּ דְּרַבָּנִין. מָאן דָּמַר. בִּכְלִי חֶרֶשׁ לֹא בִּמְפוּחָם. וּמָאן דָּמַר אֲפִילּוּ בִּמְפוּחָם. רַבָּנִין.

תַּמָּן תַּנִּינָן. אֲזוֹב שֶׁהִזָּה בּוֹ כָּשֵׁר לְטַהֵר בּוֹ אֶת הַמְצוֹרָע. רִבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. זוֹ לְהוֹצִיא מִדִּבְרֵי רִבִּי לָעְזָר. דְּתַנֵּי. הִזָּה בּוֹ עַל הַחַטָּאת פָּסוּל לַמְצוֹרָע. הִזָּה בּוֹ עַל הַמְצוֹרָע פָּסוּל לַחַטָּאת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וַהֲלֹא קַל וָחוֹמֶר הוּא. מָה אִם הַמְצוֹרָע שֶׁאֵין הַמְלָאכָה פוֹסֶלֶת בּוֹ הִזָּה בּוֹ עַל הַחַטָּאת פָּסוּל לַמְצוֹרָע. חַטָּאת שֶׁהַמְלָאכָה פוֹסֶלֶת בָּהּ הִזָּה בָהּ עַל הַחַטָּאת אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא פָסוּל לַחַטָּאת.

הִזָּה בּוֹ עַל הַמְצוֹרָע זֶה. מַהוּ שֶׁיְּכַשֵּׁר לְמְצוֹרָע אַחֵר. מַה דָמַר כָּשֵׁר. הָדָא רִבִּי יוּדָה וְרִבִּי לָעְזָר מוֹדֵי בֵיהּ. וּמָאן דָּמַר פָּסוּל. הָדָא לֵית רִבִּי יוּדָה וְרִבִּי לָעְזָר מוֹדֵיי בֵּהּ. תַּנֵּי. אָמַר רִבִּי יוּדָה. שַׁבָּתִי הָיְתָה וְהָלְכְתִּי אֵצֶל רִבִּי טַרְפוֹן לְבֵיתוֹ. אָמַר לִי. יְהוּדָה בְנִי. תֵּן לִי סַנְדָּלִי. וְנָתַתִּי לוֹ. וּפָשַׁט יָדוֹ לַחֲלוֹן וְנָתַן לִי מִמֶּנָּהּ מַקֵּל. אָמַר לִי. יְהוּדָה בְנִי. בְּזוֹ טִיהַרְתִּי שִׁלְשָׁה מְצוֹרָעִין וְלִמַּדְתִּי בָהּ שִׁבְעִים הֲלָכוֹת. שֶׁהִיא שֶׁלְּאַבְרוֹת. וְרוֹאשָׁהּ טָרֵף. וְאוֹרְכָהּ אַמָּה. וְעוֹבְיָהּ כִּרְבִיעַ קֹרֶע מִיטָּה. אַחַת לִשְׁנַיִם וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה. וּמַזִּין וְשׁוֹנִין וּמְשַׁלְּשִׁין וּמְטַהֲרִין. בִּפְנֵי הַבַּיִת וּשְׁלֹא בִּפְנֵי הַבַּיִת. וּמְטַהֲרִין בִּגְבוּלִין.

מִי. יָכוֹל מַרְאֶה מַיִם. תַּלמוּד לוֹמַר אַרְבָּעָה. אוֹ אַרְבָּעָה. יָכוֹל מַרְאֶה דְיוֹ. תַּלמוּד לוֹמַר מֵי. הָא כֵיצַד. מַרְאֶה מַיִם וּמַרְאֶה אַרְבָּעָה. שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים חֲצִי לוֹג מַיִם מִן הַכִּיּוֹר. וְהָא תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. רְבִיעִית. רִבִּי יוּדָה כְּדַעְתֵּיהּ. דְּתַנִּינָן. כְּשֵׁם שֶׁהוּא מְמָעֵט בִּכְתָב כָּךְ הוּא מְמָעֵט בַּמַּיִם.

תַּמָּן תַּנִּינָן. אַף הִיא עָשְׂתָה טַבְלָה שֶׁלְּזָהָב שֶׁפָּרְשַׁת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ. שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת הָיוּ הַנִּיצוֹצִים מְנַתְּזִין מִמֶּנָּה וְהָיוּ יוֹדְעִין שֶׁזָּרְחָה הַחַמָּה. מַה הָיָה כָתוּב עָלֶיהָ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. אָלֶף בֵּית הָיָה כוֹתֵב עָלֶיהָ. וְהָא תָאנִי. בִּכְתָב שֶׁכָּן כֵּן כְּתִיב שָׁכֵן. לֹא מְעוֹבֶּה וְלֹא מְיֻדָּק אֶלָּא בֵּינוֹנִי. פָּתַר לָהּ בְּאָלֶף שֶׁבּוֹ מֵאָלֶף שֶׁבּוֹ בְּבֵית שֶׁכָּן מִבֵּית שֶׁכָּן. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָא. כָּל פָּרָשַׁת סוֹטָה הָיְתָה כְתוּבָה עָלֶיהָ. שֶׁמְּמֻנָּה הָיָה קוֹרֵא וּמְתַרְגֵּם כָּל דִּיקְדּוּקֵי הַפָּרָשָׁה. וְלָמָּה מַיִם וְעָפָר וּכְתָב. מַיִם. מִמָּקוֹם שֶׁבָּאת. עָפָר. לְמָקוֹם שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת. כְּתָב. לִפְנֵי מִי שֶׁהִיא עֲתִידָה לִיתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן.

תַּמָּן תַּנִּינָן. עֲקַבְיָה בֶּן מְהַלַּלְאֵל אוֹמֵר. הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵירָה. רִבִּי אַבָּא בְּרֵיהּ דְּרַב פַּפַּי וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִיכְנִין בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי. שְׁלָשְׁתָּן דָּרַשׁ עֲקַבְיָא מִפָּסוּק אֶחָד. וּזְכוֹר אֶת בּוֹרְאֶךָ. בְּיָרֵךְ. בּוֹרֵךְ. בּוֹרְאֲךָ. בְּיָרֵךְ. מִמָּקוֹם שֶׁבָּאתָה. בּוֹרֵךְ. לְמָקוֹם שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ. בּוֹרְאֲךָ. לִפְנֵי מִי שֶׁאַתָּה עָתִיד לִיתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן.

שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צְרִיכִין שֶׁיְּהוּ לִשְׁמָהּ. וְכָתַב לָהּ. וְעָשָׂה לָהּ. אוֹ חֻפְּשָׁה לֹא נִיתָּן לָהּ. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צְרִיכִין שֶׁיְּהוּ נִרְאִין. אֶפֶר פָּרָה. וַעֲפַר סוֹטָה. וְרוֹק יְבָמָה. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אַף דַּם צִפּוֹר מְצוֹרָע. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. שִׁיעֲרוּ לוֹמָר. אֵין דַּם צִפּוֹר קְטַנָּה בָּטֵל בִּרְבִיעִית. וְלֹא דַם צִיפּוֹר גְּדוֹלָה מְבַטֵּל אֶת הָרְבִיעִית. כְּהָדָא דְתַנֵּי. בְּדָם. יָכוֹל בְּדַם וַודַּאי. תַּלמוּד לוֹמַר מַיִם חַיִּים. אִי מַיִם חַיִּים. יָכוֹל שֶׁיְּהוּ כוּלָּן מַיִם חַיִּים. תַּלמוּד לוֹמַר דָּם. הָא כֵיצַד. מַיִם חַיִּים שֶׁדַּם צִיפּוֹר נִיכָּר בָּהֶן. שִׁיעֲרוּ חֲכָמִים. רְבִיעִית. רִבִּי פְּדָת בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מֵי סוֹטָה נִפְסָלִין בְּלִינָה. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רַב אָבִינָא. כָּל שֶׁאֵין מִמֶּנּוּ לַמַּזֶּבַח אֵין הַלִּינָה פוֹסֶלֶת בּוֹ.

וּמִן הֶעָפָר. יָכוֹל מִן הַמּוּנָּח לְקוּפָּה. תַּלמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן. אוֹ אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקַרְקַע הַמִּשְׁכָּן. יָכוֹל עַד שֶׁיַּחְפּוֹר בַּדֶּקֶל. תַּלמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר יִהְיֶה. הָא כֵיצַד. אִם אֵין שָׁם מֵבִיא וְנוֹתֵן שָׁם. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֶכֶן אִתְאֲמַרְתְּ. יָכוֹל לֹא יְהֵא כָשֵׁר עַד שֶׁיַּחְפּוֹר בַּדֶּקֶל. תַּלמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר יִהְיֶה. מִכָּל מָקוֹם. הַמִּשְׁכָּן. לְרַבּוֹת הַמִּשְׁכָּן וְנוֹב וְגִבְעוֹן וְשִׁילוֹ וּבֵית הָעוֹלָמִים.

**ג משנה:** בָּא לוֹ לִכְתּוֹב אֶת הַמְּגִילָּה מֵאֵי זֶה מָקוֹם הוּא כוֹתֵב. אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְאַתְּ כִּי שָׁטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וגו׳. וְאֵינוֹ כוֹתֵב וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה. וְכוֹתֵב יִתֵּן יי אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבוּעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יי אֶת יְרֵכֵךְ נוֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ לַצְבוֹת בֶּטֶן וְלַנְפִּיל יָרֵךְ. וְאֵינוֹ כוֹתֵב וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא הָיָה מַפְסִיק. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל עַצְמוֹ אֵינוֹ כוֹתֵב אֶלָּא יִתֵּן יי אוֹתָךְ לְאָלָה וְלִשְׁבוּעָה בְּתוֹךְ עַמֵּךְ בְּתֵת יי אֶת יְרֵכֵךְ נוֹפֶלֶת וְאֶת בִּטְנֵךְ צָבָה. וּבָאוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמֵעַיִךְ וגו׳. וְאֵינוֹ כוֹתֵב וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן.

**הלכה:** בָּא לוֹ לִכְתּוֹב אֶת הַמְּגִילָּה כול׳. רִבִּי קִרְיסְפָּא אָמַר. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ. חַד אָמַר מַשְׁבִּיעַ וְאַחַר כָּךְ כּוֹתֵב. וְחָרָנָה אָמַר. כּוֹתֵב וְאַחַר כָּךְ מַשְׁבִּיעַ. הַוון בָּעֵיי מֵימַר. מָאן דָּמַר. מַשְׁבִּיעַ וְאַחַר כָּךְ כּוֹתֵב. הֵיךְ מַה דְהוּא קְרָיָא. וְהִשְׁבִּיעַ וְכָתַב. וּמָאן דָּמַר. כּוֹתֵב וְאַחַר כָּךְ מַשְׁבִּיעַ. כְּדֵי לִסְמוֹךְ שְׁבוּעָה לְהַשְׁקָיָיה. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. בֵּין תְּנַיִין בֵּין שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבִין. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבוֹת. תְּנַיִין אֵינָן מְעַכְּבִין. הַוון בָּעֵיי מֵימַר. מָאן דָּמַר. בֵּין תְּנַיִין בֵּין שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבִין. אִית לֵיהּ חוּקָּה תּוֹרָה מְעַכֶּבֶת. וּמָאן דָּמַר. שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבוֹת וּתְנַיִין אֵינָן מְעַכְּבִין לֵית לֵיהּ. עוֹד הוּא אִית לֵיהּ. אֶלָּא שֶׁאֵינָן עַל סֵדֶר. וְאַתְיָין אִילֵּין פְּלוּגְתָא כְּהָכֵין פְּלוּגְתָא. מָאן דָּמַר. בֵּין תְּנַיִין בֵּין שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבִין. כְּמָאן דָּמַר. מַשְׁבִּיעַ וְאַחַר כָּךְ כּוֹתֵב. וּמָאן דָּמַר. שְׁבוּעוֹת מְעַכְּבוֹת וּתְנַיִין אֵינָן מְעַכְּבִין. כְּמָאן דָּמַר. כּוֹתֵב וְאַחַר כָּךְ מַשְׁבִּיעַ.

**ד משנה:** וְאֵינוֹ כוֹתֵב לֹא עַל הַלּוּחַ וְלֹא עַל הַנְּיָיר וְלֹא עַל הַדִּיפְתְּרָא אֶלָּא עַל הַמְּגִילָּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּסֵּפֶר. אֵינוֹ כוֹתֵב לֹא בַקּוֹמוֹס וְלֹא בַקַּנְקַלְתּוֹס וְלֹא בְּכָל דָּבָר שֶׁהוּא רוֹשֶׁם אֶלָּא בַדְּיוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּמָחָה כְּתָב שֶׁיָּכוֹל לְהִימָּחוֹת.

**הלכה:** רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר לֹא הָיָה מַפְסִיק כול׳. לֵוִי בַּר סִיסִי בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי. מְגִילַּת סוֹטָה מָהוּ שֶׁתִּטְמֵא אֶת הַיָּדַיִם. אָמַר לֵיהּ. חֲרֵי זֶה שְׁאֵלָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי.

אֵינָהּ שְׁאֵילָה. כְּלוּם גָּזְרוּ עַל הַסְּפָרִים שֶׁיִּטַּמְּאוּ אֶת הַיָּדַיִם לֹא מִפְּנֵי קְדוּשָּׁתָן. וְזוֹ לְמִחְיָקָה נִיתְּנָה. לֹא צוֹרְכָא דְּלֹא הוֹאִיל וְנִיתְּנָה לְמִחְיָקָה.

כַּמָּה אוֹתִיּוֹת כָּתוּב בָּהּ וְיֵהָא שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ וְיֵהָא חַיָּיב. תַּנֵּי רִבִּי חָנִין. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. אַחַת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. שְׁתַּיִם. אָמַר רִבִּי הִילַי. טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל כְּדֵי לִכְתּוֹב יָהּ. רִבִּי יוּדָן בְּעֵי. כָּתַב מִפִּיו. וּמָחַק בֶּעָפָר. הָיָה כוֹתֵב רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן וּמוֹחֵק. [תַּנֵּי. רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ אוֹמֵר. אֵין כּוֹתְבִין עַל עוֹר בְּהֵמָה טְמֵיאָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן. מִכֵּיוָן דְּאַתְּ אָמַר. לְמִחְיָקָה נִיתְּנָה. לָמָּה אֵינוֹ כוֹתֵב.] תַּנֵּי. רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן [שִׁמְעוֹן] אוֹמֵר. רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ מִדִּבְרֵי אַבָּא. שֶׁמָּא תֹּאמַר. אֵינוֹ שׁוֹתָה. וְנִמְצָא הַשֵּׁם גָּנוּז עַל עוֹר שֶׁלְּבְהֵמָה טְמֵיאָה.

הָכָא כְּתִיב סֵפֶר וְהָכָא כְּתִיב סֵפֶר. הָכָא אַתְּ אָמַר. כָּל דָּבָר שֶׁהוּא כְתָלוּשׁ. וְהָכָא [אַתְּ] אָמַר הָכֵין. אָמַר לֵיהּ. שַׁנְיָיה הִיא הָכָא דִּכְתִיב בַּסֵּפֶר. וְכָתַב. יָכוֹל בְּדִיוֹ וּבְסִיקְרָא וּבְקוֹמוֹס וּבְקַלְקַנְתּוֹס. תַּלְמוּד לוֹמַר וּמָחָה. אִי מָחָה יָכוֹל בְּמַשְׁקִין אוֹ בְמֵי פֵּירוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָתַב. הָא כֵיצַד. כְּתָב שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִימָּחוֹת. וְאֵי זוֹ זוֹ. זוֹ [דְּיוֹ] שֶׁאֵין בּוֹ קַלְקַנְתּוֹס. וְהָתַנֵּי. אִם מָחַק מִתּוֹךְ הַסֵּפֶר כָּשֵׁר. תִּיפְתָּר כְּהָדֵין תַּנָּיָא דְתַנֵּי. אָמַר רִבִּי מֵאִיר. כָּל יָמִים שֶׁהָיִינוּ לְמֵידִין אֶצֶל רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא הָיִינוּ נוֹתְנִין קַלְקַנְתּוֹס בַּדְּיוֹ.

ה **משנה:** וְלָמָּה הִיא אוֹמֶרֶת אָמֵן אָמֵן. אָמֵן עַל הָאָלָה. אָמֵן עַל הַשְּׁבוּעָה. אָמֵן מֵאִישׁ זֶה. אָמֵן מֵאִישׁ אַחֵר. אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי וְאִם נִטְמֵאתִי יָבוֹאוּ בִי. אָמֵן שֶׁלֹּא שָׁטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אָמֵן שֶׁלֹּא נִטְמֵאתִי אָמֵן שֶׁלֹּא אֶשְׁמַּא.

**הלכה:** אֵינוֹ כוֹתֵב לֹא עַל הַלּוּחַ כול׳. רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן זִימְרָה. אָמֵן לְקַבָּלָה. אָמֵן לִשְׁבוּעָה. אָמֵן יֵיאָמְנוּ הַדְּבָרִים. אָמֵן לְקַבָּלָה. מִסּוֹטָה. אָמֵן לִשְׁבוּעָה. לְמַעַן הָקִים אֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתֶיךָ וגו׳. אָמֵן יֵיאָמְנוּ הַדְּבָרִים. וַיַּעַן בְּנָיָה בֶּן יְהוֹיָדָע [הַכֹּהֵן] אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אָמֵן וגו׳. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. אֵין מִן הַדִּין אָמֵן שְׁבוּעָה. לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם. וְיֵידָא אָמְרָה דָא לְעָבְרָךְ בִּבְרִית יי אֱלֹהֶיךָ וּבְאָלָתוֹ. וְאֵין אָלָה אֶלָּא שְׁבוּעָה. כְּמָה דְתֵימַר. וְהִשְׁבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבוּעַת הָאָלָה.

מְנַיִין לָמְדוּ לְגִילְגּוּל שְׁבוּעָה. מִסּוֹטָה. וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן. אָמֵן עִם אִישׁ זֶה. אָמֵן עִם אִישׁ אַחֵר. עַד כְּדוֹן דְּבָרִים שֶׁהוּא רָאוּי לְהַשְׁבִּיעַ. דְּבָרִים שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְהַשְׁבִּיעַ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בוּן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. אָמֵן שֶׁלֹּא סָטִיתִי אֲרוּסָה וּנְשׂוּאָה שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנוּסָה. אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם רָאוּי הוּא לְהַשְׁבִּיעַ. וְתֵימַר מִגַּלְגְּלִין. וְהָכָא מְגַלְגְּלִין.

אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. מַה זוֹ בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה אַף כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה. וְאִית תַּנֵּי תַּנֵּי. זוֹ בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה וְאֵין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה. הֲווֹ בָּעֵיי מֵימַר. מָאן דָּמַר. [מַה] זוֹ בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה אַף כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה נִיחָא. מָאן דָּמַר. זוֹ בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה וְאֵין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָלָה וּבִשְׁבוּעָה. לְגִילְגּוּל אַתְּ לָמֵד. לְאָלָה וְלִשְׁבוּעָה אֵין אַתְּ לָמֵד. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. מַה זוֹ בְּאָמֵן וְאָמֵן. אַף כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָמֵן וְאָמֵן. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. זוֹ בְּאָמֵן וְאָמֵן. וְאֵין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָמֵן אָמֵן. הֲווֹ בָּעֵיי מֵימַר. מָאן דָּמַר. [מַזּוֹ] בְּאָמֵן אָמֵן אַף כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָמֵן אָמֵן. נִיחָא. מָאן דָּמַר. זוֹ בְּאָמֵן אָמֵן וְאֵין כָּל הַנִּשְׁבָּעִין בְּאָמֵן וְאָמֵן. כְּלוּם לָמְדוּ גִילְגּוּל שְׁבוּעָה לֹא מִסּוֹטָה. לְגִילְגּוּל אַתְּ לָמֵד. לְאָמֵן וּלְאָמֵן אֵין אַתְּ לָמֵד.

אָמַר רִבִּי בָּא בַּר מָמָל. מָאן תַּנָּא שׁוֹמֶרֶת יָבָם. רִבִּי עֲקִיבָה. דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. יֵשׁ מִמְזֵר בִּיבָמָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אִילַי. מַה אִיכְפַּת לֵיהּ מַמְזֵר גַּבֵּי קִינּוּי. הַתּוֹרָה אָמְרָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲפִילּוּ מְקֻצַּת אִשְׁתּוֹ. אָמַר רִבִּי שַׁמַּי. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי יַנַּאי. נִמְנוּ שִׁלְשִׁים וְכַמָּה זְקֵנִים. מִנַּיִין שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בִּיבָמָה. תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבוֹא עָלֶיהָ. שֶׁלֹּא יְהֵא לָהּ הֶוָּרֶיָה אֶצֶל אַחֵר. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. לְאַחַר שֶׁיַּחֲלוֹץ לִיךְ יַבְּמִיךְ. אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. וְהָיָה רִבִּי יַנַּיי מְקַלֵּס לֵיהּ. הַזָּלִים זָהָב מִכִּיס. בְּנִי אַל יָלִיזוּ מֵעֵינֶיךָ. חֲכַם בְּנִי וְשַׂמַּח לִבִּי. תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד. יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בָּתַר כָּל אִילֵּין פְּסוּקֵי קִילּוּסַיָּיא יָכִיל הוּא פָּתַר לָהּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה. דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. יֵשׁ מַמְזֵר בִּיבָמָה. וְיִתְיַבְּמֶנָּה. מַה אִיכְפַּת לֵיהּ גַּבֵּי [קִינּוּי]. הַתּוֹרָה אָמְרָה וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲפִילּוּ מְקֻצַּת אִשְׁתּוֹ. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינַּת. רִבִּי לָעְזָר אָמַר מוּתֶּרֶת לְבִיתָהּ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. אֲסוּרָה לְבִיתָהּ. רַבָּנִין אָמְרִין. אָמַר רִבִּי מָנָא. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁמֵּתָה מוּתָּר בְּאִמָּהּ. בְּגִין דְּתַנִּינָן. זֶה הַכְּלָל. כָּל שֶׁתְּחִילָּתוֹ וְלֹא תְהֵא אֲסוּרָה לוֹ לֹא הָיָה מַתְּנָה עִמָּהּ.

מַה תַּנָּא הָדָא מַתְנִיתָא. לֹא רַבָּנִן וְלֹא רִבִּי עֲקִיבָה. אֶלָּא כִּינִי. מָאן דָּמַר. מוּתֶּרֶת לְבִיתָהּ. דְּרַבָּנִן דְּלֹא כְרִבִּי עֲקִיבָה. וּמָאן דָּמַר. אֲסוּרָה לְבִיתָהּ. רִבִּי עֲקִיבָה דְּלֹא כְרַבָּנִן. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. שׁוֹמֶרֶת יָבָם שֶׁזִּינַּת מוּתֶּרֶת לְבִיתָהּ. וְתַנֵּי כֵן. וְנֶעֱלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ. וְלֹא מֵעֵינֵי יְבָמָהּ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. מַעֲשֶׂה הָיָה וְכֹהֶנֶת הָיְתָה וְהִתְּירוּהָ לְבִיתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בוּן. אַף לֹא מַכּוֹת אֵין בָּהּ.

לֹא שָׁהָיָה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לְמַפְרֵעַ.

תּוֹרַת הַקְּנָאוֹת. תּוֹרַת הָעוֹלָמִים זוֹ. אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. אָמַר רִבִּי יוּדָה. הֵעִיד נָחֶמְיָה אִישׁ שִׁיחִין אֶת רִבִּי עֲקִיבָה. הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה אֲנִי אֲפָרֵשׁ. מֵאִישׁ אֶחָד אֵין הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים הָאִשָּׁה שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בֵּין מֵאִישׁ אֶחָד בֵּין מִשְּׁנֵי אֲנָשִׁים שׁוֹתָה וְשׁוֹנָה. כּוֹרְכְמִית תּוֹכִיחַ. שֶׁשָּׁתָת וְשֶׁנָּת וְשִׁילְשָׁה לִפְנֵי שְׁמַעְיָה וַאֲבְטַלְיוֹן מֵאִישׁ אֶחָד.

תַּמָּן תַּנְיָנָן. אֵין מַשְׁקִין אֶת הַגִּיּוֹרֶת וכול׳. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. מַשְׁקִין. מַה אֲנָן קַיָימִין. אִם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּשָׂא גִיּוֹרֶת. כְּבָר כְּתִיב. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא גֵּרִים. אִם בְּגֵר שֶׁנָּשָׂא בַת יִשְׂרָאֵל. כְּבָר כְּתִיב וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן. אֶלָּא כֵּן אֲנָן קַיָימִין. בְּגֵר שֶׁנָּשָׂא גִיּוֹרֶת. וּמַה טַעֲמָא דְּרִבִּי עֲקִיבָה. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. לֹא גֵּרִים. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם. לְרַבּוֹת כָּל הַכָּתוּב בַּפָּרָשָׁה. וּמַה כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה. וְשָׁכַב אִישׁ אוֹתָהּ. שְׁכִיבָתָהּ אוֹסְרָתָהּ. בַּעֲלָהּ מְקַנְּא וּמַשְׁקֶה.

וְנֶעֱלַם מֵעֵינֵי אִישָׁהּ. פָּרַט לְסוּמֵא שֶׁאֵין לוֹ עֵינַיִם. הוּא סוּמֵא הִיא סוּמָה. מַתְנִיתָא דְּרִבִּי יוּדָן. פּוֹטְרוֹ מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה.

**ו משנה:** הַכֹּל שָׁוִין שֶׁאֵינוֹ מַתְנֶה עִמָּהּ קוֹדֶם לְשֶׁנִּתְאָרְסָה וְלֹא מִשֶּׁנִּתְגָּרְשָׁה. נִסְתְּרָה לְאַחַר וְנִיטְמֵאת וְאַחַר כָּךְ הֶחֱזִירָהּ לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ. זֶה הַכְּלָל. כָּל שֶׁתִּיבָּעֵל וְלֹא הָיְתָה אֲסוּרָה לוֹ לֹא הָיָה מַתְנֶה עִמָּהּ.

**הלכה:** הַכֹּל שָׁוִין שֶׁאֵין מַתְנֶה עִמָּהּ קוֹדֶם שֶׁנִּתְאָרְסָה וְלֹא מִשֶּׁנִּתְגָּרְשָׁה כול׳. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. פְּשִׁיטָא שֶׁאָדָם מוֹחֵל עַל קִינּוּיוֹ. גִּירַשׁ כְּמִי שֶׁמָּחַל. הֵיךְ עֲבִידָא. קִינֵּא לָהּ וְנִתְגָּרְשָׁה וְהֶחֱזִירָהּ וְנִסְתְּרָה. אֵין תֵּימַר. גִּירַשׁ כְּמִי שֶׁמָּחַל. צָרִיךְ לְקַנּוֹת לָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה. אֵין תֵּימַר. גֵּירַשׁ כְּמִי שֶׁלֹּא מָחַל. אֵין צָרִיךְ לְקַנּוֹת לָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה. אֲבָל אִם קִינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה וְיָדַע בָּהּ. וְגֵירְשָׁהּ וְהֶחֱזִירָהּ וְנִסְתְּרָה. שָׁתַק וְלֹא בָדַק אוֹתָהּ הַמַּיִם טְהוֹרָה הִיא. אִי מֵאַחַר שֶׁאֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין אֶת הָאִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבֵיתָהּ טְמֵיאָה הִיא.

## פרק ג

**א משנה:** הָיָה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ כְּפִיפָה מִצְרִית וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ כְּלִי שָׁרֵת וְנוֹתְנָהּ עַל יָדָהּ. וְכֹהֵן מֵנִיחַ יָדוֹ מִתַּחְתֶּיהָ וּמֵנִיפָהּ. הֵנִיף וְהִגִּישׁ קֹמֶץ וְהִקְטִיר. וְהַשְּׁאָר נֶאֱכָל לַכֹּהֲנִים.

**הלכה:** הָיָה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ כול׳. כְּתִיב וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת. וְכִי עַל יָדוֹ הוּא מֵנִיף. וְלֹא עַל יָדָהּ הוּא מֵנִיף. אֶלָּא מִיכָּן שֶׁהוּא נוֹטְלָהּ מִתּוֹךְ כְּלִי חוֹל וְנוֹתְנָהּ בִּכְלִי שָׁרֵת וְכֹהֵן מֵנִיחַ אֶת יָדוֹ תַּחְתֶּיהָ וּמֵנִיפָהּ. וְאֵין הַדָּבָר כָּאוּר. מֵבִיא מַפָּה. וְאֵינוֹ חוֹצֵץ. וּמֵבִיא כֹּהֵן זָקֵן. וַאֲפִילוּ תֵּימַר. יֶלֶד. שֶׁאֵין יֶצֶר הָרַע מָצוּי לְשָׁעָה. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. סוֹטָה גִידֶּמֶת שְׁנֵי כֹהֲנִים מֵנִיפִין עָל יָדֶיהָ.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בְּכָל אָתָר הָדָא הִיא מִילְתָא צְרִיכִין לְרַבָּנָן. מַהוּ מַגִּישׁ. גּוּפָהּ שֶׁלַּמִּנְחָה גּוּפָהּ שֶׁלַּכְּלִי.

תְּנוּפוֹת מְנַיִין שֶׁהֵן קוֹדְמוֹת לַהַגָּשׁוֹת. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי פְּדָת. מִסּוֹטָה לָמְדוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. סוֹטָה לְחִידּוּשָׁהּ יָצָאת. וְדָבָר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְחִידּוּשׁוֹ אֵין לְמֵידִין הֵימֶינּוּ. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא. זֹאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב. הֵיכָן הִיא תְּנוּפָה. כְּבָר קְדָמָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תִּיפְתָּר בִּמְנָחוֹת שֶׁאֵינָן טְעוּנוֹת תְּנוּפָה. וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם. וַיי דָּא אָמְרָה דְּאָמְרִין וְהֵבֵאתָ לְרַבּוֹת מִנְחַת הָעוֹמֶר לַהַגָּשָׁה. וְהִקְרִיב. לְרַבּוֹת מִנְחַת סוֹטָה לַהַגָּשָׁה. וּכְתִיב בַּתֹּרָה וְהִרִים. וְהֵיכָן הִיא תְּנוּפָה. כְּבָר קְדָמָה.

תַּמָּן תַּנְיָנָן. אֵילּוּ מְנָחוֹת נִקְמָצוֹת וּשְׁיֵרֵיהֶן לַכֹּהֲנִים. רִבִּי בָּא בַּר מָמָל וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַב יִצְחָק הֲווֹן יְתִיבִין. רִבִּי בָּא בַּר מָמָל בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. מִנְחַת הָעוֹמֶר מְנַיִין שֶׁשְּׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. אָמַר לֵיהּ. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. מִנְחַת מִנְחַת. מַה מִנְחַת שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן מִן הַשְּׁעוֹרִין. אַף כָּאן מִן הַשְּׁעוֹרִין. מַה מִנְחַת סוֹטָה שְׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. אַף מִנְחַת הָעוֹמֶר שְׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה. מִן דְּקַיְימִין קָם רִבִּי בָּא בַּר מָמָל עִם רִבִּי יִרְמְיָה. אָמַר לֵיהּ. חֲמִית הֵיךְ אַפְרְחֵי הָדֵין דִּידָךְ. מִנְחַת סוֹטָה עַצְמָהּ מְנַיִין שֶׁשְּׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. אַייְתִי רִבִּי זְעִירָא לְרִבִּי יִצְחָק עֲטוֹשָׁיָא וְתַנָּא לֵיהּ. וְכָל מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן. מָה אֲנָן קַיָימִין. אִם בִּבְלוּל שֶׁלַּחִיטִּין. כְּבָר הוּא אָמוּר. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לִבְלוּל שֶׁלַּשְּׂעוֹרִין. וְתָרְנָה אָמַר [וַחֲרֵבָה.] מַה אֲנָן קַיָימִין. אִם בְּחֹרֶב שֶׁלַּחִיטִּים כְּבָר הוּא אָמוּר. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָן לְחֹרֶב שֶׁלַּשְּׂעוֹרִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בִּבְלוּל שֶׁלַּחִיטִּין וּבְחֹרֶב שֶׁלַּשְּׂעוֹרִין אֲנָן קַיָימִין. וּלְצוֹרֶךְ אִיתְאֲמַרַת. לְכָל בְּנֵי אַהֲרֹן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו. הָאִישׁ חוֹלֵק אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בַּעַל מוּם. וְאֵין הַקָּטָן חוֹלֵק אַף עַל פִּי [שֶׁהוּא] תָּמִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. מִפְּנֵי שֶׁרִיבְּתָה תּוֹרָה בְּדָבָר אֶחָד אַף מֵרְבָּה אוֹתָהּ לְכָל הַדְּבָרִים. אֶלָּא אַזְכָּרָה אַזְכָּרָה. מַה אַזְכָּרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן שְׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. אַף אַזְכָּרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה כָּאן שְׁיֵרֶיהָ נֶאֱכָלִין. וְיֵדָּא אָמְרָה דָּא. וְהֵבֵאתָ לְרַבּוֹת מִנְחַת הָעוֹמֶר לַהַגָּשָׁה. וְהִקְרִיבָהּ. לְרַבּוֹת מִנְחַת סוֹטָה לַהַגָּשָׁה. וּכְתִיב בַּתֹּרָה וְהִנּוֹתֶרֶת מִן הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קָדָשִׁים.

**ב משנה:** הָיָה מַשְׁקֶהָ וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כָּךְ מַשְׁקֶהָ שֶׁנֶּאֱמַר וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם. אִם הִשְׁקָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ כְּשֵׁירָה.

**הלכה:** הָיָה מַשְׁקֶהָ וְאַחַר כָּךְ מַקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ כול׳. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. וּבָאוּ בָהּ. מַה טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה. מַה מְקַיֵּים רִבִּי שִׁמְעוֹן טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. וּבָאוּ בָהּ. כּוּלְהֶן וְלֹא מִקְצָתָן. מַה מְקַיְימִין רַבָּנָן טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וְאַחַר יַשְׁקֶה אֶת הָאִשָּׁה אֶת הַמַּיִם. עַל כּוֹרְחָהּ שֶׁלֹּא בְטוֹבָתָהּ.

מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן לַחֲכָמִים שֶׁאִם הִשְׁקָהּ וְאַחַר כָּךְ הִקְרִיב מִנְחָתָהּ. שֶׁהִיא כְשֵׁירָה. וּמוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי שִׁמְעוֹן שֶׁאִם הִקְרִיב אֶת מִנְחָתָהּ וְאַחַר כָּךְ הִשְׁקָהּ. שֶׁהִיא כְשֵׁירָה. מַה בֵּינֵיהוֹן. מִצְוָה. רַבָּנָן אָמְרִין. מִנְחָה הִיא שֶׁהִיא בּוֹדֶקֶתָהּ. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. הַמַּיִם אֵין בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. מִנְחַת זְכָרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן. מַה טַּעֲמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וּבָאוּ בָהּ. מַה מְקַיְּימִין רַבָּנָן טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וּבָאוּ בָהּ. מֻלַּמֶּדֶת שֶׁהֵן מִתְחַלְחְלִין בְּכָל אֵיבָרֶיהָ. מַה מְקַיֵּים רִבִּי שִׁמְעוֹן טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. מִנְחַת זְכָרוֹן מַזְכֶּרֶת עָוֹן. מְלַמֶּדֶת שֶׁכָּל עֲוֹנוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהּ נִזְכָּרִין לָהּ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה.

רַבָּנָן אָמְרֵי. כּוֹתֵב וּמוֹחֵק וּמַשְׁקֶה וּמַקְרִיב. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. כּוֹתֵב וּמַקְרִיב וּמוֹחֵק וּמַשְׁקֶה. כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁמְּחִיקָה סְמוּכָה לְהַשְׁקָיָה. אֶלָּא דְּרַבָּנָן אָמְרֵי. כּוֹתֵב וּמוֹחֵק וּמַשְׁקֶה וּמַקְרִיב. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. כּוֹתֵב וּמַקְרִיב וּמוֹחֵק וּמַשְׁקֶה. תַּנֵּי. לְעוֹלָם הִיא יְכוֹלָה לַחֲזוֹר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא תִקָּרֵב מִנְחָתָהּ. קָרְבָה מִנְחָתָהּ וְאָמְרָה. אֵינִי שׁוֹתָהּ. מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כּוֹרְחָהּ. כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. בְּרַם כְּרַבָּנָן כְּבָר שָׁתַת. אֲנָן תַּנֵּינָן. אֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִשְׁתּוֹת. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. לֹא הָיְתָה זָזָה מִשָּׁם. מֵאן דְּאָמַר. אֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִשְׁתּוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן. מָאן דְּמַר. לֹא הָיְתָה זָזָה מִשָּׁם. רַבָּנָן.

**ג משנה:** עַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה אָמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה מְגִילָתָהּ נִגְנֶזֶת וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת עַל הַדֶּשֶׁן. וְאֵין מְגִילָתָהּ כְּשֵׁירָה לְהַשְׁקוֹת בָּהּ סוֹטָה אַחֶרֶת. נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה וְאָמְרָה טְמֵיאָה אֲנִי הַמַּיִם נִשְׁפָּכִים וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת עַל הַדֶּשֶׁן. נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה וְאָמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כּוֹרְחָהּ.

**הלכה:** עַד שֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה כול׳. תַּנֵּי. מְגִילָתָהּ נִגְנֶזֶת תַּחַת צִירוֹ שֶׁל הֵיכָל. לָמָּה. בִּשְׁבִיל לְשָׁחֲקָהּ. לוּל קָטָן הָיָה. שָׁם הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין. תַּנֵּי. אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה. מַהוּ לִגְבּוֹל בָּהֶן אֶת הַטִּיט. מַה בְּכָךְ. הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין. תַּנֵּי. יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם קְדוּשָׁה.

נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה וְאָמְרָה. טְמֵיאָה אֲנִי. הַמַּיִם נִשְׁפָּכִין וּמִנְחָתָהּ מִתְפַּזֶּרֶת עַל גַּבֵּי הַדֶּשֶׁן. הָדָא אָמְרָה שֶׁמְּנַחַת סוֹטָה קְדֻשָּׁה עַד שֶׁלֹּא תִכָּתֵב הַמְּגִילָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דְּרוֹבָהּ. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. עַד שֶׁהִיא בַּדֶּרֶךְ מִנְחָתָהּ קְדֻשָּׁה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. מַתְנִיתִין אָמְרָה כֵן. שֶׁבַּעֲלָהּ בָּעֲלָהּ בַּדֶּרֶךְ.

נִמְחֲקָה הַמְּגִילָה וְאָמְרָה. אֵינִי שׁוֹתָה מְעַרְעֲרִין אוֹתָהּ וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כָּרְחָהּ. לָמָּה. שֶׁגָּרְמָה לַשֵּׁם שֶׁיִּמָּחֵק. כַּמָּה יִמְחוֹק. תַּנֵּי רִבִּי חָנִין. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. אַחַת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. שְׁתַּיִם. אָמַר רִבִּי אִילַי. טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל כְּדֵי לִכְתּוֹב יָהּ. אָמַר לוֹ רִבִּי עֲקִיבָה. וְכִי מִפְּנֵי מַה מַשְׁקִין אֶת זוֹ. אִם לְבוֹדְקָהּ. כְּבָר הִיא בְּדוּקָה וּמְתוּקֶנֶת. אֶלָּא סָבַר רִבִּי עֲקִיבָה. הָאוֹמֶרֶת. אֵינִי שׁוֹתָה. כְּאוֹמֶרֶת. אֲנִי טְמֵיאָה לָךְ. וְלֵית לְרִבִּי עֲקִיבָה. מְעַרְעֲרִים אוֹתָהּ לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁפָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת וּמַשְׁקִין אוֹתָהּ עַל כּוֹרְחָהּ. אִית לֵיהּ. כְּשֶׁהִתְחִילָה לִשְׁתּוֹת.

**ד משנה:** אֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִשְׁתּוֹת עַד שֶׁפָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת וְעֵינֶיהָ בּוֹלְטוֹת וְהִיא מִתְמַלֵּאת גִּידִים וְהֵן אוֹמְרִים הוֹצִיאוּהָ שֶׁלֹּא תִטַּמֵּא אֶת הָעֲזָרָה. אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת הָיְתָה תּוֹלָה לָהּ. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה לָהּ שָׁנָה אַחַת יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה לָהּ שְׁתֵּי שָׁנִים יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה לָהּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים. מִכָּן אוֹמֵר בֶּן עַזַּאי חַיָּיב אָדָם לְלַמֵּד אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה שֶׁאִם תִּשְׁתֶּה תֵּדַע שֶׁהַזְּכוּת תּוֹלָה לָהּ. רִבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַמְלַמֵּד אֶת בִּתּוֹ תּוֹרָה מְלַמְּדָהּ תִּפְלוּת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר רוֹצָה אִשָּׁה בְּקַב וְתִפָּלוּת. מִתִּשְׁעָה קַבִּין וּפְרִישׁוּת. הוּא הָיָה אוֹמֵר חָסִיד שׁוֹטֶה רָשָׁע עָרוּם אִשָּׁה פְרוּשָׁה וּמַכּוֹת פְּרוּשִׁין הֲרֵי אֵילּוּ מְכַלֵּי עוֹלָם.

**הלכה:** אֵינָהּ מַסְפֶּקֶת לִשְׁתּוֹת כול׳. וְלֹא כֵן סְבַרַנָן מֵימָר. כַּולְּהֵן וְלֹא מִקְצָתָן. כְּאִינְשׁ דְּאָמַר. לָא אַסְפִּיק פְּלָן לְמִישְׁתֵּי עַד דְּאִיתְחַלְחֵל.

יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שָׁנָה אַחַת. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁתֵּי שָׁנִים. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שָׁלֹשׁ שָׁנִים. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שָׁנָה אַחַת. מִנְּבוּכַדְנֶצַּר. לִקְצַת יַרְחִין תְּרֵי עֲשָׂר. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה שְׁתֵּי שָׁנִים. מֵאַמְנוֹן. וַיְהִי לִשְׁנָתַיִם יָמִים. יֵשׁ זְכוּת תּוֹלָה לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים. מֵאַחְאָב. וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. נֶאֱמַר. כָּל אוֹתָן שָׁנִים עָשָׂר חוֹדֶשׁ הָיָה עָסוּק בְּמִצְוֹת. וְכָל אוֹתָן שְׁתֵּי שָׁנִים הָיָה עָסוּק בַּתּוֹרָה. וַי דָּא אָמְרָה דָּא. וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל.

מִנְחַת זְכָרוֹן כְּלָל. מַזְכֶּרֶת עָוֹן פְּרָט. כְּלָל וּפְרָט אֵין בְּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן לֹא נִמְצֵאת מִידַּת הַדִּין מְקוּפַּחַת. מַה אִם מִידַּת הַפּוּרְעָנוּת מְעוּטָה הֲרֵי הִיא מַזְכֶּרֶת. מִידַּת הַטּוֹב מְרוּבָּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אֶלָּא מִנְחַת זְכָרוֹן. יֵשׁ לָהּ זְכוּת. מַזְכֶּרֶת עָוֹן אֵין לָהּ זְכוּת. תַּנֵּי. רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר. כָּל הַזְּכֻרוֹנוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה לְטוֹבָה חוּץ מִזּוֹ שֶׁהִיא שֶׁלְּפוּרְעָנוּת. אָמַר לוֹ רִבִּי עֲקִיבָה. אִילּוּ נֶאֱמַר מַזְכֶּרֶת עָוֹן וְשָׁתַק. הָיִיתִי אוֹמֵר כִּדְבָרֶיךָ. הָא אֵינוֹ אוֹמֵר מִנְחַת זְכָרוֹן אֶלָּא לְטוֹבָה.

תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר בֶּן מַתְיָה. חֲרֵי הוּא אוֹמֵר וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהוֹרָה הִיא. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה שֶׁהִיא טְהוֹרָה. וּמַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּטְהוֹרָה הִיא. אֶלָּא סוֹף הַמָּקוֹם פּוֹרֵעַ בָּהּ תַּחַת נִיווּלָהּ. שֶׁאִם הָיְתָה עֲקָרָה נִפְקֶדֶת. יוֹלֶדֶת בְּצַעַר יוֹלֶדֶת בְּרִיוַח. כְּאוּרִים יוֹלֶדֶת נָאִים. שְׁחוֹרִים יוֹלֶדֶת לְבָנִים. קְצָרִים יוֹלֶדֶת אֲרוּכִים. נְקֵיבוֹת יוֹלֶדֶת זְכָרִים. אֶחָד יוֹלֶדֶת שְׁנַיִם. אָמַר לוֹ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אִם כֵּן יֵלְכוּ כָל הַנָּשִׁים וְיִתְקַלְקְלוּ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּפָּקְדוּ. וְלֵית לְרִבִּי שִׁמְעוֹן וְנִזְקְתָה וְזֶרַע. אִית לֵיהּ. זֶרַע כָּשֵׁר לֹא זֶרַע פָּסוּל.

וּבֵן עַזַּאי דְּלֹא כְרִבִּי לָעְזָר בֶּן עַזַּרְיָה. דְּתַנֵּי. מַעֲשֶׂה בְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְרִבִּי אֶלְעָזָר חַסְמָא שֶׁהָיוּ מְהַלְכִין מַיְבְנֶה לְלוּד. וְהִקְבִּילוּ אֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בִּבְקִיעִין. אָמַר לָהֶן. מַה חִידּוּשׁ הָיָה לָכֶם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיּוֹם. וְאָמְרוּ לוֹ. הַכֹּל תַּלְמִידֶיךָ וּמִימֶיךָ אָנוּ שׁוֹתִים. אָמַר לָהֶן. אֲפִילּוּ כֵן אִי אֶיפְשָׁר לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁלֹּא יְהֵא

בּוֹ דָּבָר חָדָשׁ בְּכָל יוֹם. מִי שָׁבַת שָׁם. אָמְרוּ לוֹ. רַבִּי לָעְזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וּמַה הָיְתָה פָּרָשָׁתוֹ. הַקָּהֵל אֶת הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף. וּמַה אָמַר בָּהּ. הוֹאִיל וְהָאֲנָשִׁים בָּאִין לִלְמוֹד וְהַנָּשִׁים בָּאוֹת לִשְׁמוֹעַ. הַטָּף לָמָּה בָא. אֶלָּא לִיתֵּן שָׂכָר לַמְּבִיאֵיהֶן. אָמַר לָהֶן. אֵין הַדּוֹר יָתוֹם שֶׁרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה שָׁרוּי בְתוֹכוֹ.

מַטְרוֹנָה שָׁאֲלָה אֶת רִבִּי לְעָזֶר. מִפְּנֵי מַה חֵט אַחַת בְּמַעֲשֶׂה הָעֶגֶל וְהֵן מֵתִים בָּהּ שָׁלֹשׁ מִיתוֹת. אָמַר לָהּ. אֵין חָכְמָתָהּ שָׁלְאִשָּׁה אֶלָּא בְּפִילְכָּהּ. דִּכְתִיב וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ. אָמַר לוֹ הוּרְקָנוֹס בְּנוֹ. בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא לְהָשִׁיבָהּ דָּבָר אֶחָד מִן הַתּוֹרָה אִיבַּדְתָּ מִמֶּנִּי שְׁלֹשׁ מְאוֹת כּוֹר מַעֲשֵׂר בְּכָל שָׁנָה. אָמַר לֵיהּ. יִשְׁרְפוּ דִבְרֵי תוֹרָה וְאַל יִמְסְרוּ לְנָשִׁים. וּכְשֶׁיָּצְתָה אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי. לְזוֹ דָּחִיתָה בְּקָנֶה. לָנוּ מַה אַתָּה מֵשִׁיב. רִבִּי בְּרֶכְיָה רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי לֵיעֶזֶר. כָּל מִי שֶׁהָיָה לוֹ עֵדִים וְהַתְרָאָה הָיָה מֵת בְּבֵית דִּין. עֵדִים וְלֹא הַתְרָיָה הָיָה נִבְדָּק כְּסוֹטָה. לֹא עֵדִים וְלֹא הַתְרָיָה הָיָה מֵת בַּמַּגֵּפָה. רַב וְלֵוִי בַּר סִיסִי תְּרֵיהוֹן אָמְרִין. זִיבַּח קִיטֵּר נִיסֵּךְ הָיָה מֵת בְּבֵית דִּין. טִיפַּח רִיקֵּד שִׂיחֵק הָיָה נִבְדָּק כְּסוֹטָה. שָׁמַח בְּלִיבּוֹ הָיָה מֵת בַּמַּגֵּפָה.

אִי זֶהוּ חָסִיד שׁוֹטֶה. רָאָה תִינוֹק מְבַעְבֵּעַ בַּנָּהָר. אָמַר. לְכְשֶׁאַחֲלוֹץ תְּפִילַּיי אַצִּילֶינּוּ. עִם כְּשֶׁהוּא חוֹלֵץ תְּפִילָּיו הוֹצִיא זֶה אֶת נַפְשׁוֹ. רָאָה תְּאֵינָה בְּכוּרָה. אָמַר. בְּמִי שֶׁאֶפְגַּע בּוֹ תְּחִילָּה אֶתְעַנֶּה לוֹ. רָאָה נַעֲרָה מְאוֹרָסָה. וְהָיָה רָץ אַחֲרֶיהָ. הָדָא הִיא דְתַנִּינָן. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לַהוֹרְגוֹ. אַחַר הַזָּכוֹר. אַחַר נַעֲרָה מְאוֹרָסָה.

רָשָׁע עָרוּם. רִבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רַב הוּנָא. זֶה שֶׁהוּא מוֹרֶה קַלּוֹת עַל עַצְמוֹ וַחֲמוּרוֹת לָאֲחֵרִים. וַאֲתַיְיָא כְּהָדָא דְתַנֵּי. כָּל הָרוֹצֶה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמוֹ וְלִנְהוֹג כְּחוּמְרֵי בֵית שַׁמַּי וּכְחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל עַל זֶה נֶאֱמַר וְהַכְּסִיל בַּחוֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ. כְּקוּלֵי אֵילּוּ וּכְקוּלֵי אֵילּוּ נִקְרָא רָשָׁע. אֶלָּא אוֹ כִדְבְרֵי בֵית שַׁמַּי כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן אוֹ כִדְבְרֵי בֵית הִלֵּל כְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן. הָדָא דְתֵימַר. עַד שֶׁלֹּא יָצָאת בַּת קוֹל. אֲבָל מִשֶּׁיָּצָאת בַּת קוֹל לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל. וְכָל הָעוֹבֵר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל חַיָּיב מִיתָה. תַּנֵּי יָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה. אֵילּוּ וְאֵילּוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים הֵן. אֲבָל הֲלָכָה כְּבֵית הִלֵּל לְעוֹלָם. וְאֵיכָן יָצָאת בַּת קוֹל. רַב בֵּיבַי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בְּיַבְנֶה יָצָאת בַּת קוֹל.

אִשָּׁה פְרוּשָׁה. זוֹ שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת וּמַלְעֶבֶת בְּדִבְרֵי תוֹרָה. וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא. וַיִּשְׁכַּב עִמָּהּ בְּלַיְלָה הוּא. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. כִּבְיָכוֹל הָיָה בַּמַּחֲשָׁבָה. הוּא לְבַדּוֹ הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁלֹּא עָלַת עַל דַּעְתָּהּ אֶלָּא בִּשְׁבִיל לְהַעֲמִיד שְׁבָטִים.

וּמַפַּת פְּרוּשִׁים. זֶה שֶׁהוּא נוֹתֵן עֵצָה לִיתוֹמִים לְהַבְרִיחַ מִזּוֹנוֹת מִן הָאַלְמָנָה. כְּהָדָא אַרְמַלְתָּא דְּרִבִּי שׁוּבְתַי הֲוָות מְבַזְּבָזָה בְּנִיכְסָיָיא. אֲתוֹן יָתְמָיָיא וְקָרְבוֹן לְרִבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר לוֹן. וּמַה נַעֲבִיד לְכוֹן וְאַתּוּן שַׁטְיָין. נְפַק כְּתוֹבָה. אָמַר לוֹן. נֵימַר לְכוֹן מֵימַר. עִיבְדוּן גַּרְמֵיכוֹן מְזַבְּנִין. וְהִיא תָּבְעָה פּוֹרְנָהּ וּמוֹבְדָה מְזוֹנָהּ. עָבְדִין כֵּן. בְּרוֹמָשָׁא אָתָת וּקְרֵבַת גַּבֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר. אָמַר. זוּ מַפַּת פְּרוּשִׁין נָגְעוּ בָהּ. יָבוֹא עָלַי אִם נִתְפַּוְּנוּתִי לְכָךְ.

חַד תַּלְמִיד מִדְּרִבִּי הָיוּ לוֹ מְאתַיִם זוּז חָסֵר דֵּינָר. וַהֲוָה רִבִּי יָלִיף זְכִי עִימֵּיהּ חָדָא לִתְלַת שְׁנִין מַעֲשַׂר מִסְכִּינִין. חַד זְמָן עַבְדִּין בֵּיהּ תַּלְמִידוֹי עַיִן בִּישׁ וּמָלוֹן לֵיהּ. אָתָא בְּעֵי מִיזְכֵּי עִימֵּיהּ הֵיךְ מַה דַּהֲוָה יָלִיף. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. אִית לִי שִׁיעוּרָא. אָמַר. זֶה מַכַּת פְּרוּשִׁים נָגְעוּ בוֹ. רָמַז לְתַלְמִידָיו וְאַעֲלוּנֵיהּ לְקַפֵּילִין וְחַסְרוּנֵיהּ חַד קְרָט. וּזְכָה עִימֵּיהּ הֵיךְ דַּהֲוָה יָלִיף.

הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן בְּתוּלָה צֵיְימָנִית וְאַלְמָנָה שׁוֹבָבִית וְתִינוֹק שֶׁהוּא עוֹלֶה לֶחָדָשִׁיו. בְּתוּלָה צֵיְימָנִית. מְצַיְימָה אוֹבֶדֶת בְּתוּלֶיהָ. וְאַלְמָנָה שׁוֹבָבִית מִי חָגְלָה נִסְבָּת שֵׁם בִּישׁ. וְתִינוֹק שֶׁהוּא עוֹלֶה לֶחָדָשִׁיו. רִבִּי חִלְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי סִימוֹן. זֶה שֶׁהוּא גָדוֹל בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא בְּפִירְקוֹ וּמְבִיאָהּ גְּדוֹלִים מִמֶּנּוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. זֶה שֶׁהוּא בֶּן תֵּשַׁע וְאֵיבָרָיו נִרְאִין כְּבֶן שְׁתִּים עֶשְׂרֵה. וְהוּא בָא עַל אַחַת מִכָּל הָעֲרָיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה וְהֵן מִיתוֹת עַל יָדָיו וְהוּא פָּטוּר.

**ה משנה:** רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אֵין הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים. וְאִם אַתָּה אוֹמֵר הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמְאָרְרִים מַדְּהֵא אַתָּה אֶת הַמַּיִם בְּפָנֵי כָל הַנָּשִׁים הַשּׁוֹתוֹת וּמוֹצִיא אַתָּה שֵׁם רַע עַל הַטָּהוֹרוֹת שֶׁשָּׁתוּ שֶׁאוֹמְרִים טְמֵאוֹת הֵן אֶלָּא שֶׁתָּלַת לָהֶן זְכוּת. רִבִּי אוֹמֵר הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמְאָרְרִים וְאֵינָהּ יוֹלֶדֶת וְאֵינָהּ מַשְׁבַּחַת אֶלָּא מִתְנַוֶּנֶת וְהוֹלֶכֶת לַסּוֹף הִיא מֵתָה בְּאוֹתָהּ מִיתָה.

**הלכה:** רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אֵין הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמָּרִים כול׳. רִבִּי אוֹמֵר הַזְּכוּת תּוֹלָה בְּמַיִם הַמְאָרְרִים כול׳. אָמַר רַב הַמְנוּנָא. הַמִּתְנַוֶּנֶת מוּתֶּרֶת לְבִיתָהּ. וַאֲתַיְיָא כְּהָדָא דְתַנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. אֲפִילּוּ טְהוֹרָה שֶׁשָּׁתָת סוֹפָהּ שֶׁהִיא מֵתָה בְּתַחֲלוּאִים רָעִים. מִפְּנֵי שֶׁהִכְנִיסָה עַצְמָהּ לְמִסְפֵּק הַזֶּה הַמְרוּבֶּה. וְאִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהוֹרָה הִיא. זוֹ טְהוֹרָה. לֹא שֶׁבָּאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵיאָה. אִם לֹא נִטְמְאָה הָאִשָּׁה וּטְהוֹרָה הִיא. זוֹ טְהוֹרָה. לֹא שֶׁתָּלַת לָהּ זְכוּת. וַאֲתַיְיָא כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת. בְּרַם כְּמָאן דְּאָמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְנִיכֶּרֶת. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. כֵּן אֲנָן קַיָּימִין כְּשֶׁשָּׁתָת וְלֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ הַמַּיִם. שֶׁלֹּא תֹּאמַר. עֵידֵי שֶׁקֶר הֵן. לְפִיכָךְ לֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ הַמַּיִם. אָתָא מֵימַר לָךְ שֶׁאֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין בְּאִשָּׁה שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבִיתָהּ. אָמַר רִבִּי יוּדָה. וַאֲתַיְיָא כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת. וְלָמָּה לֹא הוּכְּרָה. מִפְּנֵי שֶׁתָּלַת לָהּ זְכוּת. וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֹן. אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא תָּלָה לָהּ זְכוּת. יָכוֹל אַף הִיא לֹא תָחוּשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר וְהָאִשָּׁה הַהִיא תִּשָּׂא אֶת עֲוֹנָהּ. וַאֲתַיְיָא כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת.

**ו משנה:** נִטְמֵאת מִנְחָתָהּ עַד שֶׁלֹּא קָדְשָׁה בַּכֶּלִי חֲרֵי הִיא כְּכָל הַמִּנְחוֹת וְתִיפָּדֶה. וְאִם מִשֶּׁקָּדְשָׁה בַּכֶּלִי חֲרֵי הִיא כְּכָל הַמִּנְחוֹת וְתִישָּׂרֵף. וְאֵלּוּ שֶׁמִּנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת הָאוֹמֶרֶת טְמֵיאָה אֲנִי לָךְ וְשֶׁבָּאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵיאָה וְהָאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָה וְשֶׁבָּעֲלָהּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁקוֹתָהּ וְשֶׁבַּעֲלָהּ בָּא עָלֶיהָ בַּדֶּרֶךְ. וְכָל

הַנְּשׁוּאוֹת לַכֹּהֲנִים מִנְחוֹתֵיהֶן נִשְׂרָפוֹת.

**הלכה:** נִטְמֵאת מִנְחָתָהּ עַד שֶׁלֹּא קָדְשָׁה בַּכֶּלִי כול׳. תַּנְיָ. נִיטְמֵאת מִנְחָתָהּ עַד שֶׁלֹּא קָדְשָׁה בַּכֶּלִי. חֲרֵי הִיא כְּכָל הַמְּנָחוֹת וְתִיפָּדֶה. מִשֶּׁקָּדְשָׁה בַּכֶּלִי. חֲרֵי הִיא כְּכָל הַמְּנָחוֹת וְתִישָּׂרֵף.

וְהָאוֹמֶרֶת. טְמֵיאָה אֲנִי. לֹא כְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ הִיא. וְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ יֵילְכוּ הַמָּעוֹת לְיַם הַמֶּלַח. דַּמְיָא לְאָשָׁם תָּלוּי. אִם לְאָשָׁם תָּלוּי. אֲפִילוּ מִשֶּׁקָּדְשָׁה בַּכֶּלִי. אָמַר רִבִּי מַתַנְיָה. דַּמְיָא לְאָשָׁם תָּלוּי שֶׁנִּשְׁחַט. דְּתַנְיָנן תַּמָּן. אִם מִשֶּׁנִּשְׁחַט נוֹדַע לוֹ. הַדָּם יִשָּׁפֵךְ וְהַבָּשָׂר יֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵיפָה.

תַּנְיָ. נִיטְמֵאת מִנְחָתָהּ עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַקּוֹמֶץ. מֵתָה הִיא וּמֵת בַּעֲלָהּ. הַשְּׁיָרַיִים אֲסוּרִין שֶׁעַל פֶּסַח בָּאת מִתְחִילָתָהּ. כִּיפְּרָה סְפֵיקָהּ וְהָלְכָה לָהּ. בָּאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵיאָה. בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ מִנְחָתָהּ אֲסוּרָה. מַהוּ בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ. בֵּין שֶׁקָּמַץ וּבֵין שֶׁלֹּא קָמַץ. בֵּין שֶׁהִקְטִיר וּבֵין שֶׁלֹּא הִקְטִיר. רִבִּי אִילָא אָמַר. בֵּין שֶׁקָּמַץ וּבֵין שֶׁלֹּא קָמַץ בְּשֶׁלֹּא הִקְטִיר. אֲבָל אִם הִקְטִיר הַשְּׁיָרַיִים מוּתָּרִין.

תַּמָּן תַּנְיָנן. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. מִנְחַת חוֹטֵא שֶׁלַּכֹּהֲנִים נִקְמֶצֶת. וְהַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְהַשְּׁיָרַיִים קְרֵיבִין לְעַצְמָן. וּשְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד דִּוֹרְשִׁין. וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה. רַבָּנִין אָמְרִין. חֲרֵי הִיא כְמִנְחַת נְדָבָתוֹ. מַה מִנְחַת נְדָבָתוֹ קְרֵיבָה בְּבָלוּל. אַף זוֹ קְרֵיבָה בְּבָלוּל. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲרֵי עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלַּכֹּהֵן כַּעֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. מַה עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל נִקְמֶצֶת אַף זוֹ נִקְמֶצֶת. אִי מַה זוֹ נֶאֱכֶלֶת אַף זוֹ נֶאֱכֶלֶת. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל. אִילֵּין שְׁיָרַיִים מִשָּׁם מַה הֵן בָּאִין. מִשָּׁם קוֹמֶץ מִשָּׁם שְׁיָרַיִים. אֵין תֵּימַר. מְשׁוּם קוֹמֶץ. אֵינוֹ נוֹתְנָן בַּלַּיְלָה וְאֵינוֹ נוֹתְנָן לְאַחַר מִיתָה וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב לָהֶן. וְאֵין תֵּימַר. מְשׁוּם שְׁיָרַיִים. נוֹתְנָן בַּלַּיְלָה וְנוֹתְנָן לְאַחַר מִיתָה. מַהוּ שֶׁיְּחַשֵּׁב לָהֶם. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. הַקּוֹמֶץ קָרֵב לְעַצְמוֹ וְהַשְּׁיָרַיִים מִתְפַּזְּרִין עַל גַּבֵּי הַדֶּשֶׁן. רִבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי. מַה אָנָן קַיָימִין. אִם בְּדֶשֶׁן שֶׁלְּמַעֲלָן. כְּבָר אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָין לְדֶשֶׁן שֶׁלְּמַעֲלָן תְּנֵיהוּ עִנְיָין לְדֶשֶׁן שֶׁלְּמַטָּן. הָדָא אָמְרָה. נוֹתְנָם בַּלַּיְלָה וְנוֹתְנָן לְאַחַר מִיתָה וּמְחַשֵּׁב לָהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. אֵינוֹ מְחַשֵּׁב לָהֶן. שֶׁלֹּא הוּכְשְׁרוּ לֹא לָאֲכִילַת אָדָם וְלֹא לָאֲכִילַת מִזְבֵּחַ. רִבִּי בָּא בַּר מָמָל בָּעֵי. הַךְ רִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן בְּשִׁיטַּת אֲבִיו אוֹ בְשִׁיטַּת אֲבִיו. אֵינוֹ מְחַשֵּׁב לָהֶן. אֵין בְּשִׁיטַּת אֲבִיו. יִקָּרֵב לְמַעֲלָן. אֵין בְּשִׁיטַּת חֲכָמִים. לֹא יִקָּמוֹץ. בְּשִׁיטַּת אֲבִיו הוּא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲרֵי עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלַּכֹּהֵן כַּעֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. מַה עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל נִקְמֶצֶת אַף זוֹ נִקְמֶצֶת. אִי מַה זוֹ נֶאֱכֶלֶת אַף זוֹ נֶאֱכֶלֶת. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל. וּתְהֵא כָלִיל. וְלֹא תֵאָכֵל הֵיקֵּשְׁתִּיהּ לְכָלִיל תָּקְטָר.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. רָאָה רִבִּי דַּעְתּוֹ שֶׁלְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן וְשָׁנָה כְיוֹצֵא בוֹ. רִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְלָמָּה לִי כְרִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. אֲפִילוּ כְרִבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. אָמַר לֵיהּ. אֵיכוּל בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. וְאֵין שְׂרֵיפָה בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. הָתִיב רִבִּי חֲנִינָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. וְהָא תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה וּפְלִיג. לִיקָּרֵב כָּלִיל אֵינָהּ יְכוֹלָה מִפְּנֵי שׁוּתָּפוּתָהּ שֶׁלָּאִשָּׁה. לְהֵיאָכֵל אֵינָהּ יְכוֹלָה מִפְּנֵי שׁוּתָּפוּתוֹ שֶׁל אִישׁ. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי רָאָה דַּעְתּוֹ שֶׁלְּרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. וְרִבִּי חִיָּיה רוֹבָה רָאָה דַּעְתּוֹ שֶׁלְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו.

**ז משנה:** בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּישֵּׂאת לְכֹהֵן מִנְחָתָהּ נִשְׂרֶפֶת וְכֹהֶנֶת שֶׁנִּישֵּׂאת לְיִשְׂרָאֵל מִנְחָתָהּ נֶאֱכֶלֶת. מַה בֵּין כֹּהֵן לְכֹהֶנֶת. מִנְחַת כֹּהֵנֶת נֶאֱכֶלֶת מִנְחַת כֹּהֵן אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת. כֹּהֶנֶת מִתְחַלֶּלֶת וְאֵין כֹּהֵן מִתְחַלֵּל. כֹּהֶנֶת מְשַׁמְּאָה לַמֵּתִים וְאֵין כֹּהֵן מְשַׁמֵּא לַמֵּתִים. כֹּהֵן אוֹכֵל בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים וְאֵין כֹּהֶנֶת אוֹכֶלֶת בְּקָדְשֵׁי קָדָשִׁים.

**הלכה:** בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּישֵּׂאת לְכֹהֵן כול׳. מַה בֵּין כֹּהֵן לְכֹהֶנֶת. מִנְחַת כֹּהֶנֶת נֶאֱכֶלֶת. דִּכְתִיב. וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל. לֹא כֹהֶנֶת. רִבִּי אַבָּהוּ בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. וְהָא כְתִיב וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ. מֵעַתָּה כֹּהֵן וְלֹא כֹהֶנֶת. מַאי כְדוֹן. וְהַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ תַּחְתָּיו מִבָּנָיו. אֶת שֶׁבְּנוֹ עוֹמֵד תַּחְתָּיו. יָצָאת זוֹ שֶׁאֵין בְּנָהּ עוֹמֵד תַּחְתֶּיהָ.

כֹּהֶנֶת מִתְחַלֶּלֶת. וְאֵין כֹּהֵן מִתְחַלֵּל. דִּכְתִיב וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְעַמָּיו. אֵין לִי אֶלָּא זֶרַע שֶׁהוּא מִתְחַלֵּל. הִיא עַצְמָהּ מְנַיִין. וְדִין הוּא. מַה אִם הַזֶּרַע שֶׁלֹּא עָבַר עֲבֵירָה חֲרֵי הוּא מִתְחַלֵּל. הִיא שֶׁעָבְרָה עֲבֵירָה אֵינוֹ דִין שֶׁתִּתְחַלֵּל. הוּא עַצְמוֹ יוֹכִיחַ. שֶׁעָבַר עֲבֵירָה וְאֵינוֹ מִתְחַלֵּל. לֹא. אִם אָמַרְתָּ בְּאִישׁ שֶׁאֵינוֹ מִתְחַלֵּל בְּכָל מָקוֹם. תֹּאמַר בְּאִשָּׁה שֶׁהִיא מִתְחַלֶּלֶת בְּכָל מָקוֹם. הוֹאִיל וְהִיא מִתְחַלֶּלֶת בְּכָל מָקוֹם דִּין הוּא שֶׁתִּתְחַלֵּל. מַה נַפְשָׁךְ לוֹמַר. לֹא יְחַל. לֹא יְחַלֵּל. אַף מִי שֶׁהָיָה כָּשֵׁר וְנִתְחַלֵּל.

כֹּהֶנֶת מְשַׁמְּאָה לַמֵּתִים. רִבִּי דּוֹסָא מִמַּלְחְיָא רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. כֹּהֶנֶת מוּתֶּרֶת לָצֵאת חוּצָה לָאָרֶץ. מַה טַעֲמָא. אֱמוֹר אֶל הַכֹּהֲנִים. לֹא אֶל הַכּוֹהֲנוֹת. דִּלְכֵן מַה אֲנָן אָמְרִין. הוֹאִיל וְהִיא בְּכָלַל גְּזֵירָה לֹא תֵצֵא. וּתְהֵא בִּכְלַל גְּזֵירָה וְלֹא תֵצֵא. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן נִמְצֵאת מַדְּחֶה פָּרָשַׁת טֻמְאוֹת.

כֹּהֵן אוֹכֵל בְּקָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים וְאֵין כֹּהֶנֶת אוֹכֶלֶת בְּקָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. דִּכְתִיב כָּל זָכָר בַּכֹּהֲנִים יֹאכְלֶנּוּ.

**ח משנה:** מַה בֵּין הָאִישׁ לָאִשָּׁה. הָאִישׁ פּוֹרֵעַ וּפוֹרֵם וְאֵין הָאִשָּׁה פּוֹרַעַת וּפוֹרֶמֶת. הָאִישׁ מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בַּנָּזִיר וְאֵין הָאִשָּׁה מַדֶּרֶת אֶת בְּנָהּ בַּנָּזִיר. הָאִישׁ מְגַלֵּחַ עַל נְזִירוּת אָבִיו וְאֵין הָאִשָּׁה מְגַלַּחַת עַל נְזִירוּת אָבִיהָ. הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ וְאֵין הָאִשָּׁה מְקַדֶּשֶׁת אֶת בִּתָּהּ. הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בִּתּוֹ וְאֵין הָאִשָּׁה מוֹכֶרֶת

אֶת בִּתָּהּ. הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה. הָאִישׁ נִתְלֶה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלֵית. הָאִישׁ נִמְכָּר בִּגְנֵיבָתוֹ וְאֵין הָאִשָּׁה נִמְכֶּרֶת בִּגְנֵיבָתָהּ.

**הלכה:** מַה בֵּין הָאִישׁ לָאִשָּׁה. הָאִישׁ פּוֹרֵעַ וּפוֹרֵם כול׳. אִישׁ אֵין לִי אֶלָּא אִישׁ. אִשָּׁה מְנַיִן. תַּלְמוּד לוֹמַר צָרוּעַ. בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה בֵּין קָטָן. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אִישׁ. לְעִנְיָן שֶׁלְּמַטָּן. הָאִישׁ פּוֹרֵעַ וּפוֹרֵם. אֵין הָאִשָּׁה פּוֹרַעַת וּפוֹרֶמֶת.

הָאִישׁ מַדִּיר וְהָאִישׁ מְגַלֵּחַ. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְבָרִים מְקוּלֵּי בֵית שַׁמַּי וּמְחוּמְרֵי בֵית הִלֵּל וְזֶה אֶחָד מֵהֶם. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. אֵין הָאִישׁ מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בְּנָזִיר. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. הָאִישׁ מַדִּיר אֶת בְּנוֹ בְּנָזִיר.

הָאִישׁ מוֹכֵר אֶת בִּתּוֹ. דִּכְתִיב וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה. הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ. דִּכְתִיב אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ.

הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה. דִּכְתִיב וּסְקַלְתֶּם אוֹתוֹ. לֹא אֶת כְּסוּתוֹ. רִבִּי חַגַּי בְּעֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְהָכְתִיב וּסְקַלְתֶּם אוֹתָם בָּאֲבָנִים. מֵעַתָּה אוֹתָם. לֹא אֶת כְּסוּתָם. מַאי כְדוֹן. אִישׁ עַל יְדֵי שֶׁאֵין נִיווּלוֹ מְרוּבֶּה. לְפִיכָךְ נִסְקָל עָרוֹם. אֲבָל אִשָּׁה עַל יְדֵי שֶׁנִּיווּלָהּ מְרוּבֶּה. לְפִיכָךְ אֵינָהּ נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה.

הָאִישׁ נִתְלֶה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלֵית. דִּכְתִיב וְתָלִיתָ אוֹתוֹ. וְלֹא אוֹתָהּ.

הָאִישׁ נִמְכָּר בִּגְנֵיבוֹ. בִּגְנֵיבוֹ וְלֹא בִּכְפִילוֹ. בִּגְנֵיבוֹ אֵינוֹ נִמְכָּר וְנִשְׁנֶה. וְאֵין לוֹ עָלָיו דָּמִים. מֵעַתָּה בִּגְנֵיבָה אַחַת אֲבָל בִּשְׁתֵּי גְנֵיבוֹת נִמְכָּר וְנִשְׁנֶה. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. גָּנַב מִשֶּׁלַשּׁוּתָפוּת מָה אַתְּ עָבֵד לָהּ. כִּגְנֵיבָה אַחַת כִּשְׁתֵּי גְנֵיבוֹת. הָיָה גוֹנֵב וּמוֹצִיא בַּלָּיְלָה. נִימַר. אִם יָדְעוּ בּוֹ הַבְּעָלִים בֵּינָתַיִים. שְׁתֵּי גְנֵיבוֹת הֵן. וְאִם לָאו גְּנֵיבָה אַחַת הִיא.

## פרק ד

**א משנה:** אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּה שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר תִּשְׁתֶּה אִשָּׁה תַּחַת אִישָׁהּ פָּרָט לַאֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּה.

**הלכה:** אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם כול׳. וַיַּשְׁקֶינָּהּ. גְּזִירַת הַכָּתוּב הִיא. וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן. וְלֹא יְקַנֵּא לָהּ. הַתּוֹרָה אָמְרָה. וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲפִילּוּ מִקְצַת אִשְׁתּוֹ.

מַתְנִיתִין דְּבֵית שַׁמַּי. דְּבֵית שַׁמַּי אוֹמְרִים. נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ וְלֹא שׁוֹתָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תַּמָּן טַעֲמַייהוּ דְּבֵית שַׁמַּי. אוֹמֶרֶת. הָבֵיא לִי בַעֲלִי וַאֲנִי שׁוֹתָה. בְּרַם הָכָא יוֹדַעַת הָיְתָה שֶׁאֵין אֲרוּסָה שׁוֹתָה. לָמָּה הִכְנִיסָהּ עַצְמָהּ לְמִסְפֵּק הַמְרוּבֶּה הַזֶּה. בִּשְׁבִיל לְפוֹסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ.

רִבִּי יוּדָה בָּעֵי. כְּמָה דְּתֵימַר תַּמָּן. וְקִנֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. וְקִינֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲפִילּוּ מִקְצַת אִשְׁתּוֹ. וְדִכְוָותָהּ תַּחַת אִישָׁהּ. אֲפִילּוּ מִקְצַת אִישָׁהּ. הֵיךְ עֲבִידָה. קִינֵּא לָהּ עוֹדָהּ אֲרוּסָה וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה. מַשְׁקֶה אוֹתָהּ עַל קִינּוּיוֹ. קִינֵּא לָהּ עוֹדָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה. מַשְׁקֶה אוֹתָהּ עַל קִינּוּיוֹ. קִינֵּא לָהּ עוֹדָהּ אֲרוּסָה וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה וְיָדַע בָּהּ. תֵּצֵא בִּכְתוּבָּתָהּ. וְאִם לָאו תֵּצֵא בְּלֹא כְתוּבָּה. [קִינֵּא לָהּ עוֹדָהּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה וְיָדַע בָּהּ. תֵּצֵא בִּכְתוּבָּתָהּ. וְאִם לָאו תֵּצֵא בְּלֹא כְתוּבָּה.] קִינֵּא לָהּ בַּעֲלָהּ וּמֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי הַיָּבָם וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה. מַשְׁקֶה אוֹתָהּ עַל קִינּוּיוֹ. לֹא קִינֵּא לָהּ בַּעֲלָהּ וָמֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי הַיָּבָם וְקִינֵּא לָהּ וְלֹא הַסְפִּיק לִכְנוֹס עַד שֶׁמֵּת וְנָפְלָה לִפְנֵי אָחִיו. אֵינוֹ מַשְׁקֶה אוֹתָהּ. שֶׁלֹּא נָפְלָה לוֹ אֶלָּא מַחְמַת אָחִיו הָרִאשׁוֹן. אֲבָל אִם קִינֵּא לָהּ הַיָּבָם וּכְנָסָהּ וָמֵת וְנָפְלָה לִפְנֵי הַיָּבָם וּכְנָסָהּ וְנִסְתְּרָה. מַשְׁקֶה אוֹתָהּ עַל קִינּוּיוֹ.

תַּמָּן תַּנִּינָן אַיילוֹנִית וּזְקֵינָה וּשְׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְוַולְדָּ לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר וְנִקְּתָה וְנִזְרְעָה זָרַע. הָרְאוּיָה לְהַזְרִיעַ זֶרַע. יָצְאת זוֹ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְהַזְרִיעַ זֶרַע. הָתִיבוּן. חֵרֵי אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל חֵרֵי הִיא אֵינָהּ רְאוּיָה לְהַזְרִיעַ זֶרַע. שַׁנְיָא הִיא. דִּכְתִיב וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו. תַּמָּן תַּנִּינָן. מַמְזֵר פּוֹסֵל וּמַאֲכִיל. כֵּיצַד. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. תַּמָּן וְזֶרַע אֵין לָהּ מִכָּל מָקוֹם. בְּרַם הָכָא זֶרַע כָּשֵׁר. לֹא זֶרַע פָּסוּל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. כְּלוּם הַמַּיִם בָּאִין אֶלָּא לְהַתִּירָהּ לְבֵיתָהּ. וְזוֹ כֵּיוָן שֶׁנִּסְתְּרָה אוֹמְרִים לוֹ. הוֹצֵא.

**ב משנה:** וְאֵילּוּ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה. הָאוֹמֶרֶת טְמֵיאָה אֲנִי לָךְ וְשֶׁבָּאוּ לָהּ עֵדִים שֶׁהִיא טְמֵיאָה הָאוֹמֶרֶת אֵינִי שׁוֹתָה וְאָמַר בַּעֲלָהּ אֵינִי מַשְׁקֶה וְשֶׁבַּעֲלָהּ בָּעֲלָהּ בַּדֶּרֶךְ נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּה וְלֹא שׁוֹתָה. מֵתוּ בַּעֲלֵיהֶן עַד שֶׁלֹּא יִשְׁתּוּ בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה וְלֹא שׁוֹתוֹת וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה.

**הלכה:** אֵילּוּ לֹא שׁוֹתוֹת וְלֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה. הָאוֹמֶרֶת טְמֵיאָה אֲנִי לָךְ כול׳. אָמַר רִבִּי יֹאשִׁיָּה. סָח לִי זְעִירָא מִשּׁוּם אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלֵם. שְׁלֹשָׁה הֵן שֶׁאִם בִּקְּשׁוּ לִמְחוֹל מוֹחֲלִין לָהֶן וְאֵילּוּ הֵן. סוֹטָה וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְזָקֵן מַמְרֶא כול׳.

ג **משנה:** מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּה דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁהּ וּלְהַחֲזִירָהּ לָאַחַר זְמָן. אַיילוֹנִית וּזְקֵנָה וּשְׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְוָלָד לֹא שׁוֹתָה וְלֹא נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ. רִבִּי לָעְזָר אוֹמֵר יָכוֹל הוּא לִישָּׂא לוֹ אִשָּׁה אַחֶרֶת וְלִפְרוֹת וְלִרְבּוֹת מִמֶּנָּה. וּשְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים אוֹ שׁוֹתוֹת אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת כְּתוּבָּה.

**הלכה:** מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ כול׳. לֹא יִשָּׂא אָדָם מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ. וְאִם נָשָׂא עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר. אַל תַּשֵּׂג גְּבוּל עוֹלָם (אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשׁוֹנִים) וּבִשְׁדֵה יְתוֹמִים אַל תָּבוֹא. הַנּוֹשֵׂא מְעוּבֶּרֶת חֲבֵירוֹ וּמֵינֶקֶת חֲבֵירוֹ יוֹצִיא וְלֹא יַחֲזִיר עוֹלָמִית. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. יָכוֹל הוּא לְהַפְרִישָׁהּ וּלְהַחֲזִירָהּ לְאַחַר זְמָן. וּבְכָל הַדְּבָרִים רִבִּי מֵאִיר קוֹנֵס. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. קְטַנָּה שֶׁחָלְצָה תַּחְלוּץ מִשֶּׁתַּגְדִּיל. וְאִם לֹא חָלְצָה חֲלִיצָתָהּ כְּשֵׁרָה. רִבִּי מָנָא אָמַר לָהּ סְתָם. רִבִּי יִצְחָק בְּרִיהּ דְּרִבִּי חִיָּה כְּתוֹבָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר. אֵין חוֹלְצִין וְאֵין מְיַבְּמִין אֶת הַקְּטַנָּה. שֶׁלֹּא תִימָּצֵא אַיילוֹנִית.

תַּנֵּי. מֵנַיִן שֶׁמֵּת בַּעֲלָהּ לֹא תִינָּשֵׂא עַד עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. שְׁמוֹנָה עָשָׂר חוֹדֶשׁ. רִבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. שְׁמוֹנָה עָשָׂר חוֹדֶשׁ. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. אִם כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חוֹדֶשׁ. מוּתֶּרֶת לְהִינָּשֵׂא לְאַחַד עֶשְׂרִים וְאֶחָד חוֹדֶשׁ. וְאִם כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר. שְׁמוֹנָה עָשָׂר חוֹדֶשׁ. מוּתֶּרֶת לְהִינָּשֵׂא לְאַחַר חֲמִשָּׁה עָשָׂר חוֹדֶשׁ. לְפִי שֶׁאֵין הֶחְלֵב נֶעֱכָר אֶלָּא לְאַחַר שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר. עֲקִבְיָה שָׁאַל אֶת רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וְהוֹרֵי לֵיהּ. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. רִבִּי יִרְמְיָה. עֲקִבְיָה שָׁאַל לְרִבִּי חֲנִינָא וְהוֹרֵי לֵיהּ. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים. מָה. תִּרֵין עוֹבְדִין הֲווֹן. חַד בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָא וְחַד בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. רִבִּי מָנָא הוֹרֵי. שְׁמוֹנָה עָשָׂר חוֹדֶשׁ וְצָם כָּל הַהוּא יוֹמָא. רִבִּי מַר עוּקְבָּא הוֹרֵי בְּאַרְבֶּלִי. עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חוֹדֶשׁ. וַאֲפִילוּ מֵת הַתִּינוֹק.

מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי אֶלְעָזָר שֶׁאִם הָיוּ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים שֶׁהִיא שׁוֹתָה וְנוֹטֶלֶת כְּתוּבָּה. הָיָה לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים וּמֵתוּ בֵּין קִינּוּי לִסְתִירָה כְּבָר נִרְאֵית לִשְׁתּוֹת. לֹא הָיָה לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים וּמֵתוּ בֵּין קִינּוּי לִסְתִירָה כְּבָר נִרְאֵית שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת.

ד **משנה:** אֵשֶׁת כֹּהֵן שׁוֹתָה וּמוּתֶּרֶת לְבַעֲלָהּ אֵשֶׁת סָרִיס שׁוֹתָה. עַל יְדֵי כָּל הָעֲרָיוֹת מְקַנְּין חוּץ מִן הַקָּטָן וּמִמִּי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ.

**הלכה:** אֵשֶׁת כֹּהֵן שׁוֹתָה כול׳. דִּלְכֵן מָה אֲנָן אָמְרִין. שָׁתַת וְלֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ הַמַּיִם טְהוֹרָה הִיא. אֲנִי אוֹמֵר. הַזְכוּת תָּלָה לָהּ. נִיחָא כְּמָאן דְּאָמַר. הַזְכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. הַזְכוּת תּוֹלָה וְנִיכֶּרֶת. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. כֵּן אֲנָן קַיָּימִין כְּשֶׁשָּׁתַת וְלֹא הָיוּ הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ. שֶׁלֹּא תֹאמַר. הוֹאִיל וְאֵין הַמַּיִם בּוֹדְקִין בָּאֲנוּסָה אֶלָּא בִּמְפוּתָּה. וְזוֹ אֲנוּסָה הִיא. מָה אֲנוּסָה שֶׁבִּכְהוּנָּה כְּרָצוֹן שֶׁבְּיִשְׂרְאֵל. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר. מוּתֶּרֶת לְבֵיתָהּ. וּמְנַיִין שֶׁאוֹנְסִין פּוֹסְלִין בִּכְהוּנָּה בְּאֵשֶׁת אִישׁ. מָה אִם שְׂרָצִים הַקַּלִּים עָשָׂה בָהֶן אֶת הָאוֹנֶס כְּרָצוֹן. סוֹטָה חֲמוּרָה לֹא כָל שֶׁכֵּן. תַּנֵּי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי קוֹמֵי רִבִּי יוֹנָתָן. וְאִתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת. פְּרָט לְאוֹנְסִין. מָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר לֵיהּ. מַה תַּחַת אִישֵׁךְ לְרָצוֹן. אַף כָּאן לְרָצוֹן. וְהִיא לֹא נִתְפַּשָּׂה. [אֲסוּרָה]. הָא נִתְפַּשָּׂה מוּתֶּרֶת. וְיֵשׁ לָךְ תְּפוּסָה בְּיִשְׂרְאֵל וְהִיא אֲסוּרָה. וְאֵי זוֹ זוֹ. זוֹ שֶׁתְּחִילָּתָהּ בְּרָצוֹן וְסוֹפָהּ בְּאוֹנֶס. וְיֵשׁ לָךְ שֶׁאֵינָהּ תְּפוּשָׂה בְּיִשְׂרְאֵל וְהִיא מוּתֶּרֶת. וְאֵי זוֹ זוֹ. זוֹ שֶׁתְּחִילָּתָהּ בְּאוֹנֶס וְסוֹפָהּ בְּרָצוֹן. כְּהָדָא אִיתְּמָא אַתַּת לְגַבֵּיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. אָמְרָה לֵיהּ. נֶאֱנַסְתִּי. אָמַר לָהּ. וְלֹא עָרַב לָךְ בְּסוֹף. אָמְרָה לֵיהּ. וְאִם יִטְבּוֹל אָדָם אֶצְבָּעוֹ בְּדָבָשׁ וְיִתְּנֶנָּהּ לְתוֹךְ פִּיו בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁמָּא אֵינוֹ רַע לוֹ וּבְסוֹף אֵינוֹ עָרֵב לוֹ. וְקִיבְּלָהּ.

וְאַתְּ כִּי שָׂטִית תַּחַת אִישֵׁךְ וְכִי נִטְמֵאת. פְּרָט לְאֵשֶׁת סָרִיס. וַיִּתֵּן אִישׁ בָּךְ אֶת שְׁכָבְתּוֹ. לְרַבּוֹת אֶת הַסָּרִיס. חוּץ מִן הַקָּטָן וּמִמִּי שֶׁאֵינוֹ אִישׁ. [כְּקוֹף].

ה **משנה:** וְאֵילּוּ שֶׁבֵּית דִּין מְקַנְּין לָהֶן מִי שֶׁנִּתְחָרֵשׁ בַּעֲלָהּ אוֹ נִשְׁטָה אוֹ שֶׁהָיָה חָבוּשׁ בְּבֵית הָאֲסוּרִין לֹא לְהַשְׁקוֹתָהּ אָמְרוּ אֶלָּא לְפָסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף לְהַשְׁקוֹתָהּ שֶׁכְּשֶׁיֵּצֵא בַעֲלָהּ מִבֵּית הָאֲסוּרִין יַשְׁקֶינָּה.

**הלכה:** אֵילּוּ שֶׁבֵּית דִּין מְקַנְּין לָהֶן כול׳. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וְיַקְנֵא וְיַשְׁקֶינָּה. גְּזֵירַת הַכָּתוּב הִיא וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן. וְלֹא יְקַנֵּא לָהּ. הַתּוֹרָה אָמְרָה. וְקִינֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. וְקִינֵּא אֶת אִשְׁתּוֹ. אֲפִילּוּ מִקְצַת אִשְׁתּוֹ. בִּיאַת פְּסוּלִין מְנַיִין שֶׁהִיא פּוֹסֶלֶת. מַה נָן קַיָּימִין. אִם בְּאֵשֶׁת אִישׁ חֲמוּרָה הִיא. אִם בְּאַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל כְּבָר כָּתוּב וְהֵבִיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֹּהֵן. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן אֶת שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. וְאֵת שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל אֵין בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. וַאֲילּוּ הֵן. בֶּן תֵּשַׁע שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד גֵּר עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אֲדוֹמִי מִצְרִי עֶבֶד מַמְזֵר חָלָל נָתִין כּוּתִי וְגוֹי שֶׁבָּאוּ עַל בַּת כֹּהֵן עַל בַּת לֵוִי וְעַל בַּת יִשְׂרָאֵל פּוֹסֶלֶת מִן הַכְּהוּנָּה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. כָּל שֶׁזַּרְעוֹ פָּסוּל בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. וְכָל שֶׁאֵין זַרְעוֹ פָּסוּל אֵין בִּיאָתוֹ פּוֹסֶלֶת. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. כַּל שֶׁאַתְּ מוּתָּר בְּבִתּוֹ אַתְּ מוּתָּר בְּאַלְמָנָתוֹ. וְכָל שֶׁאֵין אַתְּ מוּתָּר בְּבִתּוֹ אֵין אַתְּ מוּתָּר בְּאַלְמָנָתוֹ.

# פרק ה

**א משנה:** כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כָּךְ הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וּבָאוּ וּבָאוּ. כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַבַּעַל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל שֶׁנֶּאֱמַר נִטְמְאָה נִטְמְאָה דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ כָּךְ הָיָה דּוֹרֵשׁ זְכַרְיָה בֶּן הַקַּצָּב. רִבִּי אוֹמֵר שְׁנֵי פְּעָמִים הָאֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה אִם נִטְמְאָה אֶחָד לַבַּעַל וְאֶחָד לַבּוֹעֵל.

**הלכה:** כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כול׳. אֲנָן תַּנִּינָן בָּאוּ בָּאוּ. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי וּבָאוּ וּבָאוּ. מָאן דָּמַר בָּאוּ בָּאוּ. רִבִּי עֲקִיבָה. וּמָאן דָּמַר וּבָאוּ וּבָאוּ. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אֲנָן תַּנִּינָן נִטְמְאָה נִטְמְאָה. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי וְנִטְמְאָה וְנִטְמְאָה. מָאן דָּמַר נִטְמְאָה נִטְמְאָה. רִבִּי עֲקִיבָה. וּמָאן דָּמַר וְנִטְמְאָה וְנִטְמְאָה. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. תַּנֵּי בוא ובה. וְכָתוּב כֵּן. כַּיי דָּמַר רִבִּי אִמִּי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. גּוֹרְעִין לְדָרוֹשׁ מִתְּחִילָתָהּ לְסוֹפָהּ. רִבִּי חֲנִינָה בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. וַאֲפִילוּ בְּאֶמְצַע הַתֵּיבָה. וְיָצַקְתָּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן. וְיָצַקְתָּ שֶׁמֶן מִנְחָה. לְרַבּוֹת אֶת כָּל הַמְּנָחוֹת לִיצִיקָה.

הַמְּאָרְרִים. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. מִינְיָין הַמְּאָרְרִים. כְּנֶגֶד מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. וּכְנֶגֶד מָאתַיִם אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁיֵּשׁ בּוֹ.

וְהָא תַּנִּינָן. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כָּךְ הַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לַבַּעַל כָּךְ הִיא אֲסוּרָה לַבּוֹעֵל. כְּשֵׁם שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְאָחִיו שֶׁלַּבּוֹעֵל. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ עַל כָּל בִּיאָה וּבִיאָה שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת אֶת בַּעֲלָהּ לְאַחַר הַבּוֹעֵל כָּךְ הֵן בּוֹדְקִין אוֹתוֹ. הִיא עַל יְדֵי שֶׁדַּרְכָּהּ לֵיאָסֵר בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר הִיא נִבְדֶּקֶת. אֲבָל הוּא לְכְשֶׁיִּשְׁתֶּה הוּא נִבְדַּק. בָּדְקוּ אוֹתוֹ וְלֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ. אֲנִי אוֹמֵר. הַזְּכוּת תָּלָה לָהּ. נִיחָא כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת. בְּרַם כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְנִיכֶּרֶת. חֲרִי לֹא הוּכְּרָה. אֶלָּא אֲנִי אוֹמֵר. מַיִם מְגוּלִין שָׁתַת וְנִצְבֶּית. הָכֵין לָא הֲווֹן בָּעֵיי מֵיבְדְּקוּנֵיהּ אֶלָּא כְּדוֹן. אֶלָּא אֲנִי אוֹמֵר עִם אֲחֵרוֹת נִסְתָּר. וְלֹא כֵן סָבְרָנָן מֵימַר. לְכְשֶׁיִּשְׁתֶּה הוּא נִבְדַּק. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה הוּא מֻזְהָר וְהִיא שׁוֹגֶגֶת וּבָדְקוּ אוֹתוֹ וְלֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ. נִיחָא כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תָּלָה לָהּ. אֲנִי אוֹמֵר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת. בְּרַם כְּמָאן דָּמַר. הַזְּכוּת תּוֹלָה וְנִיכֶּרֶת. חֲרִי לֹא הוּכְּרָה. אֶלָּא אֲנִי אוֹמֵר. מַיִם מְגוּלִין שָׁתַת וְנִצְבֶּית. הָכֵין לָא הֲווֹן בָּעֵיי מֵיבְדְּקוּנֵיהּ אֶלָּא כְּדוֹן. אֶלָּא אֲנִי אוֹמֵר עִם אֲחֵרוֹת נִסְתָּר. וְלֹא כֵן סָבְרָנָן מֵימַר. לְכְשֶׁיִּשְׁתֶּה הוּא נִבְדַּק. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה הוּא מֻזְהָר וְהִיא שׁוֹגֶגֶת וּבָדְקוּ אוֹתוֹ וְלֹא בָדְקוּ אוֹתָהּ. הוּא מֻזְהָר וְהִיא שׁוֹגֶגֶת. פְּשִׁיטָא שֶׁהִיא מוּתֶּרֶת לְבִיתָהּ. גֵּירַשׁ. מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בָּהּ. אֵיפְשַׁר לוֹמַר מֻזְהָר בָּהּ. וְאַתְּ אָמַר הָכֵין. הוּא שׁוֹגֵג וְהִיא מֻזֶּדֶת. פְּשִׁיטָא שֶׁהִיא אֲסוּרָה לְבִיתָהּ. גֵּירַשׁ. מַהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בָּהּ. אֵיפְשַׁר לוֹמַר יוֹצֵאת מִתַּחַת יָדוֹ וְתֵאמַר הָכֵין. וּמְנַיִין שֶׁהַדָּבָר תָּלוּי בָהּ. שְׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כְּתִיב וְאֶל אֵשֶׁת עֲמִיתְךָ לֹא יִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע לְטָמְאָה בָהּ. בָּהּ הַדָּבָר תָּלוּי. אִם הָיְתָה מֻזֶּדֶת אֲסוּרָה. שׁוֹגֶגֶת מוּתֶּרֶת.

**ב משנה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רִבִּי עֲקִיבָה וְכָל כְּלֵי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא. אֵינוֹ אוֹמֵר טָמֵא אֶלָּא יִטְמָא לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים לִימַּד עַל כְּכָר הַשֵּׁינִי שֶׁמְּטַמֵּא אֶת הַשְּׁלִישִׁי. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי יִגְלֶה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי שֶׁהָיְתָה אוֹמֵר עָתִיד דּוֹר אַחֵר לְטַהֵר אֶת כְּכָר הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאֵין לוֹ מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא וַהֲלֹא עֲקִיבָה תַּלְמִידְךָ מֵבִיא לוֹ מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא שֶׁנֶּאֱמַר כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא.

**הלכה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רִבִּי עֲקִיבָה כול׳. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר. רַב וּשְׁמוּאֵל. חַד אָמַר. בֵּין בִּתְרוּמָה בֵּין בְּחוּלִּין אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה. וְחָרָנָה אָמַר. בִּתְרוּמָה אֲבָל לֹא בְחוּלִּין. וְלָא יָדְעִין מָאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן מַה דָּמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָה. אָמְרֵי לָהּ רַב בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה רוֹבָא. הַשְּׁלִישִׁי בָּא מַחְמַת הַשֶּׁרֶץ. חֲרֵי אוֹמֵר. הוּא דוּ אָמַר. בֵּין בִּתְרוּמָה בֵּין בְּחוּלִּין אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. אוֹכֶל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּכְשָׁר בְּמַשְׁקֶה וְנָגַע בּוֹ טְבוּל יוֹם אוֹ יָדַיִים מְסוֹאָבוֹת. מַפְרִישִׁין מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר בְּטָהֳרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי. וְהַשְּׁלִישִׁי טָהוֹר בְּחוּלִּין. פָּתַר לְהָקֵל הוּא. בְּיָדַיִם שֶׁהֵן מִדִּבְרֵיהֶן. וְהָא תַּנִּינָן טְבוּל יוֹם. תִּיפְתָּר בְּטְבוּל יוֹם בֵּית הַפְּרָס. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. וַאֲפִילוּ תֵימַר. בְּטְבוּל יוֹם דְּבָר תּוֹרָה. שַׁנְיָיא הִיא דִּכְתִיב טָהוֹר טָמֵא. טָהוֹר לְחוּלִּין מִבְּעוֹד יוֹם וְלִתְרוּמָה מִשֶּׁתֶּחְשָׁךְ. הָתִיב רִבִּי חַגַּיי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. אוֹ נֵימַר. טָהוֹר בְּמַגַּע וְטָמֵא בָּאֳכִילָה. אָמַר לֵיהּ. כֵּלִים אֲמוּרִים בַּפָּרָשָׁה. אִית לָךְ מֵימַר גַּבֵּי כֵּלִים טְהוֹרִים בְּמַגַּע וּטְמֵיאִים בָּאֳכִילָה.

מַתְנִיתָא מְסַייְעָא לְרַב. הָרִאשׁוֹן שֶׁבְּחוּלִּין טָמֵא וּמְטַמֵּא וְהַשֵּׁינִי פּוֹסֵל וְלֹא מְטַמֵּא וְהַשְּׁלִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַדָּמַע. הָא לַעֲשׂוֹתוֹ דָּמַע אָסוּר. וְאָסוּר דִּבְתְרָה. הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁינִי שֶׁבִּתְרוּמָה טְמֵאִין וּמְטַמְּאִין. וְהַשְּׁלִישִׁי פּוֹסֵל וְלֹא מְטַמֵּא. וְהָרְבִיעִי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַקּוֹדֶשׁ. אֵין תֵּימַר. הָא לַעֲשׂוֹתוֹ קוֹדֶשׁ אָסוּר. אַשְׁכַּחַת מֵימַר מִחְלָפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרַב. דָּמַר רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב. שְׁלִישִׁי בָּא מַחְמַת הַשֶּׁרֶץ וְהָרְבִיעִי מוּתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ קוֹדֶשׁ. שְׁלֹא אָמְרוּ רְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ אֶלָּא בְּקָדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ מִקּוּדָּשִׁין. אָמַר רִבִּי חוּנָה. וְלֹא בִתְרוּמָה אֲנָן קַיָּימִין. וּתְרוּמָה אָסוּר לַעֲשׂוֹתָהּ קוֹדֶשׁ שֶׁלֹּא לְהַמְצִיא בָהּ תִּקָּלָה. וְאָמוּר דִּבַתְרָה. הָרִאשׁוֹן וְהַשֵּׁינִי וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּקוֹדֶשׁ טְמֵאִים וּמְטַמְּאִים. וְהָרְבִיעִי פָּסִיל וְלֹא מְטַמֵּא. וְהַחֲמִישִׁי נֶאֱכָל בִּנְזִיד הַקּוֹדֶשׁ. אֵין תֵּימַר. הָא לַעֲשׂוֹתוֹ קוֹדֶשׁ אָסוּר. וְכִי יֵשׁ חֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ. וְאַתְּ אָמַר לֵית כֵּן. וְהָכָא לֵית כֵּן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. הַשְּׁלִישִׁי בָּא מַחְמַת הַשֶּׁרֶץ אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמָה. בָּעֵי קוֹמוֹי. אֲפִילוּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי הִילָא. וַאֲפִילוּ כְּרִבִּי עֲקִיבָא וְלָמָּה. טְבוּל יוֹם פָּסִיל וְהַשֵּׁינִי פָּסִיל. מַה טְבוּל יוֹם אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. אַף הַשֵּׁנִי אֵינוֹ פּוֹסֵל אֶת הַחוּלִּין מִלַּעֲשׂוֹתָן תְּרוּמָה. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם

רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁלִישִׁי בָּא מַחְמַת שֶׁרֶץ אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמָה וּמוּתָּר לַעֲשׂוֹתוֹ קוֹדֶשׁ. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. מְטַמֵּא בַּקּוֹדֶשׁ. וְאַתְּ אָמַר אֵכֶן. אָמַר לֵיהּ. מִשּׁוּם מַעֲלָה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. עִיקַּר טוּמְאָתוֹ בַּקּוֹדֶשׁ מִשּׁוּם מַעֲלָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְלָמָּה הוּא מְטַמֵּא בַּקּוֹדֶשׁ. מִשֵּׁם מַעֲלָה. אָמַר רִבִּי יוּדָן. וַאֲפִילוּ כְרַבָּנִן דְּאִינוּן אָמְרִין. אֵין הַשְּׁלִישִׁי בְּחוּלִין. וְלָמָּה הוּא אָסוּר. מְטַמֵּא בַּקּוֹדֶשׁ. מִשֵּׁם מַעֲלָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי. וְלֵית אֲנָן צְרִיכִין שְׁמָעִין לֵיהּ מִן בַּר נַשׁ רַב.

תַּמָּן אָמְרִין. מִמָּה שֶׁקִּילֵּס רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת רִבִּי עֲקִיבָה הָדָא אָמְרָה. הֲלָכָה כְיוֹצֵא בוֹ. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. לְמִדָּרְשׁוֹ קִילְּסוֹ. אֲבָל לְמַעֲשֶׂה אֵין הֲלָכָה כְיוֹצֵא בוֹ. דָּמַר רִבִּי אָחָא רִבִּי מַיְישָׁא בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. לוֹקִין עַל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁבְּמַעֲשֶׂה וַאֲפִילוּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי יוּדָן בְּשֵׁם רִבִּי אִילַי. וַאֲפִילוּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה אֵינָן לוֹקִין. לָמָּה. טְבוּל יוֹם פּוֹסֵל וְהַשֵּׁנִי פּוֹסֵל. מַה טְבוּל יוֹם אֵין לוֹ מַגַּע אֶצֶל הַחוּלִין. אַף הַשֵּׁנִי אֵין לוֹ מַגַּע אֶצֶל הַחוּלִין. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר. כְּמִינְיָין הַחוּלִין כָּךְ מִינְיָין הַמַּעֲשֵׂר. וַאֲתְיָיא כַּיי דָּמַר רִבִּי יוֹנָה רִבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בָּכָל חוּלִין אֲנָן קַיָּימִין. וְאֶהֱן פִּירְקָא מַעֲשֵׂר אִינּוּן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וַאֲפִילוּ רִאשׁוֹן שֶׁבּוֹ אֵינוֹ מְחוּוָּר. לֹא אוֹכַל אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא לֹא אָכַלְתִּי. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי. מִכַּיָּון דִּכְתִיב כְּכָל מִצְוֹתֶיךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי. כְּמִי שֶׁאֵינוֹ מְחוּוָּר.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי מָנָא. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ. הַשֵּׁנִי שֶׁבַּחוּלִין מְטַמֵּא מַשְׁקֶה חוּלִין. מִפְּנֵי הַיְדַיִם. [מַה הַיְדַיִם] שֶׁהֵן מִדְּבָרֵיהֶן מְטַמְּאוֹת מַשְׁקֶה חוּלִין. שֵׁינִי שֶׁהוּא מִדְּבַר תּוֹרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אִי מַה הַיְדַיִם סְפֵיקָן לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים טָמֵא. אַף הַמַּשְׁקִין סְפֵיקָן לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים טָמֵא. הָתִיב רִבִּי חֲנִינָא לְרִבִּי מָנָא. חֲרֵי אוֹכֶל אוֹכְלִין טְמֵאִין וְשׁוֹתֶה מַשְׁקִין טְמֵאִין סְפֵיקָן לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים טָמֵא. וְהַמַּשְׁקִין סְפֵיקָן לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים טָמֵא. וְהָא שֵׁינִי שֶׁהוּא דְּבַר תּוֹרָה סְפֵיקוֹ לְטַמֵּא אֶת אֲחֵרִים טָהוֹר. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. וְלֹא בְתִרוּמָה אֲנָן קַיָּימִין. אָמַר לֵיהּ. וַאֲפִילוּ תֵימַר. בִּתְרוּמָה אֲנָן קַיָּימִין. מַה אִית לֵיהּ טָמֵא יִטְמָא דְּבַר תּוֹרָה. לֹא רִבִּי עֲקִיבָה.

תַּמָּן אָמְרִין. שְׁתֵּי שְׁאֵילוֹת שָׁאֲלָן חַגַּי הַנָּבִיא. אַחַת הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי וְאַחַת לֹא הֵשִׁיבוּ לוֹ כָּרָאוּי. הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קוֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדוֹ. כְּנַף תְּחִילָּה. בְּשַׂר קוֹדֶשׁ שֵׁינִי. לֶחֶם וְנָזִיד שְׁלִישִׁי. וְיַיִן וְשֶׁמֶן וּמַאֲכָל רְבִיעִי. וְכִי יֵשׁ רְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ. וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא. לֹא הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. שֶׁיֵּשׁ רְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ. וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם יִגַּע טְמֵא נֶפֶשׁ בְּכָל אֵלֶּה הַיִטְמָא. אִם תְּהֵיֶה כְּנַף טְמֵא נֶפֶשׁ וְנָגְעָה בְּכָל אֵלֶּה. הַיִּטְמָא. וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא. הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. דָּמַר רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. קוֹדֶם עַד שֶׁלֹּא נָזְרוּ רְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ שָׁאֲלָן. וְלָמָּה הוּא מְקַלְקְלָן. כְּאִינַּשׁ דְּבָעֵי עֵילָּה עַל חַבְרֵיהּ. וּבֵיתָא מַה אִכְפַּת לָהּ. לֹא דוּ אָמַר וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא. כְּמַה דָּמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זַבְדִּי. גּוּלְגּוֹלְתּוֹ שֶׁלְּאָרְנָן הַיְבוּסִי מָצְאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא. בְּקִיאִין הָיוּ בְהֵיסֵיטוֹת וְלֹא הָיוּ בְקִיאִין בְּמַדָּפוֹת. הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קוֹדֶשׁ. טְמֵא מֵת מְטַמֵּא בְהֵיסֵט. וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא. הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. שֶׁאֵין טְמֵא מֵת מְטַמֵּא בְהֵיסֵט. שָׁאֲלָן. טְמֵא מֵת עוֹשֶׂה מַדָּף. וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא. לֹא הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. שֶׁאֵין טְמֵא מֵת עוֹשֶׂה מַדָּף.

רִבִּי תַּנְחוּמָא רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי לֵוִי. עַל הַחֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ שָׁאֲלָן. הֵן יִשָּׂא אִישׁ בְּשַׂר קוֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדוֹ. כְּנַף תְּחִילָּה. וּבְשַׂר קוֹדֶשׁ שֵׁינִי. לֶחֶם וְנָזִיד שְׁלִישִׁי. יַיִן וְשֶׁמֶן רְבִיעִי. וּמַאֲכָל חֲמִישִׁי. שָׁאֲלָן. וְכִי יֵשׁ חֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ. וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא. הֵשִׁיבוּ אוֹתוֹ כָּרָאוּי. שֶׁאֵין חֲמִישִׁי בַּקּוֹדֶשׁ. וְלָמָּה הוּא מְקַלְקְלָן כְּאִינַּשׁ דְּבָעֵי עֵילָּה עַל חַבְרֵיהּ. וּבֵיתָא מַה אִיכְפַּת לֵיהּ. וַיֹּאמֶר וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא. כַּיי דָּמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד. גּוּלְגּוֹלְתּוֹ שֶׁלְּאָרְנָן הַיְבוּסִי מָצְאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ.

תַּנֵּי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. מְנַיִין לָרְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ שֶׁהוּא פָסוּל. וְדִין הוּא. מַה אִם מְחוּסָּר כִּיפּוּרִים שֶׁאֵינוֹ פָסוּל בִּתְרוּמָה חֲרֵי הוּא פָסוּל בַּקּוֹדֶשׁ. שְׁלִישִׁי שֶׁהוּא פָסוּל בִּתְרוּמָה חֲרֵי הוּא פָסוּל בַּקּוֹדֶשׁ. רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַתְיָיא דְּרִבִּי יוֹסֵי כְּשִׁיטַּת רִבִּי עֲקִיבָה רַבּוֹ. כְּמָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. יִטְמָא יִטְמָא דְּבַר תּוֹרָה. פּוֹסֵל בַּתְּרוּמָה וְאֵינוֹ פּוֹסֵל בַּקּוֹדֶשׁ. רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַתְיָיא דְּרִבִּי יוֹסֵי כְּשִׁיטַּת רִבִּי עֲקִיבָה רַבּוֹ. כְּמָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. יִטְמָא יִטְמָא דְּבַר תּוֹרָה. כֵּן רִבִּי יוֹסֵי אָמַר. יִטְמָא יִטְמָא דְּבַר תּוֹרָה. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. לֵית רִבִּי יוֹסֵי צָרִיךְ לְהָדֵין קַל וָחוֹמֶר. קְרֵי דָּרַשׁ רִבִּי יוֹסֵי. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע. זֶה שֵׁינִי שֶׁנִּגַּע בָּרִאשׁוֹן. בְּכָל טָמֵא. זֶה שְׁלִישִׁי שֶׁנִּגַּע בַּשֵּׁינִי. לֹא יֵאָכֵל. סוֹף טָמֵא לֹא יֵאָכֵל.

עַד כְּדוֹן בְּאוֹכְלִין שֶׁנִּיטְמוּ בְּאַוִּיר כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁנִּיטְמָא בְּשֶׁרֶץ. אוֹכְלִין עַצְמָן שֶׁנִּיטְמְאוּ בְּשֶׁרֶץ מְנַיִין. וְדִין הוּא. מַה אִם הַכֵּלִים שֶׁאֵינָן מִטַּמְּאִין מֵאַוִּיר כְּלִי חֶרֶשׁ שֶׁנִּיטְמָא בְּשֶׁרֶץ חֲרֵי הֵן מִטַּמְּאִין כְּשֶׁרֶץ לְטַמֵּא אוֹכְלִין. [אוֹכְלִין שֶׁהֵן מִטַּמְּאִין מֵאַוִּיר כְּלִי חֶרֶס שֶׁנִּיטְמָא בְּשֶׁרֶץ אֵינוֹ דִין שֶׁנִּיטַּמְּאִין כְּשֶׁרֶץ לְטַמֵּא אוֹכְלִין.] עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא. וְזֶה רִאשׁוֹן שֶׁנִּגַּע בְּכָל טָמֵא. לֹא יֵאָכֵל. לְרַבּוֹת אֶת הַשֵּׁינִי. הַשְּׁלִישִׁי מְנַיִין. וְדִין הוּא. וּמַה אִם טְבוּל יוֹם שֶׁאֵינוֹ פָסוּל בְּחוּלִין חֲרֵי הוּא פּוֹסֵל בַּתְּרוּמָה. שֵׁינִי שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּחוּלִין אֵינוֹ דִין שֶׁיִּפְסוֹל בַּתְּרוּמָה. רִבִּיעִי בַּקּוֹדֶשׁ מְנַיִין. וְדִין הוּא. מַה אִם מְחוּסָּר כִּיפּוּרִים שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵל בַּתְּרוּמָה חֲרֵי הוּא פּוֹסֵל בַּקּוֹדֶשׁ. שְׁלִישִׁי שֶׁהוּא פּוֹסֵל בַּתְּרוּמָה אֵינוֹ דִין שֶׁיִּפְסוֹל בַּקּוֹדֶשׁ. הָא לָמַדְנוּ לָרִאשׁוֹן וְלַשֵּׁינִי מִן הַכָּתוּב. וְלַשְּׁלִישִׁי מִן הַדִּין וְלָרְבִיעִי מִקַּל וָחוֹמֶר. דָּנִין לוֹ דִין מִן הַדִּין. שֶׁיְּהֵא הַכֹּל מְשׁוּעְבָּד לַהֲלָכָה. שֶׁיְּהֵא הַשְּׁלִישִׁי פּוֹסֵל בַּתְּרוּמָה וְהָרְבִיעִי בַּקּוֹדֶשׁ.

**ג משנה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה וּמַדּוֹתָם מְחוּץ לָעִיר אֶת פְּאַת קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה. וּמִקְרָא אַחֵר הוּא אָמַר מִקִּיר הָעִיר וָחוּצָה אֶלֶף אַמָּה סָבִיב. אִיפְשָׁר לוֹמַר אֶלֶף אַמָּה שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר אַלְפַּיִם אַמָּה וְאִיפְשָׁר לוֹמַר אַלְפַּיִם אַמָּה שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר אֶלֶף אַמָּה. וְלָמָּה נֶאֱמַר אֶלֶף וְלָמָּה נֶאֱמַר אַלְפַּיִם. אֶלָּא אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ וְאַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם שַׁבָּת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ וְאַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם שַׁבָּת וּכְרָמִים.

**הלכה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה וּמַדּוֹתָם מְחוּץ לָעִיר וגו׳. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר. אַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם עָרֵי הַלְוִיִּם. צֵא מֵהֶן אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ. נִמְצָא רְבִיעַ מִגְרָשׁ וְהַשְׁאָר שָׂדוֹת. רַבִּי יִרְמְיָה רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּשֵׁם רַב. רְבִיעַ מֵאֶלֶף. אָמַר רַבִּי יִצְחָק. וַאֲפִילוּ תֵּימַר. רְבִיעַ מִכָּל צַד. רְבִיעַ הוּא. מָאן דְּמַרַבַּע אַרְבַּע גַּרְבִּין בָּעֵי אֲשִׁיתְתֵּיסָר. רַבִּי מָנָא מְשָׁעֵר כְּהָדָא לְבֵנָה. רַבִּי אָבִין מְשָׁעֵר כְּהָדָא רְצוּעָה. רַבִּי אוֹשַׁעְיָה מְשָׁעֵר כְּהָדָא דִּיסְקָרְיָן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי בּוּן. חֲמִשִּׁין עַל חֲמִשִּׁין בֵּית סְאָה. מֵאָת עַל מֵאָת בֵּית אַרְבַּעַת סְאִין. כְּהָדָא רֵישׁ גְּלוּתָא אִיטְלַק עִילּוֹי חַד טְרִיקְלִין אַרְבָּעִין עַל אַרְבָּעִין דִּימַלְיֵנִיהּ חִיטִּין. אָתָא לְגַבֵּי רַב הוּנָא. אָמַר לֵיהּ. פַּיְיסוֹן דְּיִסְבּוֹן מִינָּךְ עֶשְׂרִין עַל עֶשְׂרִין כְּדוֹן. וְעֶשְׂרִין עַל עֶשְׂרִין בָּתַר זְמַן. וַאֲתָּ מִיתַּגַּר פַּלְגָּא.

רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי עוּקְבָא. אֵין מְקַדְּדִין אֶלָּא בְּחֶבֶל שֶׁלַּחֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב חִסְדַּיי. אֵין מְקַדְּדִין לֹא בְעָרֵי הַלְוִיִּם וְלֹא בְּמָקוֹם עֲרִיפָה בַּנַּחַל. נִיחָא כְּמָאן דְּמַר. אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ וְאַלְפַּיִם אַמָּה שָׂדוֹת וּכְרָמִים. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. אֶלֶף אַמָּה מִגְרָשׁ וְאַלְפַּיִם אַמָּה תְּחוּם שַׁבָּת. כְּלוּם לָמְדוּ תְּחוּם שַׁבָּת לֹא מֵעָרֵי הַלְוִיִּם. לְעִיקָּר אֵין מְקַדְּדִין וְלִטְפִילָה מְקַדְּדִין.

וּמְנַיִין שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹבְרִין בְּעָרֵי הַלְוִיִּם. רַבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. וּמִגְרְשֵׁיהֶם יִהְיוּ לִבְהֶמְתָּם וְלִרְכוּשָׁם וּלְכָל חַיָּתָם. לִבְהֶמְתָּם וְלֹא לִקְבוּרָה. לְחַיָּתָם וְלֹא לִקְבוּרָה.

**ד משנה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיי וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר לֵאמֹר וְלָמָּה תַלְמוּד לוֹמַר לֵאמֹר. אֶלָּא שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹנִין אַחֲרָיו שֶׁל מֹשֶׁה עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר כְּקוֹרְאִין אֶת הַהַלֵּל אָשִׁירָה לַיי כִּי גָאֹה גָּאָה. לָכֵן נֶאֱמַר לֵאמֹר. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר כְּקוֹרִין אֶת שְׁמַע הָיוּ קוֹרִין לֹא כְקוֹרִין אֶת הַהַלֵּל.

**הלכה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וגו׳. לְקָטָן שֶׁהוּא מַקְרֵא אֶת הַהַלֵּל בְּבֵית הַסֵּפֶר וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. מֹשֶׁה אָמַר אָשִׁירָה. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו אָשִׁירָה. מֹשֶׁה אָמַר עוֹזִּי וְזִמְרָת יָהּ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר. לְגָדוֹל שֶׁהוּא מַקְרֵא אֶת הַהַלֵּל בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו דָּבָר רִאשׁוֹן. מֹשֶׁה אָמַר אָשִׁירָה. וְהֵן עוֹנִין אָשִׁירָה. מֹשֶׁה אָמַר עֻזִּי. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו אָשִׁירָה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ בַיָּם הָיָה מוּטָל עוֹלֵל עַל בְּרֵכָה שֶׁלְּאִמּוֹ וְתִינוֹק יוֹנֵק מִשְׁדֵּי אִמּוֹ. וְכֵיוָן שֶׁרָאוּ אֶת הַשְּׁכִינָה הִגְבִּיהַּ עוֹלֵל אֶת רֹאשׁוֹ מִבְּרֵכָה שֶׁלְּאִמּוֹ וְשׁוֹמֵט הַתִּינוֹק אֶת פִּיו מִדַּדָּהּ שֶׁלְּאִמּוֹ. אַף הֵן פָּתְחוּ אֶת פִּיהֶן בְּשִׁירָה וּבְשֶׁבַח וְאָמְרוּ זֶה אֵלִי וַאֲנָוֵיהוּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. אֲפִילּוּ עוֹבָּרִין מִמְּעֵי אִימּוֹתֵיהֶן הָיוּ אוֹמְרִים שִׁירָה. שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים יי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל. רַבִּי נְחֶמְיָה אָמַר. בְּשָׁעָה שֶׁעָלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִן הַיָּם רָאוּ פִיגְרֵי אֲנָשִׁים חֲטָאִים שֶׁהָיוּ מְשַׁעְבְּדִין בָּהֶן בְּפֶרֶךְ בַּעֲבוֹדָה קָשָׁה. וְכוּלָּם פְּגָרִים מֻתִּים מוּשְׁלָכִים עַל שְׂפַת הַיָּם. בִּיקְּשׁוּ לוֹמַר שִׁירָה וְשָׂרַת עֲלֵיהֶן רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. וַאֲפִילּוּ קָטָן שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה כְּמֹשֶׁה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּא הַמַּעֲלֵם מֵיָם. אֶת רוֹעֵה הַצֹּאן אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֶת רוֹעֵה צֹאנוֹ. מְלַמֵּד שֶׁעָשָׂה כּוּלָּם רוֹעִים.

מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֵאמֹר לְדוֹרוֹת. רַבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי חֲנִינָה. כְּהֶדְיֵן פְּסוּקָא. מֹשֶׁה אָמַר אָשִׁירָה. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו אָשִׁירָה לַיי כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרוֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם. מֹשֶׁה אָמַר עָזִּי וְזִמְרָת וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ. כְּתִיב בִּפְרוֹעַ פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם. הִתְנַדְּבוּ רָאשֵׁי עָם. כְּשֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה לָהֶן נִיסִּים יְהוּ אוֹמְרִים שִׁירָה. הָתִיבוּן. חֲרֵי גְּאוּלַּת מִצְרַיִם. שַׁנְיָא הִיא שֶׁהִיא תְּחִילַּת גְּאוּלָּתָן. הָתִיבוּן. חֲרֵי גְּאוּלַּת עָתִיד. שַׁנְיָא הִיא. שֶׁהָיוּ בְחוּצָה לָאָרֶץ. וְאֵית דְּבָעֵי מֵימַר. מָרְדָכָי וְאֶסְתֵּר מְשׁוֹנְאֵיהֶן נִגְאֲלוּ. לֹא נִגְאֲלוּ מִן הַמַּלְכוּת.

**ה משנה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוּרְקָנוֹס לֹא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶלָּא מֵאַהֲבָה שֶׁנֶּאֱמַר הֵן יִקְטְלֵנִי לוֹ אֲיַיחֵל. וַעֲדַיִין הַדָּבָר שָׁקוּל לוֹ אֲנִי מְצַפֶּה אוֹ אֵינִי מְצַפֶּה לוֹ. תַּלְמוּד לוֹמַר עַד אֶגְוַע לֹא אָסִיר תֻּמָּתִי מִמֶּנּוּ לְמֵד שֶׁמַּאֲהֲבָה עָשָׂה.

**הלכה:** בּוֹ בַּיּוֹם דָּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוּרְקָנוֹס כול׳. תַּנֵּי בְשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה. חַי אֵל הֵסִיר מִשְׁפָּטִי וְשַׁדַּי הֵמַר נַפְשִׁי. שֶׁאֵין אָדָם נוֹדֵר בְּחַיָּיו שֶׁלְּמֶלֶךְ אֶלָּא אִם כֵּן אוֹהֲבוֹ. מְשׁוּם רַבִּי נָתָן אָמְרוּ גַּם הוּא לִי לִישׁוּעָה כִּי לֹא לְפָנָיו חָנֵף יָבוֹא.

כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וְאָהַבְתָּ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאוֹתוֹ תַּעֲבוֹד. עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה וַעֲשֵׂה מִיִּרְאָה. עֲשֵׂה מֵאַהֲבָה. שֶׁאִם בָּאתָה לִשְׁנוֹא דַּע שֶׁאַתְּ אוֹהֵב וְאֵין אוֹהֵב שׂוֹנֵא. עֲשֵׂה מִיִּרְאָה. שֶׁאִם בָּאתָה לְבָעֵט דַּע שֶׁאַתְּ יָרֵא. וְאֵין יָרֵא מְבָעֵט.

שִׁבְעָה פְרוּשִׁין הֵן. פָּרוּשׁ שִׁכְמִי. פָּרוּשׁ נְקֵפִי. פָּרוּשׁ קִיזַיי. פָּרוּשׁ מַנְכָּיָיה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. פָּרוּשׁ יִרְאָה. פָּרוּשׁ אַהֲבָה. פָּרוּשׁ שִׁיכְמִי. טְעִין מִצְוָתֶיהָ עַל כְּתֵפֶיהָ. פָּרוּשׁ נִיקְפִי. אֲקֵיף לִי וַאֲנָא עָבֵד מִצְוָה. פָּרוּשׁ קִיזַיי. עָבִיד חָדָא חוֹבָה וְחָדָא מִצְוָה וּמְקַזֵּז הָדָא עִם הָדָא. פָּרוּשׁ מַנְכָּיָיה. מַאן דִּית לִי מַה אֲנָא מְנַכֵּי עָבִיד מִצְוָה. פָּרוּשׁ אֲדַע חוֹבָתִי וְאֶעֱשֶׂנָּה. אֵיידֵי חוֹבְתָא עָבְדִית דְּנַעֲבִיד מִצְוָה דִּכְוָותָהּ. פָּרוּשׁ יִרְאָה. כְּאִיוֹב. פָּרוּשׁ אַהֲבָה. כְּאַבְרָהָם. אֵין לָךְ חָבִיב

מִכּוּלָּן אֶלָּא פָּרוּשׁ אַהֲבָה כְּאַבְרָהָם.

אַבְרָהָם עָשָׂה יְצֶר רַע טוֹב. וּמַה טַּעֲמָא. וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ. אָמַר רִבִּי אָחָא וְהִפְשִׁיר עִמּוֹ וְכָרוֹת עִמּוֹ הַבְּרִית. אֲבָל דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל בּוֹ וְהָרְגוֹ בִּלְבָבוֹ. מַה טַּעֲמָא וְלִיבִּי חָלַל בְּקִרְבִּי.

רִבִּי עֲקִיבָה חֲוָה מִיתְדַּיֵּן קוֹמֵי טונוסטרופוס הָרָשָׁע. אָתָת עָנְתָה דְּקְרַיַת שְׁמַע. שְׁרִי קְרִי וְגָמַךְ. אָמַר לֵיהּ סַבָּא סַבָּא. אוֹ חָרַשׁ אַתְּ אוֹ מְבָעֵט בִּייסוּרִין אַתְּ. אָמַר לֵיהּ תִּיפַּח רוּחֵיהּ דְּהַהוּא גַּבְרָא. לָא חָרַשׁ אֲנָא וְלָא מְבָעֵט בִּייסוּרִין אֲנָא. אֶלָּא כָּל יָמַיי הֲיֵיתִי קוֹרֵא אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה. וְאָהַבְתָּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאוֹדֶךָ. רַחֲמְתֵיהּ בְּכָל לִבִּי. וּרְחַמְתֵיהּ בְּכָל מָמוֹנִי. וּבְכָל נַפְשִׁי לָא הֲוָות בְּדִיקָה לִי. וּכְדוֹן דְּמָטַת לִי בְּכָל נַפְשִׁי וְאָתַת עָנְתָה דְּקְרַיַת שְׁמַע וְלָא אַפְלְגִית עֲלֵיהּ. בְּגִין כֵּן אֲנָא קְרִי שְׁמַע וְגָמַךְ.

נְחֶמְיָה עִמְסוֹנִי שִׁימֵשׁ אֶת רִבִּי עֲקִיבָא עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. הוּא הָיָה אוֹמֵר. אִתִּים גַּפִּין רִיבּוּיִין. אַכִּין וְרַקִּין מִיעוּטִין. אָמַר לֵיהּ. מַהוּ דֵּין דִּכְתִיב אֶת יי אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וגו׳. אָמַר לֵיהּ. אוֹתוֹ וְאֶת תּוֹרָתוֹ.

**ו משנה:** אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי יִגַּלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי. שֶׁהָיִיתָ דּוֹרֵשׁ כָּל יָמֶיךָ שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַמָּקוֹם אֶלָּא מִיִּרְאָה שֶׁנֶּאֱמַר אִישׁ תָּם וְיָשָׁר וירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע. וַהֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ תַּלְמִיד תַּלְמִידְךָ לִימֵּד שֶׁמַּאֲהֲבָה עָשָׂה.

**הלכה:** אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִי יִגַּלֶּה עָפָר מֵעֵינֶיךָ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי כול׳. אֵימָתַי הָיָה אִיּוֹב. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם בַּר קַפָּרָא. בִּימֵי אַבְרָהָם אֲבִינוּ הָיָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עוּץ אִיּוֹב שְׁמוֹ. וּכְתִיב אֶת עוּץ בְּכוֹרוֹ. רִבִּי אַבָּא אָמַר. בִּימֵי אָבִינוּ יַעֲקֹב. וְדִינָה הָיְתָה אִשְׁתּוֹ. הָדָא הִיא דִּכְתִיב כְּדַבֵּר אַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי. וּכְתִיב כִּי נְבָלָה עָשָׂה בְיִשְׂרָאֵל. רִבִּי לֵוִי אָמַר. בִּימֵי הַשִּׁבָטִים הָיָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב אֲשֶׁר חָכְמִים יַגִּידוּ וְלֹא כְחָדוּ מֵאֲבוֹתָם. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲלַפְתָּא אָמַר. בִּירִידָתָן לְמִצְרַיִם הָיָה וּבַעֲלֶיהָן מֵת. מָשָׁל לְרוֹעֶה שֶׁבָּא זְאֵב וְנִזְדַּוֵּג לְצֹאנוֹ. מַה עָשָׂה. הֶעֱמִיד תַּיִשׁ אֶחָד לְנֶגְדּוֹ. הָדָא הִיא דִּכְתִיב. יַסְגִּירֵנִי אֵל אֶל עֲוִיל וְעַל יְדֵי רְשָׁעִים יְרִטֵנִי. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. אִיּוֹב מֵעַבְדֵי פַּרְעֹה הָיָה וּמִגְּדוֹלֵי פַּמִּילְיָא שֶׁלּוֹ הָיָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב הַיֵּרֵא אֶת דְּבַר יי וגו׳. וּכְתִיב בֵּיהּ אִישׁ תָּם וְיָשָׁר וירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע. רִבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר. בִּימֵי שְׁפוֹט הַשּׁוֹפְטִים הָיָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב הֵן אַתֶּם כּוּלְּכֶם חֲזִיתֶם וְלָמָּה זֶה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ. חֲזִיתֶם מַעֲשֶׂה דּוֹרִי. שֶׁהָיוּ נוֹטְלִין מַעֲשֵׂר בְּגָרְנוֹת. אָהַבְתָּ אֶתְנַן עַל כָּל גָּרְנוֹת דָּגָן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. בִּימֵי מַלְכַת שְׁבָא הָיָה. שֶׁנֶּאֱמַר וַתִּפֹּל שְׁבָא וַתַּקְחֵם. רִבִּי נָתָן אָמַר. בִּימֵי כַּשְׁדִּים הָיָה. שֶׁנֶּאֱמַר כַּשְׂדִּים שָׂמוּ שְׁלשָׁה רָאשִׁים. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אָמַר. בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הָיָה. שֶׁנֶּאֱמַר יְבַקְּשׁוּ לַמֶּלֶךְ נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מַרְאֶה. וּכְתִיב וְלֹא נִמְצָא נָשִׁים כִּבְנוֹת אִיּוֹב. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. מֵעוֹלֵי גוֹלָה הָיָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. מֵעוֹלֵי גוֹלָה הָיָה וְיִשְׂרָאֵל הָיָה. לְפוּם כֵּן רִבִּי יוֹחָנָן לָמַד מִמֶּנּוּ הֵילְכוֹת אֵבֶל. וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעִילוֹ. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מִיכָּן שֶׁאָבֵל צָרִיךְ לִקְרוֹעַ מְעוּמָד. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. הָיָה לִי בְעוֹלְמֵי גוֹי אֶחָד צַדִּיק וְנָתַתִּי לוֹ שְׂכָרוֹ וּפְטָרְתִּיו מֵעוֹלָמִי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אִיּוֹב לֹא הָיָה וְלֹא עָתִיד לִהְיוֹת. מִחְלָפָה שִׁיטָתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. תַּמָּן אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם בַּר קַפָּרָא. בִּימֵי אַבְרָהָם אֲבִינוּ הָיָה. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. אֶלָּא הוּא הָיָה וייסוּרִין לֹא הָיוּ. וְלָמָּה נִכְתְּבוּ עָלָיו. אֶלָּא לוֹמַר שֶׁאִילּוּלֵי בָאוּ עָלָיו הָיָה יָכוֹל לַעֲמוֹד בָּהֶן.

דָּרַשׁ רִבִּי עֲקִיבָה. וַיִּחַר אַף אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי מִמִּשְׁפַּחַת רָם. אֱלִיהוּא זֶה בִּלְעָם. בֶּן בַּרַכְאֵל. שֶׁבָּא לְקַלֵּל אֶת יִשְׂרָאֵל וּבֵירְכָן. וְלֹא אָבָה יי אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אֶל בִּלְעָם. הַבּוּזִי. שֶׁהָיְתָה נְבוּאָתוֹ בְּזוּיָה. נוֹפֶל וּגְלוּי עֵינַיִם. מִמִּשְׁפַּחַת רָם. מִן אֲרָם יַנְחֵינִי בָלָק. אָמַר לוֹ רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אֵין הוּא הוּא. כְּבָר כִּפָּה עָלָיו הַמָּקוֹם. וְאֵין לֵית הוּא הוּא. עָתִיד לְהִתְוַכֵּחַ עִמָּךְ. אֶלָּא אֱלִיהוּא זֶה יִצְחָק. בֶּן בַּרַכְאֵל. בֶּן שֶׁבֵּירְכוֹ הָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר וַיְבָרְכֵהוּ יי. הַבּוּזִי. שֶׁבִּיזָּה כָל בָּתֵּי עֲבוֹדָה זָרָה בְּשָׁעָה שֶׁנֶּעֱקַד עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. מִמִּשְׁפַּחַת רָם. בֶּן אַבְרָם.

מֹשֶׁה כָּתַב חֲמִשָּׁה סִיפְרֵי תוֹרָה. וְחָזַר וְכָתַב פָּרָשַׁת בָּלָק וּבִלְעָם. וְכָתַב סִפְרוֹ שֶׁל אִיּוֹב.

אִישׁ תָּם וְיָשָׁר וירֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע. אָמַר רִבִּי תַּחְלִיפָא קַיְסָרְיָא. שֶׁהָיָה וַותְרָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי זְעִירָא. וּמָאן דְּלֵית הוּא וַותְרָן לֵית הוּא כָּשֵׁר. אֶלָּא שֶׁהָיָה מְוַותֵּר עַל קְלָלָתוֹ.

## פרק ו

**א משנה:** מִי שֶׁקִּינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה אֲפִילּוּ שָׁמַע מִן הָעוֹף הַפּוֹרֵחַ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָּה דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר מִשֶּׁיִּשְׂאוּ וְיִתְּנוּ בָהּ מוֹזְרוֹת בַּלְּבָנָה.

**הלכה:** מִי שֶׁקִּינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה כול׳. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּיי. כָּל הֶהֵן פִּירְקָא מִשֶּׁהִתְרָה בָהּ וְאָמַר לָהּ. אַל תִּיסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. מִשֶּׁקִּינֵּא לָהּ וְנִסְתְּרָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אֲפִילּוּ לֹא נִסְתְּרָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. לֹא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פְּלִיג. אֶלָּא סָבַר כְּהֶהֵן תַּנָּיָה וְהוּא מֵיקַל בְּעִידֵי סְתִירָה. אֲנָן תַּנִּינָן. מַחֲלוֹקֶת. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. סְתָם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. לֹא עַל מַה דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּלִיג. אֶלָּא בְּגִין דְּתַנִּינָן. רִבִּי

יוֹשׁוּעַ אוֹמֵר עַד שֶׁיִּשָּׁאוּ וְיִתְּנוּ בָּהּ מוֹצָרוֹת בַּלְּבָנָה. רִבִּי אַבָּא מָרִי בָּעֵי. תַּמָּן אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי אֶלְעָזָר. כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנָה רִבִּי מַחֲלוֹקֶת וְחָזַר וְשָׁנָה סְתָם הֲלָכָה כְסָתָם. וָכָא הוּא אָמַר הָכֵין.

אֲנָן תַּנִּינָן. מוֹצָרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. מוֹזָרוֹת. מָאן דָּמַר. מוֹצָרוֹת. מָצָרָן עִמּוֹ. וּמָאן דָּמַר. מוֹזָרוֹת. שָׁזָרָן כִּיתָן.

מַה נָן קַיָמִין. אִין בְּהַהוּא דְשָׁמַע וְלָא יָדַע מִן מָאן שָׁמַע. כְּעוֹף הַפּוֹרֵחַ הוּא. וְאִין בְּהַהוּא דְשָׁמַע וְיָדַע מִמָּאן שָׁמַע. כְּעַד מִפִּי עַד הוּא. אֶלָּא כֵן אֲנָן קַיָמִין פְּלוֹנִי מִפְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מִפְּלוֹנִי. מִילָּה דְלֵית בָּהּ תֵּימָלְיוֹסִים.

**ב משנה:** אָמַר עֵד אֶחָד אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִילּוּ עֶבֶד אֲפִילּוּ שִׁפְחָה הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנִין אַף לְפָסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. חֲמוֹתָהּ וּבַת חֲמוֹתָהּ וְצָרָתָהּ וִיבִמְתָּהּ וּבַת בַּעֲלָהּ הֲרֵי אֵלּוּ נֶאֱמָנוֹת. לֹא לְפָסְלָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ אָמְרוּ אֶלָּא שֶׁלֹּא תִשְׁתֶּה.

**הלכה:** אָמַר עֵד אֶחָד אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת כול׳. וְעַד אֵין בָּהּ. אֵין לִי אֶלָּא עֵד. מְנַיִין אֲפִילּוּ עֶבֶד אֲפִילּוּ שִׁפְחָה. תַּלְמוּד לוֹמַר וְעֵד אֵין בָּהּ מִכָּל מָקוֹם. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דִּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה עֵד סְתָם הֲרֵי אֵילּוּ בִכְלָל שְׁנֵי עֵדִים עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ הַכָּתוּב שֶׁהוּא עֵד אֶחָד. אַשְׁכָּח תַּנֵּי. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר. שְׁנֵי עֵדִים.

מַתְנִיתָא מִשֶּׁהוֹדָה רִבִּי עֲקִיבָה לְרִבִּי טַרְפוֹן. דְּתַנֵּי. רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר. עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְטַמְאוֹתָהּ וְאֵין עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. כְּשֵׁם שֶׁעֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְטַמּוֹתָהּ. כֵּן עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. אָמַר לוֹ רִבִּי טַרְפוֹן. אֵיכָן מָצִינוּ עֵד אֶחָד בְּמָמוֹן כְּלוּם. אָמַר לוֹ רִבִּי עֲקִיבָה. וְאֵיכָן מָצִינוּ עֵד אֶחָד בְּאֵשֶׁת אִישׁ כְּלוּם. אֶלָּא כְּשֵׁם שֶׁעֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְטַמּוֹתָהּ. כָּךְ עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. חָזַר רִבִּי עֲקִיבָה לִהְיוֹת שׁוֹנֶה כְּרִבִּי טַרְפוֹן.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בָּעֵי. חֲמוֹתָהּ שֶׁאָמְרָה. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת. [וַאֲתָּ אָמַר. לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. וּבָא אַחֵר וְאָמַר אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת.]מָה [הָיָה] בָּא לְהַעִיד. אִם לְהַשְׁקוֹתָהּ. כְּבָר נִרְאֵית שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת. אֶלָּא לֹא בָא [אֶלָּא] לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. שֶׁאֵין מַפְסִידִין מָמוֹן עַל פִּי עֵד אֶחָד. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי. שָׁמַע מִן הָעוֹף הַפּוֹרֵחַ. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת. אַתְּ אָמַר. לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. וּבָא אֶחָד וְאָמַר. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת. מָה בָא לְהָעִיד. אִם לְהַשְׁקוֹתָהּ. כְּבָר נִרְאֵית שֶׁלֹּא [לִשְׁתּוֹת]. אֶלָּא לֹא בָא אֶלָּא לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. שֶׁאֵין מַפְסִידִין מָמוֹן עַל פִּי עֵד אֶחָד.

מִמַּה דְּרִבִּי יוֹסֵי אָמַר. פְּלוֹנִי אָכַל חֵלֶב וְהִתְרוּ בוֹ אֵינוֹ לוֹקֶה. אָמַר לוֹ אֶחָד. חֵלֶב הוּא. וְהִתְרוּ בוֹ שְׁנַיִם. לוֹקֶה. וְעִיקָּר עֵידוּתוֹ לֹא בְעֵד אֶחָד הוּא. מִמַּה דְּרִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. פְּלוֹנִי נָזִיר וְנִיטְמָא. הִתְרִיתִי בּוֹ. אֵינוֹ לוֹקֶה. אָמַר לוֹ אֶחָד. נָזִיר אַתָּה. וְהָיָה נוֹהֵג בְּנְזִירוּת עַל פִּיו. שָׁתָה יַיִן וְנִיטְמָא לַמֵּתִים. הִתְרוּ בוֹ שְׁנַיִם. לוֹקֶה. וְעִיקָּר עֵדוּתוֹ לֹא בְעֵד אֶחָד הוּא. מִמַּה דְּרִבִּי יוֹסֵי אָמַר. פְּלוֹנִי נָזִיר וְנִיטְמָא. הִתְרִיתִי בּוֹ. אֵינוֹ לוֹקֶה. אָמַר לוֹ אֶחָד. נָזִיר אַתָּה. וְהָיָה נוֹהֵג בְּנְזִירוּת עַל פִּיו. שָׁתָה יַיִן וְנִיטְמָא לַמֵּתִים. הִתְרוּ בוֹ שְׁנַיִם. לוֹקֶה. וְעִיקָּר עֵדוּתוֹ לֹא בְעֵד אֶחָד הוּא. מִמַּה דְּרִבִּי מָנָא אָמַר. פְּלִנִית כּוֹהֶנֶת וְזִינַת. וּבָא עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ הַכֹּהֵן וְהִתְרֵיתִי בָהּ. [אֵינוֹ] לוֹקֶה. נִסְתְּרָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם. אָמַר אֶחָד. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת. וּבָא עָלֶיהָ בַּעֲלָהּ כֹּהֵן. הִתְרוּ בוֹ שְׁנַיִם. לוֹקֶה. עִיקָּר עֵדוּתוֹ לֹא בְעֵד אֶחָד הוּא.

**ג משנה:** שֶׁהָיָה בַדִּין. וּמָה אִם עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאֵינָהּ אוֹסֶרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם אֵינָהּ מִתְקַיֶּמֶת בְּפָחוֹת מִשְּׁנַיִם עֵדוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאוֹסֶרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא תִתְקַיֵּים בְּפָחוֹת מִשְּׁנַיִם. תַּלְמוּד לוֹמַר וְעֵד אֵין בָּהּ כָּל עֵדוּת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. קַל וָחוֹמֶר לְעֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה מֵעַתָּה. וּמָה עֵדוּת הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאוֹסֶרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם הֲרֵי הִיא מִתְקַיֶּמֶת בְּעֵד אֶחָד עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה שֶׁאֵינָהּ אוֹסֶרְתָּהּ אִיסּוּר עוֹלָם אֵינוֹ דִין שֶׁתִּתְקַיֵּים בְּעֵד אֶחָד. תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי מָצָא בָהּ עֶרְוַת דָּבָר וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר. מַה לְהַלָּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אַף כָּאן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים.

**הלכה:** שֶׁהָיָה בַדִּין. וּמָה אִם עֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה זוֹ סְתִירָה. עֵדוּת הָאַחֲרוֹנָה זוֹ טוּמְאָה. מַתְנִיתָא דְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר. מְקַנֵּא לָהּ עַל פִּי שְׁנַיִם וּמַשְׁקֶה לָהּ עַל פִּי שְׁנַיִם. אָמַר רִבִּי מָנָא. וַאֲפִילּוּ כָאֵהן תַּנָּא אַתְיָא הִיא. דְּתַנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רִבִּי לְעָזָר. מְקַנֵּא לָהּ עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ. וּמַשְׁקֶה עַל פִּי שְׁנַיִם.

**ד משנה:** עֵד אוֹמֵר נִיטְמֵאת וְעֵד אוֹמֵר לֹא נִיטְמֵאת. אִשָּׁה אוֹמֶרֶת נִיטְמֵאת וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא נִיטְמֵאת הָיְתָה שׁוֹתָה. אֶחָד אוֹמֵר נִיטְמֵאת וְעֵדִים שְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִיטְמֵאת הָיְתָה שׁוֹתָה. שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִיטְמֵאת וְאֶחָד אוֹמֵר לֹא נִיטְמֵאת לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה.

**הלכה:** קַל וָחוֹמֶר לְעֵדוּת הָרִאשׁוֹנָה מֵעַתָּה כול׳. גִּידּוּל בַּר מִינְיָמִין בְּשֵׁם רַב. כָּל מָקוֹם שֶׁהִכְשִׁירוּ עֵדוּת הָאִשָּׁה בְּאִישׁ הָאִישׁ מַכְחִישׁ אֶת הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה מַכְחֶשֶׁת אֶת הָאִישׁ. נִיתְנֵי. עַד אֶחָד אָמַר. נִטְמֵית. וְאִשָּׁה אָמְרָה. לֹא נִיטְמֵית. אִשָּׁה אָמְרָה. נִיטְמֵית. וְעֵד אָמַר. לֹא נִיטְמֵאת. תַּנֵּי דְּבֵית רִבִּי כֵּן. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי נְחֶמְיָה. הוֹלְכִין אַחַר רוֹב עֵדוּת. הֵיךְ עֲבִידָה. שְׁתֵּי נָשִׁים וְאִשָּׁה אַחַת עָשׂוּ אוֹתָהּ כִּשְׁנֵי עֵדִים וְעֵד אֶחָד. הָדָא דְתֵימַר בְּאִשָּׁה וְנָשִׁים. אֲבָל אִם הָיוּ מֵאָה נָשִׁים וְעֵד אֶחָד כְּעֵד בְּעֵד אִינּוּן.

רַב אָדָא בַּר אַחֲוָה אָמַר. עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְטַמּוֹתָהּ. אֵין עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְהַפְסִידָהּ מִכְּתוּבָּתָהּ. אָמַר רַב חִסְדָּא. מַה טַעַם אָמְרוּ. עֵד אֶחָד נֶאֱמָן לְטַמּוֹתָהּ. מִפְּנֵי שֶׁרַגְלַיִם לְדָבָר.

שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כָּאן לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָה הָיוּ עוֹרְפִין. רַב אָמַר. הָיְתָה שׁוֹתָה. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. עַד אֶחָד אוֹמֵר. נִטְמֵאת. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים. לֹא נִטְמֵאת. הָיְתָה שׁוֹתָה. הָא [עַד] בְּעֵד אֶחָד לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. פָּתַר לָהּ בִּפְסוּלֵי עֵדוּת. וְאֵין בִּפְסוּלֵי עֵדוּת אֶמוֹר סוֹפָא. שְׁנַיִם אוֹמְרִים. נִיטְמֵאת. וְעֵד אֶחָד אוֹמֵר. לֹא נִיטְמֵאת. לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. הָא עֵד בְּעֵד לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. וְהֵיךְ רַב אָמַר. הָיְתָה שׁוֹתָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁנַיִם אוֹמְרִים נִיטְמֵאת. וְעֵד אָמַר לֹא נִיטְמֵאת [לֹא הָיְתָה] שׁוֹתָה. הָא עֵד בְּעֵד (לֹא) הָיְתָה שׁוֹתָה. פָּתַר לָהּ בִּפְסוּלֵי עֵדוּת. וְאֵין בִּפְסוּלֵי עֵדוּת אֶמוֹר רֹאשָׁה. עֵד אוֹמֵר. נִטְמֵאת. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא נִטְמֵית. הָיְתָה שׁוֹתָה. הָא עֵד בְּעֵד הָיְתָה שׁוֹתָה. הֵיךְ רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה. אָמְרוּן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל. בִּפְסוּלֵי עֵדוּת הִיא מַתְנִיתָא. אָמְרִין בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל. בִּסְתִירָה אַחֶרֶת הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי זְעִירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. מַהוּ בִּסְתִירָה אַחֶרֶת הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר לֵיהּ. כֵּן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. כָּל הֶהֵן פִּירְקָא מְשַׁקְּיְנָא לָהּ וְנִסְתְּרָה. נִסְתְּרָה בִּפְנֵי שְׁנַיִם. אָמַר אֶחָד. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת בְּתוֹךְ כְּדֵי סְתִירָה. יֵשׁ כָּאן סְתִירָה וְיֵשׁ כָּאן טוּמְאָה. לְאַחַר כְּדֵי סְתִירָה. יֵשׁ כָּאן סְתִירָה וְאֵין כָּאן טוּמְאָה. הָיוּ שְׁלֹשָׁה. אֶחָד אוֹמֵר. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁנִּיטְמֵאת בְּתוֹךְ כְּדֵי סְתִירָה. יֵשׁ כָּאן סְתִירָה וְאֵין כָּאן טוּמְאָה. לְאַחַר כְּדֵי סְתִירָה. אֵין כָּאן סְתִירָה וְאֵין כָּאן טוּמְאָה. הָיוּ שְׁלֹשָׁה. אֶחָד אוֹמֵר. אֲנִי רְאִיתִיהָ שֶׁלֹּא נִיטְמֵאת בְּתוֹךְ כְּדֵי סְתִירָה. מַה אַתְּ עָבֵד לָהּ. כְּעֵדוּת שֶׁבָּטְלָה מִקָּצָתָהּ בָּטְלָה כוּלָּהּ אוֹ תִתְקַיֵּים הָעֵדוּת בִּשְׁאָר. אָמַר רִבִּי אַבָּמָרִי. מִכֵּיוָן דְּאַתְּ מַר. בְּעֵידוּת שֶׁבָּטְלָה מִקָּצָתָהּ בָּטְלָה כוּלָּהּ מוּדֶה הוּא הָכָא שֶׁתִּתְקַיֵּים הָעֵדוּת בִּשְׁאָר. מִפְּנֵי שֶׁרַגְלַיִם לְדָבָר.

## פרק ז

**א** **משנה:** אֵילּוּ נֶאֱמָרִין בִּלְשׁוֹנָם. פָּרָשַׁת סוֹטָה וּוִידּוּי מַעֲשֵׂר וְקְרִיַת שְׁמַע וּתְפִילָּה וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת וּשְׁבוּעַת הַפִּיקָּדוֹן.

**הלכה:** אֵילּוּ נֶאֱמָרִין כול׳. כְּתִיב וְאָמַר הַכֹּהֵן לָאִשָּׁה. בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהִיא שׁוֹמַעַת. דִּבְרֵי רִבִּי יְאשִׁיָּה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹנָתָן. וְאִם אֵינָהּ שׁוֹמַעַת וְלָמָּה הִיא עוֹנָה אַחֲרָיו אָמֵן. אֶלָּא שֶׁלֹּא יְאמַר לָהּ עַל יְדֵי תּוּרְגְּמָן.

רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. לֹא מָצִינוּ שֶׁדִּיבֵּר הַמָּקוֹם עִם אִשָּׁה אֶלָּא עִם שָׂרָה בִּלְבַד. וְהָא כְתִיב אֶל הָאִשָּׁה אָמַר הַרְבָּה אַרְבֶּה וגו׳. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב דְּכְפַר חָנִין. עַל יְדֵי הַתּוּרְגְּמָן. וְהָא כְתִיב וַיֹּאמֶר יי לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בִּבְטְנֵךְ. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא. הַדִּיבּוּר נָפְלָה לָהּ. אָמַר רִבִּי בִּירִי. כַּמָּה כִירְכּוּרֵי כִירְכּוּרִים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִשְׁמוֹעַ שִׁיחָתָן שֶׁלַּצַּדְקָנִיּוֹת וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחַקְתְּ.

וִידּוּי מַעֲשֵׂר. דִּכְתִיב וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ.

וְקְרִיַת שְׁמַע. דִּכְתִיב וְדִבַּרְתָּ בָּם. רִבִּי אוֹמֵר. אוֹמֵר אֲנִי. קְרִיַת שְׁמַע אֵינוֹ נֶאֱמָרָה אֶלָּא בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. מַה טַּעֲמָא. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. רִבִּי לֵוִי בַּר חַיְתָה אָזַל לְקֵיסָרִין. שְׁמַע קָלוֹן קַרְיָין שְׁמַע אֱלוֹנִיסְתִּין. בָּעָא מְעַכְּבְתּוֹן. שְׁמַע רִבִּי יוֹסֵי וְאִיקַּפֵּד. אָמַר. כָּךְ אוֹמֵר אֲנִי. מִי שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת אֲשׁוּרִית לֹא יִקְרֶינָּה כָּל עִיקָּר. אֶלָּא יוֹצֵא בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ. הֵשִׁיב רִבִּי בְּרֶכְיָה. חֲבֵרַי מִגִּילַּת אֶסְתֵּר. הָיָה יוֹדֵעַ לִקְרוֹתָהּ אֲשׁוּרִית וְלָעַז. אֵינוֹ יוֹצֵא בָּהּ אֶלָּא אֲשׁוּרִית. אָמַר רִבִּי מָנָא. מִגִּילַּת אֶסְתֵּר הָיָה יוֹדֵעַ לִקְרוֹתָהּ אֲשׁוּרִית וְלָעַז אֵינוֹ יוֹצֵא אֶלָּא אֲשׁוּרִית. בְּלָעַז יוֹצֵא בָּהּ בְּלָעַז. וְכֵן יוֹצֵא בָּהּ בְּכָל לָשׁוֹן שֶׁהוּא יוֹדֵעַ.

וּתְפִילָּה. כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְתַבּוֹעַ צָרְכָיו. וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן. כְּדֵי שֶׁיְּהֵא יוֹדֵעַ לְמִי מְבָרֵךְ.

וּשְׁבוּעַת הָעֵדוּת וּשְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן. מַשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ בִּלְשׁוֹנוֹ. הִשְׁבִּיעָן שֶׁלֹּא בִּלְשׁוֹנָן וְאָמְרוּ. אֵמֶן. חֲבֵרַי אֵילּוּ פְּטוּרִין. כְּהָדָא דְתַנֵּי. שְׁבוּעַת הַדַּיָּנִין כִּתְנַיִין שֶׁבִּלְיבֵּינוּ לֹא כִתְנַיִין שֶׁבִּלְיבְּכֶם. אָמַר רִבִּי יוּדָן. חֲזָקָה כִתְנַיִין שֶׁבִּלְיבּוֹ הוּא מַשְׁבִּיעוֹ. וְלָמָּה הוּא מַתְנֶה עִמּוֹ. מִפְּנֵי הַהֶדְיוֹטוֹת. שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ. יֵשׁ תְּנַיִין בַּשְּׁבוּעוֹת. תַּנָּא רִבִּי חֲנַנְיָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. וְהָא כְתִיב. כִּי אֶת אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ פֹּה עִמָּנוּ עֹמֵד הַיּוֹם. מַה שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר לֵיהּ. הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵינוּ אֵין בְּלִיבָּם תְּנַיִי.

**ב** **משנה:** וְאֵילּוּ נֶאֱמָרִין בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. מִקְרָא הַבִּיכּוּרִים וַחֲלִיצָה בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת בִּרְכַּת כֹּהֲנִים וּבִרְכַת כֹּהֵן גָּדוֹל וּפָרָשַׁת הַמֶּלֶךְ וּפָרָשַׁת עֶגְלָה עֲרוּפָה וּמְשׁוּחַ מִלְחָמָה בְּשָׁעָה שֶׁהוּא מְדַבֵּר אֶל הָעָם. מִקְרָא הַבִּיכּוּרִים כֵּיצַד. וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יי אֱלֹהֶיךָ וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם. מָה עֲנִייָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ אַף כָּאן בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. חֲלִיצָה כֵּיצַד. וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ מָה עֲנִייָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן בְּלָשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה עַד שֶׁתֹּאמַר בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה.

**הלכה:** תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יוּדָה. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּלָשׁוֹן הַזֶּה עֲנִייָה וַאֲמִירָה כָּכָה וְכֹה הֲרֵי הוּא בְלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר. בִּנְיַן אַב שֶׁבְּכוּלָּן מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל. הָתִיב רִבִּי חַגַּי. וְהָכְתִיב וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל. אֵין תֵּימַר עַל יְדֵי עֲנִייָה. וְהָכְתִיב וַיֹּאמְרוּ. אֵין תֵּימַר עַל יְדֵי אֲמִירָה. וְהָכְתִיב מֵיי יָצָא הַדָּבָר. אֵין תֵּימַר. בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. וְהָכְתִיב וַיִּקְרָא לוֹ לָבָן יְגַר שָׂהֲדוּתָא. וְאֵין תֵּימַר. קוֹדֶם לְמַתַּן תּוֹרָה. הֲרֵי פָּרָשַׁת וִידּוּי מַעֲשֵׂר הֲרֵי הוּא לְאַחַר מַתַּן תּוֹרָה וְהוּא נֶאֱמַר בְּכָל לָשׁוֹן.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. שֶׁלֹּא יְהֵא לָשׁוֹן סוּרְסִי קַל בְּעֵינֶיךָ. שֶׁבַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים וּבַכְּתוּבִים הוּא אָמוּר. בַּתּוֹרָה כְּתִיב וַיִּקְרָא לוֹ לָבָן יְגַר שָׂהֲדוּתָא. בִּנְבִיאִים כְּתִיב כִּדְנָה תֵּימְרוּן לְהוֹן. בַּכְּתוּבִים כְּתִיב וַיְדַבְּרוּ הַמַּשְׂחִים לַמֶּלֶךְ אֲרָמִית. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן דְּבֵית גּוּבְרִין. אַרְבָּעָה לְשׁוֹנוֹת נָאִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הָעוֹלָם. וְאֵילּוּ הֵן. לָעַז לְזֶמֶר. רוֹמִי לְקֶרֶב. סוּרְסִי לְאֵילֶיָא. עִבְרִי לְדִיבּוּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אַף אֲשׁוּרִי יֵשׁ בּוֹ כְּתָב וְאֵין בּוֹ לָשׁוֹן. עִבְרִי יֵשׁ בּוֹ לָשׁוֹן וְאֵין בּוֹ כְּתָב. בַּחֲרוּ לָהֶם כְּתָב אֲשׁוּרִי וְלָשׁוֹן עִבְרִי. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אֲשׁוּרִי. שֶׁהוּא מְאוּשָּׁר בִּכְתָבוֹ. אָמַר רִבִּי לֵוִי עַל שֵׁם שֶׁעָלָה בְיָדָם מֵאֲשׁוּר. כְּתִיב וְעָנוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם. בְּקוֹלוֹ שֶׁלָּרָם. מְלַמֵּד שֶׁשִּׁיתֵּף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוֹלוֹ עִמָּהֶן. דָּבָר אַחֵר. קוֹל רָם. הַמְעוּלֶּה שֶׁבַּקּוֹלוֹת. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. לֹא קָטוֹן וְלֹא גָדוֹל אֶלָּא בֵּינוֹנִי.

**ג משנה:** בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת כֵּיצַד. כֵּינְן שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיַּרְדֵּן וּבָאוּ אֶל הַר גְּרִיזִים וְאֶל הַר עֵיבָל שֶׁבְּשׁוֹמְרוֹן שֶׁבְּצַד שְׁכֶם שֶׁאֵצֶל אֵילוֹנֵי מוֹרֶה שֶׁנֶּאֱמַר הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וגו׳ וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה מָה הָאֵלוֹן מוֹרֶה הָאָמוּר לְהַלָּן שְׁכֶם אַף אֵלוֹנֵי מוֹרֶה הָאָמוּר כָּאן שְׁכֶם.

**הלכה:** הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִן הַיַּרְדֵּן וּלְהַלָּן. אֲחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. מָקוֹם שֶׁהַחַמָּה זוֹרַחַת. בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה מוּל הַגִּלְגָּל אֵצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרֶה. זֶה הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל שֶׁבֵּין הַכּוּתִים. דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה. רִבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר. אֵין זֶה הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל שֶׁלַּכּוּתִים. שֶׁנֶּאֱמַר הֲלֹא הֵמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִן הַיַּרְדֵּן וְלָכֵן. אֲחֲרֵי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ. מָקוֹם שֶׁהַחַמָּה שׁוֹקַעַת. בְּאֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי. אֵילּוּ בֵּין הַחוּי. הַיּוֹשֵׁב בָּעֲרָבָה. אֵילּוּ בֵּין הֶהָרִים. מוּל הַגִּלְגָּל. אֵין כָּאן גִּלְגָּל. אֵצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרֶה. אֵין כָּאן אֵלוֹנֵי מוֹרֶה. מַה מְקַיֵּים רִבִּי אֶלְעָזָר הַר גְּרִיזִים וְהַר עֵיבָל. שְׁתֵּי גִּבְשׁוּשִׁיּוֹת עָשׂוּ וְקָרְאוּ זֶה הַר גְּרִיזִים וְזֶה הַר עֵיבָל. עַל דַּעַת דְּרִבִּי יְהוּדָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים מִיל הָלְכוּ בְאוֹתוֹ הַיּוֹם. עַל דַּעַת דְּרִבִּי אֶלְעָזָר לֹא זָזוּ מִמְּקוֹמָן.

תַּנֵּי רִבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר לֹא [בָּא הַכָּתוּב] אֶלָּא לְהַשְׁווֹת לָהֶן אֶת הַדֶּרֶךְ וְלוֹמַר. בַּדֶּרֶךְ יֵלְכוּ וְלֹא בַשָּׁדוֹת. בְּיִישׁוּב יֵלְכוּ וְלֹא בַמִּדְבָּר. בָּעֲרָבָה יֵלְכוּ לֹא בֶהָרִים.

אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בִּרְבִּי שִׁמְעוֹן. נוֹמֵיתִי לְסוֹפְרֵי כוּתִים. זַייפְתֶּם תּוֹרָתְכֶם וְלֹא הוֹעַלְתֶּם לְעַצְמֵיכֶם כְּלוּם. שֶׁהִכְתַּבְתֶּם בְּתוֹרַתְכֶם אֵצֶל אֵלוֹנֵי מוֹרֶה שְׁכֶם. וַהֲלֹא יָדוּעַ שֶׁהוּא שְׁכֶם. אֶלָּא שֶׁאֵין אַתֶּם דּוֹרְשִׁין לִגְזִירָה שָׁוָה. וְאָנוּ דּוֹרְשִׁין לִגְזִירָה שָׁוָה. נֶאֱמַר כָּאן אֵלוֹנֵי מוֹרֶה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אֵלוֹנֵי מוֹרֶה. מָה אֵילוֹנֵי מוֹרֶה הָאָמוּר לְהַלָּן שְׁכֶם אַף אֵילוֹנֵי מוֹרֶה הָאָמוּר כָּאן שְׁכֶם. וְכִדְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל בִּיאוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַתּוֹרָה לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה נֶאֶמְרוּ. שֶׁבַע שֶׁכִּיבְּשׁוּ וְשֶׁבַע שֶׁחִילְקוּ. וְדִכְוָותָהּ לֹא נֶאֶמְרוּ בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת אֶלָּא לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. הָתִיב רִבִּי חֲנַנְיָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. וְהָכְתִיב וְהָיָה בְּעָבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן תָּקִימוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה. אָמַר לֵיהּ. אֲבָנִים הָקִימוּ אוֹתָן מִיָּד. בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה נֶאֶמְרוּ.

**ד משנה:** שִׁשָּׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים וְשִׁשָּׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר עֵיבָל וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְהָאָרוֹן עוֹמְדִין מִלְמַטָּה בָּאֶמְצַע. הַכֹּהֲנִים מַקִּיפִין אֶת הָאָרוֹן וְהַלְוִיִּם אֶת הַכֹּהֲנִים וְכָל יִשְׂרָאֵל מִכָּן וּמִכָּן וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקִינֵיהֶן וְשׁוֹטְרֵיהֶן וְשׁוֹפְטֵיהֶן עוֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לָאָרוֹן וגו׳. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים וּפָתְחוּ בַּבְּרָכָה. בָּרוּךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יי מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְלֹא שָׂם בַּסֵּתֶר וְהָיוּ אֵילּוּ וָאֵילּוּ עוֹנִין וְאוֹמְרִים אָמֵן. הָפְכוּ פְּנֵיהֶם כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל וּפָתְחוּ בַּקְּלָלָה אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יי וגו׳. וְהָיוּ אֵילּוּ וָאֵילּוּ עוֹנִין וְאוֹמְרִים אָמֵן עַד שֶׁגּוֹמְרִין בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת.

**הלכה:** תַּנֵּי. רִבִּי אוֹמֵר. אִי אֶיפְשָׁר לוֹמַר לֵוִי לְמַעֲלָן שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַטָּן. אִי אֶיפְשָׁר לוֹמַר לֵוִי לְמַטָּן שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַעֲלָן. אֱמוֹר מֵעַתָּה. זְקֵנִי כְהוּנָּה וּלְוִיָּה לְמַטָּן וּשְׁאָר כָּל הַשֵּׁבֶט לְמַעֲלָן. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אִי אֶיפְשָׁר לוֹמַר לֵוִי לְמַעֲלָן שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַטָּן. וְאִי אֶיפְשָׁר לוֹמַר לֵוִי לְמַטָּן שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר לֵוִי לְמַעֲלָן. אֱמוֹר מֵעַתָּה. הָרָאוּי לְשֶׁרֶת לְמַטָּה וּשְׁאָר כָּל הַשֵּׁבֶט לְמַעֲלָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. שִׁמְעוֹן וְלֵוִי. מַה שִׁמְעוֹן כּוּלּוֹ לְמַעֲלָה אַף לֵוִי כּוּלּוֹ לְמַעֲלָה. מַה מְקַיָּים הֶדְיֵן תַּנָּיֵיה נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם. כַּיי דְּאָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ הַכֹּהֲנִים לְוִיִּם וְזֶה אֶחָד מֵהֶן וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק.

יָכוֹל אֵילּוּ שֶׁבְּהַר גְּרִיזִים הָיוּ אוֹמְרִים בְּרָכוֹת וְאֵילּוּ שֶׁבְּהַר עֵיבָל הָיוּ אוֹמְרִים קְלָלוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר הַבְּרָכוֹת וְהַקְּלָלוֹת. אֵילּוּ וָאֵילּוּ הָיוּ אוֹמְרִים בְּרָכוֹת וּקְלָלוֹת. יָכוֹל מִשֶּׁהָיוּ אוֹמְרִים הַבְּרָכוֹת הָיוּ אוֹמְרִים הַקְּלָלוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה. בְּרָכָה אַחַת וּקְלָלָה אַחַת. יָכוֹל אֵילּוּ שֶׁבְּהַר גְּרִיזִים הָיוּ עוֹנִין אַחַר הַבְּרָכוֹת אָמֵן. וְאֵילּוּ שֶׁבְּהַר עֵיבָל הָיוּ עוֹנִין אַחַר הַקְּלָלוֹת אָמֵן. תַּלְמוּד לוֹמַר וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן. אֵילּוּ וָאֵילּוּ הָיוּ עוֹנִין אַחַר הַבְּרָכוֹת וְאַחַר הַקְּלָלוֹת אָמֵן. הָא כֵיצַד. בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים בְּרָכוֹת הָיוּ הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי הַר גְּרִיזִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים קְלָלוֹת הָיוּ הוֹפְכִין פְּנֵיהֶן כְּלַפֵּי הַר עֵיבָל.

בָּרוּךְ בְּכָלָל וּבָרוּךְ בְּפָרָט. אָרוּר בְּכָלָל וְאָרוּר בְּפָרָט. שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה בְּרִיתוֹת עַל דָּבָר וְדָבָר. לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת. וְכֵן בְּהַר סִינַי וְכֵן בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. רִבִּי שִׁמְעוֹן הָיָה מוֹצִיא שֶׁלְּהַר גְּרִיזִים וְשֶׁלְּהַר עֵיבָל וּמֵבִיא שֶׁלְּאוֹהֶל מוֹעֵד תַּחְתִּיהֶן. וְכֵן הָיָה רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אֵין כָּל דָּבָר וְדָבָר מִן הַתּוֹרָה שֶׁאֵין כָּרוּת עָלָיו חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשֵׁשׁ בְּרִיתוֹת. שְׁתִּים עֶשְׂרֵה בְּבָרוּךְ וּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה בְּאָרוּר. וּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה בְּכָלָל וּשְׁתִּים עֶשְׂרֵה בְּפָרָט. חֲרֵי אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה

בְּרִיתוֹת. לִלְמוֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת חֲרֵי מֵאָה וְתִשְׁעִים וּשְׁנַיִם בְּרִיתוֹת. וְכֵן בְּהַר סִינַי וְכֵן בְּעַרְבוֹת מוֹאָב. חֲרֵי חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְשֵׁשׁ בְּרִיתוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אֲמּוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים. רִבִּי אוֹמֵר. אִם כְּדִבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אֲמּוֹס שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. אֵין כָּל דָּבָר וְדָבָר מִן הַתּוֹרָה שֶׁאֵין כָּרוּת עָלָיו אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה פְּעָמִים עַל כָּל פַּעַם וּפַעַם שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים.

עַד כְּדוֹן דְּבָרִים שֶׁנִּכְלְלוּ וְנִפְרְטוּ. דְּבָרִים שֶׁנִּכְלְלוּ וְלֹא נִפְרְטוּ. אָמַר לֵיהּ. כֵּן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. כָּל שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד. לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ יָצָא אֶלָּא לְלַמֵּד עַל הַכְּלָל כּוּלּוֹ יָצָא. אָמַר לֵיהּ. לֹא בְדָבָר אֶחָד. דִּילְמָא בִּשְׁנֵי דְבָרִים. וְהָכָא בִּשְׁנֵי דְבָרִים אֲנַן קַיָּימִין. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב בְּסוֹף אָמֵן. כְּמִי שֶׁכּוּלּוֹ דָּבָר אֶחָד.

כְּתִיב אָרוּר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת. וְכִי יֵשׁ תּוֹרָה נוֹפֶלֶת. שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים אוֹמֵר. זֶה הַחַזָּן שֶׁהוּא עוֹמֵד. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא אוֹמֵר. זֶה הַבַּיִת שֶׁלְּמַטָּן. דְּאָמַר רַב חוּנָה רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל. עַל הַדָּבָר הַזֶּה קָרַע יְאשִׁיָּהוּ וְאָמַר. עָלַי לְהָקִים.

רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר רִבִּי חִיָּיה. לָמַד וְלִימֵּד וְשָׁמַר וְעָשָׂה וְהָיְתָה סְפֵיקָה בְיָדוֹ לְהַחֲזִיק וְלֹא הֶחֱזִיק. חֲרֵי זֶה בִּכְלָל אָרוּר. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא. לֹא לָמַד וְלֹא לִימֵּד וְלֹא שָׁמַר וְלֹא עָשָׂה וְלֹא הָיְתָה סְפֵיקָה בְיָדוֹ לְהַחֲזִיק וְהֶחֱזִיק. חֲרֵי זֶה בִּכְלָל בָּרוּךְ. וְאָמַר רִבִּי חָנָה רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִיָּיה. עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת צֵל לְצַדִּיקַיָּא בְּצִילָהּ שֶׁלְּאֵלֶּה תּוֹרָה. מַה טַּעֲמָא. כִּי בְצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף. וְאוֹמֵר עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ.

מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וְהַחֲצִיו. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁמְּעוּטִין בְּהַר גְּרִיזִים וּמְרוּבִּים בְּהַר עֵיבָל. לָמָּה. שֶׁאֵין שִׁבְטוֹ שֶׁלְּלֵוִי כּוּלּוֹ שָׁם. שֶׁאִם הָיָה כָּל שֵׁבֶט לֵוִי כּוּלּוֹ שָׁם הָיוּ שָׁוִין. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. אִילּוּ הָיָה כָּל שִׁבְטוֹ שֶׁלְּלֵוִי שָׁם לֹא הָיוּ שָׁוִין. לָמָּה. שֶׁכְּבָר נָפְלוּ מִשִּׁבְטוֹ שִׁלְּשִׁמְעוֹן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף בַּשִּׁטִּים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. אִילּוּ הָיָה כָּל שִׁבְטוֹ שֶׁלְּלֵוִי שָׁם הָיוּ שָׁוִין. לָמָּה. שֶׁלֹּא בָּא מִשֵּׁבֶט רְאוּבֵן וְגָד אֶלָּא אַרְבָּעִים אֶלֶף חֲלוּצֵי צָבָא.

כַּהֲנָא אָמַר. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חוֹלְקִין כָּאן כָּךְ הֵן חוֹלְקִין בִּתְחִילַּת הַחוּמָּשׁ הַשֵּׁינִי. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חוֹלְקִין כָּאן כָּךְ הֵן חוֹלְקִין בִּדְגָלִים. בְּנֵי לֵאָה מִיכָּן. וּבְנֵי רָחֵל חַד מִיכָּן וְחַד מִיכָּן. וּבְנֵי הַשְּׁפָחוֹת בְּאֶמְצַע. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. טַעֲמָא דְהָדֵין תַּנָּייָה שְׁמַע אֵלַי יַעֲקֹב עַבְדִּי יִשְׂרָאֵל מְקוֹרְאִי. מַה הַתְּקָרֶה הַזּוֹ עוֹבְיָיהּ דְּהֵן גַּבֵּי קוֹטְנָהּ דְּהָהֵן וְעוֹבְיָהּ דְּהֵן גַּבֵּי קוֹטְנָהּ דְּהָהֵן. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן כָּךְ הֵן חֲלוּקִין בְּאַבְנֵי אֵפוֹד. בְּמִלּוּאוֹתָם. כְּדֵי שֶׁיִּהוּ עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִיכָּן וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִיכָּן. וַהֲלֹא אֵינָן אֶלָּא אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בִּנְיָמִן דִּוּתוֹלְדוֹתָם מָלֵא. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר זְבִידָא. יְהוֹסֵף מָלֵא. עָדוּת בִּיהוֹסֵף שָׁמוֹ. וַהֲלֹא אֵינָן אֶלָּא עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה מִיכָּן וְעֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה מִיכָּן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בִּנְיָמִן הָיָה חָצוּי. בֵּן מִיכָּן יָמִין מִיכָּן. אָמַר רִבִּי זְבִידָה. וְיֵאוּת. מִי כְתִיב שִׁשָּׁה שְׁמוֹתָם. לֹא. אֶלָּא מִשְּׁמוֹתָם. מִשְּׁמוֹתָם וְלֹא כָּל שְׁמוֹתָם. הָרִאשׁוֹנִים נִכְתָּבִין מִימִינוֹ שֶׁלַּכֹּהֵן גָּדוֹל מִשְּׁמֹאלוֹ שֶׁלַּקּוֹרֵא. וְהָאַחֲרוֹנִים נִכְתָּבִין מִשְּׁמֹאלוֹ שֶׁלַּכֹּהֵן גָּדוֹל מִימִינוֹ שֶׁלַּקּוֹרֵא. הָרִאשׁוֹנִים אֵינָן נִכְתָּבִין עַל סֵדֶר. שְׁיְהוּדָה מֶלֶךְ. הָאַחֲרוֹנִים נִכְתָּבִין עַל סֵדֶר.

**ה משנה:** וְאַחַר כָּךְ הֵבִיאוּ אֶת הָאֲבָנִים וּבָנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וְסָדוּהוּ בַּסִּיד וְכָתְבוּ עָלָיו אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר בַּאֵר הֵיטֵב וְנָטְלוּ אֶת הָאֲבָנִים וּבָאוּ וְלָנוּ בְּמִקוֹמָן.

**הלכה:** תַּנֵּי. עַל אַבְנֵי הַמָּלוֹן נִכְתְּבוּ. דִּבְרֵי רִבִּי יוּדָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. עַל אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ נִכְתְּבוּ. מָאן דָּמַר. עַל אַבְנֵי הַמָּלוֹן נִכְתְּבוּ. בְּכָל יוֹם וְיוֹם אוּמּוֹת הָעוֹלָם מְשַׁלְּחִין נוֹטָרֵיהֶן וּמַשְׁיְאִין אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהָיְתָה כְתוּבָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן. מָאן דָּמַר. עַל אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ נִכְתְּבוּ. לֹא לְשָׁעָה הָיוּ וְנִגְנְזוּ. עוֹד הוּא מַעֲשֶׂה נִיסִּים. נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּינָה בְלֵב כָּל אוּמָּה וְאוּמָּה וְהִשְׁיְאוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁהָיְתָה כְתוּבָה בְּשִׁבְעִים לָשׁוֹן. מָאן דָּמַר. עַל אַבְנֵי הַמָּלוֹן נִכְתְּבוּ. נִיחָא וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׁיד. מָאן דָּמַר. עַל אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ נִכְתְּבוּ. מַה מְקַיֵּים וְשַׂדְתָּ אוֹתָם בַּשִּׁיד. בֵּין כָּל אֶבֶן וְאֶבֶן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. וְהָיוּ עַמִּים מִשְׁרְפוֹת סִיד. מִסִּיד נָטְלוּ אִיפּוֹפְסִין שֶׁלָּהֶן מִיתָה. רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. וְהַגּוֹיִם חָרוֹב יֵחָרֵבוּ. מֵחוֹרֵב נָטְלוּ אִיפּוֹפְסִין שֶׁלָּהֶן מִיתָה. נִמְצָאתָ אוֹמֵר. שִׁלְשָׁה מִינֵי אֲבָנִים הֵן. אַבְנֵי הַמָּלוֹן. וַאֲבָנִים שֶׁהִנִּיחַ יְהוֹשֻׁעַ תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים. וְאִיסְטְלִיּוֹת שֶׁנָּתַן לָהֶן מֹשֶׁה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָן. פָּשִׁיט לָן. אַרְבָּעָה מִינֵי אֲבָנִים הֵן. אָמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד. וְיֵאוּת. אֵין תֵּימַר. אַבְנֵי הַמָּלוֹן. לְשָׁעָה הָיוּ וְנִגְנְזוּ. אֵין תֵּימַר. אֲבָנִים שֶׁהִקִּים יְהוֹשֻׁעַ תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים. מְשׁוּקָּעוֹת הָיוּ בַּמַּיִם. אֵין תֵּימַר. אִיסְטְלִיּוֹת שֶׁנָּתַן לָהֶן מֹשֶׁה. כְּבָר נִכְנְסוּ עִמָּהֶן לָאָרֶץ. אֶלָּא כֵּן אֲבָנִים קַיָּימִין בָּאֲבָנִים שֶׁהִקִּים לָהֶן יְהוֹשֻׁעַ עַל גַּב הַיַּרְדֵּן.

תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה בַּר אִלְעַאי אוֹמֵר. אַבָּא חִלַּפְתָּא וְרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָה וַחֲנִינָה בֶּן חֲכִינַאי עָמְדוּ עַל אוֹתָן הָאֲבָנִים וְשִׁיעֲרוּם כָּל אַחַת וְאַחַת מַשּׂוּי אַרְבָּעִים סְאָה. מִיכָּן אַתְּ לָמֵד כַּמָּה הָיָה בָּאֶשְׁכּוֹל. כְּתִיב וְהָרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת עַל שִׁכְמוֹ. לָא דָמֵי הַהוּא דְטָעַן מִן אַרְעָא לְכָתְפֵיהּ לְהַהוּא דְטָעַן מֵאַרְעָא לְאַרְכּוּבְתֵיהּ. וּמִן אַרְכּוּבְתֵיהּ לְכָתְפֵיהּ. לָא דָמֵי הַהוּא דְטָעַן מִן אַרְעָא לְאַרְכּוּבְתֵיהּ וּמִן אַרְכּוּבְתֵיהּ לְכָתְפֵיהּ לְהַהוּא דְאוֹחֲרָן תְּלִי לֵיהּ. לָא דָמֵי הַהוּא דְאוֹחֲרָן תְּלִי לֵיהּ לְהַהוּא דְטָעִין בִּתְרֵיין. כְּתִיב אִישׁ אֶחָד לַשֵּׁבֶט. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה דּוּ אָמַר לְשׁוֹנוֹת רַבּוּיִים הֵן. (3) שְׁנַיִם עָשָׂר הָיוּ. שְׁמֹנָה בָּאֶשְׁכּוֹל וְאַרְבַּע בַּתְּאֵנִים וְרִמּוֹנִים וּבְנוֹשֵׁא כֵלִים. (2) עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּהוּא אוֹמֵר לְשׁוֹנוֹת כְּפוּלִין הֵן. (1) עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה הָיוּ. שִׁשָּׁה עָשָׂר בָּאֶשְׁכּוֹל וּשְׁמוֹנָה

בַּתְּאֵינִים וְרִימּוֹנִים וּבְנוּשָׁא כֵּלִים. (4) עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל טורטורין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה טורטורין וטורטורי טורטורין.

כְּתִיב וַיַּעַמְדוּ הַמַּיִם הַיּוֹרְדִים מִלְמַעְלָה קָמוּ נֵד אֶחָד הַרְחֵק מְאֹד מֵאָדָם הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד צָרְתָן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אָדָם קְרֶיָיה וְצָרְתָן קְרֶיָיה. שְׁנַיִם עָשָׂר מִיל מִזּוֹ לְזוֹ. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ הַמַּיִם גְּדוּשִׁין וְעוֹלִין כְּמַצַּד צָרְתָן. וְכִי אִי זֶה קַל. הַמַּיִם אוֹ אָדָם. הַמַּיִם קַלִּין מֵאָדָם. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁהָיוּ הַמַּיִם גְּדוּשִׁין וְעוֹלִין כֵּיפִין כֵּיפִין עַל כֵּיפִין. רִבִּי לֵוִי אָמַר. עַד לִבּוֹ שֶׁלָּרָקִיעַ. תַּמָּן אָמְרִין. עַד בָּבֶל. נֶאֱמַר כָּאן הַרְחֵק וְנֶאֱמַר לְהַלָּן מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה מְאֹד בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל.

תַּנֵּי. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. יוֹתֵר מִשְּׁלֹשׁ מֵאוֹת מִיל הָיוּ הַמַּיִם גְּדוּשִׁין וְעוֹלִין כֵּיפִין כֵּיפִין עַל גַּבֵּי כֵּיפִין עַד שֶׁרָאוּ אוֹתָן כָּל אוּמּוֹת הָעוֹלָם. הָדָא הִיא דִכְתִיב. וַיְהִי כִשְׁמוֹעַ כָּל מַלְכֵי הָאֱמוֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְכָל הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל הַיָּם אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יי אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עָבְרָם וגו׳.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בַּיַּרְדֵּן קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן אֶת הַנִּסְתָּרוֹת. אָמַר לָהֶן יְהוֹשֻׁעַ. [אִם אֵין אַתֶּם] מְקַבְּלִין עֲלֵיכֶם אֶת הַנִּסְתָּרוֹת הַמַּיִם בָּאִין וְשׁוֹטְפִין אֶתְכֶם.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זַבְדָּא. וַיְאוּת. תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵן. שֶׁהֲרֵי עָכָן חָטָא וְרוּבָּהּ שֶׁלַּסַּנְהֶדְרִין נָפְלָה בָּעַי. אָמַר רִבִּי לֵוִי. בְּיַבְנֶה הוּתְּרָה הָרְצוּעָה. יְצָתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה. אֵין לָכֶם עֶסֶק בַּנִּסְתָּרוֹת.

**ו משנה:** בִּרְכַּת כֹּהֲנִים כֵּיצַד. בַּמְּדִינָה אוֹמְרִים אוֹתָהּ שָׁלֹשׁ בְּרָכוֹת וּבַמִּקְדָּשׁ בְּרָכָה אַחַת. בַּמִּקְדָּשׁ אוֹמֵר אֶת הַשֵּׁם כִּכְתָבוֹ וּבַמְּדִינָה בְּכִנּוּיוֹ. בַּמְּדִינָה כֹּהֲנִים נוֹשְׂאִים אֶת יְדֵיהֶן כְּנֶגֶד כְּתֹפוֹתֵיהֶן וּבַמִּקְדָּשׁ עַל גַּבֵּי רָאשֵׁיהֶן חוּץ מִכֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁאֵינוֹ מַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף כֹּהֵן גָּדוֹל מַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. בִּרְכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל כֵּיצַד. חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן לְמַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. בִּרְכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל כֵּיצַד. חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן לְמַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. תִּיפְתָּר כֹּהֵן גָּדוֹל כֵּיצַד. חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן לְמַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. בִּרְכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל כֵּיצַד. חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן לְמַגְבִּיהַּ אֶת יָדָיו לְמַעְלָה מִן הַצִּיץ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם. בִּרְכוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְקַבֵּל עוֹמֵד וּמְקַבֵּל עוֹמֵד וְקוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר. וְגוֹלֵל אֶת הַתּוֹרָה וּמַנִּיחָהּ בְּחֵיקוֹ וְאוֹמֵר יוֹתֵר מִמַּה שֶׁקָּרִיתִי לְפְנֵיכֶם כָּתוּב כָּאן. וּבֶעָשׂוֹר שֶׁבְּחוּמָשׁ הַפְּקוּדִים קוֹרֵא עַל פֶּה וּמְבָרֵךְ עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה בְּרָכוֹת עַל הַתּוֹרָה וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַהוֹדָיָה וְעַל מְחִילַת הֶעָוֹן וְעַל הַמִּקְדָּשׁ וְעַל יִשְׂרָאֵל וְעַל הַכֹּהֲנִים וּשְׁאָר הַתְּפִילָּה.

**הלכה:** אָמַר רַב חִסְדָּא. צַעַר גָּדוֹל הָיָה לָהֶן. בְּכָל אָתָר אַתְּ אָמַר. הוֹלְכִין אֵצֶל הַתּוֹרָה. וְהָכָא אַתְּ אָמַר. מוֹלִיכִין אֶת הַתּוֹרָה אֵצְלָן. אֶלָּא עַל יְדֵי שֶׁהֵן בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הַתּוֹרָה מִתְעַלָּה בָהֶן. וְהָא תַמָּן מְיַבְּלִין אוֹרָיְתָא גַּבֵּי רֵישׁ גָּלוּתָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. עַל יְדֵי שֶׁזַּרְעוֹ שֶׁל דָּוִד מְשׁוּקָּע שָׁם אִינּוּן עָבְדִין לוֹ כְּמִנְהַג אֲבָהָתְהוֹן.

תַּמָּן תַּנִּינָן. מְדַלְּגִין בְּנָבִיא וְאֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה. מְדַלְּגִין בְּנָבִיא וְאֵין מְדַלְּגִין מִנָּבִיא לָנָבִיא. וּבְנָבִיא שֶׁלִּשְׁנַיִם עָשָׂר מוּתָּר. וְאֵין מְדַלְּגִין בַּתּוֹרָה. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. לְפִי שֶׁאֵין גּוֹלְלִין סֵפֶר תּוֹרָה בָּרַבִּים. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁהָיְתָה פָּרָשָׁה קְטַנָּה. אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל עַל סֵדֶר. וְהָא תַנִּינָן. וְקוֹרֵא אַחֲרֵי מוֹת וְאַךְ בֶּעָשׂוֹר. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁהִיא סִדְרוֹ שֶׁלַּיּוֹם. תֵּדַע לָךְ. דָּמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בְּכָל מָקוֹם אֵינוֹ קוֹרֵא עַל פֶּה וְכָא קוֹרֵא עַל פֶּה. רִבִּי יוֹסֵי מְפַקֵּד לְבַר עוּלָּא חַזָּנָא דְכְנִישְׁתָּא דְבַבְלָאֵי. כְּדֵי חָזָרָה אוֹרָיְיָא תּוּ גַּיֵּיל לָהּ לַחוֹרֵי פָּרוֹכְתָא. כַּד אִינּוּן תַּרְתֵּיי תּוּ מְיַיבֵּל חָדָא וּמַיְיתֵי חָדָא.

וּמְבָרֵךְ עָלֶיהָ שְׁמוֹנֶה בְּרָכוֹת עַל הַתּוֹרָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה. עַל הָעֲבוֹדָה. שֶׁאוֹתְךָ לְבַדְּךָ בְּיִרְאָה נַעֲבוֹד. עַל הַהוֹדָיָה. הַטּוֹב לְךָ לְהוֹדוֹת. עַל מְחִילַת הֶעָוֹן. מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים. עַל הַמִּקְדָּשׁ. הַבּוֹחֵר בְּמִקְדָּשׁ. וְאָמַר רִבִּי אִידִי. הַשּׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן. וְעַל יִשְׂרָאֵל. הַבּוֹחֵר בְּיִשְׂרָאֵל. וְעַל הַכֹּהֲנִים. הַבּוֹחֵר בַּכֹּהֲנִים. וְעַל שְׁאָר תְּפִילָּה תְּחִינָּה וּבַקָּשָׁה. שֶׁעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִין לְהִינָּושַׁע לְפָנֶיךָ. בָּרוּךְ אַתָּה יי שׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה.

**ז משנה:** פָּרָשַׁת הַמֶּלֶךְ כֵּיצַד. מוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאַחֲרוֹן שֶׁלֶּחָג בַּשְּׁמִינִי מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית עוֹשִׂין לוֹ בֵּימָה שֶׁלְּעֵץ בָּעֲזָרָה וְהוּא יוֹשֵׁב עָלֶיהָ שֶׁנֶּאֱמַר מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִיטָּה בְּחַג הַסּוּכּוֹת בְּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לֵרָאוֹת. חַזָּן הַכְּנֶסֶת נוֹטֵל סֵפֶר הַתּוֹרָה וְנוֹתְנוֹ לְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת וְרֹאשׁ הַכְּנֶסֶת נוֹתְנוֹ לַסְּגָן וְהַסְּגָן נוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֹהֵן גָּדוֹל נוֹתְנוֹ לַמֶּלֶךְ. וְהַמֶּלֶךְ עוֹמֵד וּמְקַבֵּל וְקוֹרֵא וְיוֹשֵׁב. אַגריפַּס הַמֶּלֶךְ עָמַד וְקִיבֵּל וְקָרָא עוֹמֵד וְשִׁיבְּחוּהוּ חֲכָמִים. וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְלֹא תוּכַל לָתֵת עָלֶיךָ אִישׁ נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא אָחִיךָ הוּא זָלְגוּ עֵינָיו דְּמָעוֹת אָמְרוּ לוֹ אַל תִּתְיָרֵא אַגְרִיפַּס אָחִינוּ אַתָּה אָחִינוּ אַתָּה.

**הלכה:** לֹא כֵן תַּנֵּי רִבִּי חִייָה. לֹא הָיְתָה יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה אֶלָּא לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד בִּלְבַד. וְאָמַר רִבִּי אִמִּי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אַף לְמַלְכֵי בֵּית דָּוִד לֹא הָיְתָה יְשִׁיבָה בָּעֲזָרָה. תִּיפְתָּר שֶׁסָּמַךְ לוֹ בַּכּוֹתֶל וְיָשַׁב לוֹ. וְהָא כְתִיב וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יי. אָמַר רִבִּי אַיְיבוּ בַּר נַגָּרִיי. יֵישֵׁב עַצְמוֹ בַּתְּפִילָּה. תַּמָּן תַּנִּינָן. יָצְאוּ כַּת הָרִאשׁוֹנָה וְיָשְׁבָה לָהּ בְּהַר הַבַּיִת. הַשְּׁנִיָּה בַּחֵיל. וְהַשְּׁלִישִׁית בִּמְקוֹמָהּ. רִבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי מָנָא. מַה תַּנִּינָן. יָשְׁבָה לָהּ בִּמְקוֹמָהּ. עָמְדָה לָהּ בִּמְקוֹמָהּ.

תַּנֵּי. רִבִּי חֲנִינָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. הָרַבֶּה חֲלָלִים נָפְלוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁהֶחֱנִיפוּ לוֹ.

**ח משנה:** וְקוֹרֵא מִתְּחִילַת אֶלֶּה הַדְּבָרִים עַד שְׁמַע וּשְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר כִּי תְכַלֶּה לַעֲשֵׂר וּבְרָכוֹת וּקְלָלוֹת [וּפָרָשַׁת הַמֶּלֶךְ] עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפָּרָשָׁה. בְּרָכוֹת שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל מְבָרֵךְ אוֹתָן הַמֶּלֶךְ מְבָרֵךְ אוֹתָן אֶלָּא שֶׁהוּא נוֹתֵן שֶׁלָּרַגְלִים תַּחַת מְחִילַת הֶעָוֹן.

**הלכה:** אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. וְלָמָּה קוֹרִין עֲשֹׂר תְּעַשֵּׂר. כִּי תְכַלֶּה לְעַשֵּׂר. עַל יְדֵי שֶׁיָּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִשְּׁבִיעִית לַשְּׁמִינִית. שֶׁלֹּא לְשַׁכֵּחַ אֶת הַמַּעֲשְׂרוֹת. רִבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהַבְדִּיל. אָמַר לֵיהּ. כְּבָר הִבְדִּיל מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

## פרק ח

**א משנה:** מְשׁוּחַ מִלְחָמָה בְּשָׂעָה שֶׁהוּא מְדַבֵּר אֶל הָעָם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ הָיָה מְדַבֵּר שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה כְּקָרָבְכֶם אֶל הַמִּלְחָמָה וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. וְאָמַר אֲלֵיהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרֵיבִים הַיּוֹם לַמִּלְחָמָה עַל אוֹיְבֵיכֶם. עַל אוֹיְבֵיכֶם וְלֹא עַל אֲחֵיכֶם. לֹא יֵהוֹדֶה עַל שִׁמְעוֹן וְלֹא שִׁמְעוֹן עַל בִּנְיָמִן שֶׁאִם תִּפְּלוּ בְיָדָם יְרַחֲמוּ עֲלֵיכֶם.

**הלכה:** מְשׁוּחַ מִלְחָמָה כול׳. מְשׁוּחַ מִלְחָמָה לָמָּה. בְּגִין דִּכְתִיב וְדִיבֵּר. חֲרֵי קְרֵית שְׁמַע חֲרֵי כְתוּב בָּהּ וְדַבַּרְתָּ בָם וְהִיא נֶאֱמֶרֶת בְּכָל לָשׁוֹן. אֶלָּא בְּגִין דִּכְתִיב בָּהּ אֲמִירָה. חֲרֵי פָּרָשַׁת וִידּוּי מַעֲשֵׂר חֲרֵי כְתוּב בָּהּ אֲמִירָה וְהִיא נֶאֱמֶרֶת בְּכָל לָשׁוֹן. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. נֶאֱמַר כָּאן נְגִישָׁה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי. מַה נְגִישָׁה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה דּוּ אָמַר. לְשׁוֹנוֹת רִיבּוּיִין הֵן. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוּ אָמַר. לְשׁוֹנוֹת כְּפוּלִין הֵן. אָמַר רִבִּי חִיָּיה בַּר אַבָּא. נֶאֱמַר כָּאן נְגִישָׁה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְנִגַּשׁ מֹשֶׁה אֶל הָעֲרָפֶל. מַה נְגִישָׁה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ אַף כָּאן בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ.

לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלֹא וּפְקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם. וְאַחַר כָּךְ וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם. מָאן דִּי מַתְקֵן לוֹן הוּא מַשְׁמַע לוֹן. אֵין מִקְרָא אָמוּר עַל סֵדֶר. בְּסָפָר אַתְּ אָמַר. שׁוֹטֵר שׁוֹמֵעַ מִפִּי כֹהֵן פָּרָשָׁה וְאוֹמְרָהּ לָעָם בְּכָל לָשׁוֹן. אֲבָל בְּעַרְכֵי הַמִּלְחָמָה מְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן וּמְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים. רִבִּי חַגַּיי בָּעֵי. כְּמָה דְתֵימַר בְּסָפָר. שׁוֹטֵר שׁוֹמֵעַ מִפִּי כֹהֵן פָּרָשָׁה וְאוֹמְרָהּ לָעָם בְּכָל לָשׁוֹן. וֶאֱמוֹר אַף בְּעַרְכֵי הַמִּלְחָמָה כֵּן. הָתִיב רִבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא. לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלֹא וְהָיָה כְּכַלּוֹת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאַחַר כָּךְ וְנִגַּשׁ הַכֹּהֵן וְדִבֶּר אֶל הָעָם. אָמַר לֵיהּ. מִכֵּיוָן דְּאַתְּ אָמַר. אֵין מִקְרָא אָמוּר עַל הַסֵּדֶר. לֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם.

**ב משנה:** כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן וַיָּקוּמוּ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַּשִּׁבְיָה וְכָל מַעֲרוֹמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן הַשָּׁלָל. עַל אוֹיְבֵיכֶם אַתֶּם הוֹלְכִים שֶׁאִם תִּפְּלוּ בְיָדָם אֵין מְרַחֲמִין עֲלֵיכֶם.

**הלכה:** כְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל שֶׁאֵינוֹ כְגוֹן אֵילּוּ שֶׁהָיְתָה סְפִיקָה [בְּיָדָם] לִמְחוֹת אַל יִמְחֶה. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. כְּשֵׁם שֶׁמִּצְוָה לוֹמַר עַל דָּבָר שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה. כָּךְ מִצְוָה שֶׁלֹּא לוֹמַר עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נַעֲשֶׂה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כְּשֵׁם שֶׁאָסוּר לְטַהֵר אֶת הַטָּמֵא כָּךְ אָסוּר לְטַמֵּא אֶת הַטָּהוֹר. רִבִּי בָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אִם בָּאת הֲלָכָה תַּחַת יָדֶיךָ וְאֵין אַתְּ יוֹדֵעַ אִם לִשְׁרוֹף אִם לִתְלוֹת. לְעוֹלָם חֲוִי רָץ אַחַר הַשְּׁרִיפָה יוֹתֵר מִן הַתְּלִיָּיה. שֶׁאֵין לָךְ חָבִיב בַּתּוֹרָה יוֹתֵר מִפָּרִים הַנִּשְׂרָפִין וּשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִין וְהֵן בִּשְׂרִיפָה. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי. לְמִידִין דָּבָר שֶׁאֵין מִצְוָתוֹ לְכָאן מִדָּבָר שֶׁמִּצְוָתוֹ לְכָאן.

**ג משנה:** אַל יֵרֵךְ לְבַבְכֶם אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּחְפְּזוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם. אַל יֵרֵךְ לְבַבְכֶם מִפְּנֵי צָהֳלַת סוּסִים וְצִיחְצוּחַ חֲרָבוֹת. אַל תִּירְאוּ מִפְּנֵי הֲגָפַת הַתְּרִיסִין וְשִׁפְעַת הַקַּלְגַּסִים. אַל תַּחְפְּזוּ מִקּוֹל קְרָנוֹת אַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵי קוֹל צְוָחוֹת. כִּי יי אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם עִם אוֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. הֵן בָּאִין בְּנִצָּחַת בָּשָׂר וְדָם וְאַתֶּם בָּאִין בְּנִצְחוֹנוֹ שֶׁל הַמָּקוֹם. פְּלִשְׁתִּים בָּאוּ בְנִצְחוֹנוֹ שֶׁל גָּלְיָת מֶה הָיָה בְסוֹפוֹ. לַסּוֹף נָפַל בַּחֶרֶב וְהֵם נָפְלוּ עִמּוֹ. אֲבָל אַתֶּם אֵין אַתֶּם כֵּן אֶלָּא כִּי יי אֱלֹהֵיכֶם הַהוֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהִלָּחֵם לָכֶם וגו׳ זֶה מַחֲנֵה הָאָרוֹן.

**הלכה:** אַל יֵרֵךְ לְבַבְכֶם כול׳. כְּתִיב מִנּוֹגַהּ נָגְדּוֹ עָבְיו עָבְרוּ. כְּנֶגֶד טוּמְיוֹת שֶׁלָּהֶן. עָבְרוּ. כְּנֶגֶד הַכִּיתִים שֶׁלָּהֶן. בָּרָד. כְּנֶגֶד בַּלִּיצְטִירָא שֶׁלָּהֶן. וְגַחֲלֵי כְנֶגֶד טָרְמְנְטִן שֶׁלָּהֶן. אֵשׁ כְּנֶגֶד הַנַּפְטְ שֶׁלָּהֶן. וַיִּרְעֵם מִשָּׁמַיִם. כְּנֶגֶד הַלַּפִּידִים שֶׁלָּהֶן. וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ. כְּנֶגֶד קוֹל הַקְּרָנוֹת שֶׁלָּהֶן. וַיִּשְׁלַח חִצָּיו. כְּנֶגֶד הַחִיצִים שֶׁלָּהֶן. וַיְפִיצֵם. מִלְמֵד שֶׁהָיוּ מְפַזְּרִין אוֹתָן. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא. מִלְמֵד שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִין תֵּיבוֹת תֵּיבוֹת וְהָיוּ הַחִיצִים מְפַזְּרִין אוֹתָן וְהַבְּרָקִים מַכְנִיסִין אוֹתָן. בְּרָקִים. כְּנֶגֶד הַחֲרָבוֹת שֶׁלָּהֶן. וַיְהֻמֵּם. הָמְמָם וְעֵירְבְּבָם וְהִפִּיל סִיגְנֵם שֶׁלָּהֶן. רִבִּי אוֹמֵר. אֵין לָשׁוֹן הַזֶּה וַיְהֻמֵּם אֶלָּא לְשׁוֹן מַגִּיפָה. כְּמָה דְאַתְּ אָמַר וְהַמָּם מְהוּמָה גְּדוֹלָה עַד הִשָּׁמְדָם.

לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם. זֶה מַחֲנֵה הָאָרוֹן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים זֶה הַשֵּׁם שֶׁהָיָה נָתוּן בָּאָרוֹן. דְּתַנֵּי. רִבִּי יוּדָה בֶּן לָקִישׁ אוֹמֵר. שְׁנֵי אֲרוֹנוֹת הָיוּ מְהַלְּכִין עִם יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר. אֶחָד שֶׁהָיְתָה הַתּוֹרָה נְתוּנָה בּוֹ וְאֶחָד שֶׁהָיוּ שִׁבְרֵי הַלּוּחוֹת מוּנָּחִין בְּתוֹכוֹ. זֶה שֶׁהָיְתָה הַתּוֹרָה נְתוּנָה בְתוֹכוֹ הָיָה נָתוּן בְּאֹהֶל מוֹעֵד. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַאֲרוֹן בְּרִית יי וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקֶּרֶב הַמַּחֲנֶה. וְזֶה שֶׁהָיוּ שִׁבְרֵי הַלּוּחוֹת נְתוּנִין בְּתוֹכוֹ הָיָה נִכְנָס וְיוֹצֵא עִמָּהֶן. וְרַבָּנָן אָמְרֵי. אֶחָד הָיָה. וּפַעַם אַחַת יָצָא וּבִימֵי עֵלִי נִשְׁבָּה. קְרָיֵא מְסַיֵּעַ לָהֶן לָרַבָּנִין. אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵינוּ מִיַּד הָאֱלֹהִים [הָאַדִּירִים] הָאֵלֶּה. מִילָּא דְלָא חָמוֹן מִן יוֹמֵיהוֹן. קְרָיֵא מְסַיֵּעַ לְרִבִּי יוּדָה בֶּן לָקִישׁ. וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לָאֲחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים. וַהֲלֹא אָרוֹן בְּקִרְיַת יְעָרִים הָיָה. מַאי עָבְדִין לֵהּ רַבָּנִין. הַגִּישָׁה אֵלַי הַצִּיץ. וּקְרָא מְסַיֵּעַ לְרִבִּי יוּדָה בֶּן לָקִישׁ.

הָאָרוֹן וְיִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה יוֹשְׁבִים בְּסוּכּוֹת. וַהֲלֹא אָרוֹן בְּצִיּוֹן הָיָה. מֶה עָבְדִין לָהּ רַבָּנִין. סְכָךְ שֶׁהָיָה בְקִירוּי. שֶׁאֲדִיין לֹא נִבְנָה בֵּית הַבְּחִירָה.
מְשֻׁנְּגְנֵו הָאָרוֹן נִגְנַז עִמּוֹ צִנְצֶנֶת הַמָּן וּצְלוּחִית שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמַקֶּלּוֹ שֶׁלְּאַהֲרֹן וּפָרָחָיו וּשְׁקִידָיו וְאַרְגָּז שֶׁהֶשִׁיבוּ פְּלִשְׁתִּים אָשָׁם לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִי גְּנָזָן. יֹאשִׁיָּהוּ. וְכֵיוָן שֶׁרָאָה שֶׁכָּתוּב יוֹלֵךְ יי אוֹתְךָ וְאֶת מַלְכְּךָ [אֲשֶׁר תָּקִים עָלֶיךָ אֶל גּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבוֹתֶיךָ עָמַד וּגְנָזָן.] הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַיי תְּנוּ אֶת אָרוֹן הַקּוֹדֶשׁ בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָכֶם מַשָּׂא בַכָּתֵף. אָמַר אִם גּוֹלָה הוּא עִמָּכֶם לְבָבֶל [עוֹד] אֵין אַתֶּם מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ. אֶלָּא עַתָּה עִבְדוּ אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וְאֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.
פִּיטּוּם שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה. וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וגו׳. וְקִדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקּוֹדֶשׁ. שֶׁהֵן אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת מָנִים. וְשֶׁמֶן זַיִת הִין. שֶׁהֵן שְׁנִים עָשָׂר לוֹג. שֶׁבּוֹ הָיָה שׁוֹלֵק אֶת הָעִיקָּרִין. דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. שׁוֹלְקָן הָיָה בַּמַּיִם וְנוֹתֵן שֶׁמֶן עַל גַּבֵּיהֶן. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה קוֹלֵט אֶת הָרֵיחַ הָיָה מַעֲבִירוֹ כְּרֶרֶךְ שֶׁהַפַּטְמִין עוֹשִׂין. הָדָא הוּא דִכְתִיב וְעָשִׂיתָ אוֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת קוֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם. תַּנֵּי. רַבִּי יְהוּדָה בֵּירְבִי אִילָּעַאי אוֹמֵר. שֶׁמֶן מִשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר מַעֲשֵׂה נִיסִּים נַעֲשָׂה בוֹ מִתְּחִילָּה וְעַד סוֹף. שֶׁמִּתְּחִילָּה לֹא הָיָה בוֹ אֶלָּא שְׁנִים עָשָׂר לוֹג. שֶׁנֶּאֱמַר וְשֶׁמֶן זַיִת הִין. אִם לָסוּף בּוֹ אֶת הָעֲצִים לֹא הָיָה מַסְפִּיק. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁהָאוֹר בּוֹלֵעַ בּוֹלְעִין וְהָעֵצִים בּוֹלְעִין וְהַיּוֹרֶה בּוֹלַעַת. וּמִמֶּנּוּ נִמְשְׁחוּ הַמִּשְׁכָּן וְכָל כֵּלָיו. הַשּׁוּלְחָן וְכָל כֵּלָיו. הַמְּנוֹרָה וְכָל כֵּלֶיהָ. מִמֶּנּוּ נִמְשַׁח אַהֲרֹן וּבָנָיו כָּל שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּילּוּאִים. מִמֶּנּוּ נִמְשְׁחוּ כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וּמְלָכִים. מֶלֶךְ בַּתְּחִילָּה טָעוּן מִשִּׁיחָה. מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ אֵינוֹ טָעוּן מִשִּׁיחָה. שֶׁנֶּאֱמַר קוּם מָשְׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא. זֶה טָעוּן מִשִּׁיחָה. אֵין בְּנוֹ טָעוּן מִשִּׁיחָה. אֲבָל כֹּהֵן גָּדוֹל בֶּן כֹּהֵן גָּדוֹל אֲפִילּוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת טְעוּנִין מִשִּׁיחָה. וְכוּלּוֹ קָיֵים לְעָתִיד לָבוֹא. שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמֶן מִשְׁחַת קוֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם.
אֵין מוֹשְׁחִין אֶת הַמְּלָכִים אֶלָּא עַל גַּבֵּי הַמַּעֲיָן. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי וְהוֹרַדְתֶּם אוֹתוֹ אֶל גִּיחוֹן וּמָשַׁח אוֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וגו׳. אֵין מוֹשְׁחִין מְלָכִים אֶלָּא מִפְּנֵי הַמַּחֲלוֹקֶת. מִפְּנֵי מָה נִמְשַׁח שְׁלֹמֹה. מִפְּנֵי מְחֲלוֹקְתּוֹ שֶׁלְּאָדוֹנִיָּהוּ. יוֹאָשׁ. מִפְּנֵי עֲתַלְיָה. יְהוּא מִפְּנֵי יוֹרָם. לֹא כֵן כָּתוּב קוּם מָשְׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא. זֶה טָעוּן מְשִׁיחָה וְאֵין מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל טְעוּנִין מְשִׁיחָה. [אֶלָּא] יְהוֹאָחָז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אֲחִיו שֶׁהָיָה גָּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים. וְלֹא יֹאשִׁיָּהוּ גְּנָזוֹ. הָדָא אָמְרָה. בַּאֲפַרְסְמוֹן מָשְׁחוּ. אֵין מוֹשְׁחִין אֶת הַמְּלָכִים אֶלָּא מִן הַקֶּרֶן. שָׁאוּל וְיֵהוּא נִמְשְׁחוּ מִן הַפַּךְ. שֶׁהָיְתָה מַלְכוּתָן מַלְכוּת עוֹבֶרֶת. דָּוִד וּשְׁלֹמֹה נִמְשְׁחוּ מִן הַקֶּרֶן. שֶׁהָיְתָה מַלְכוּתָן מַלְכוּת קַיֶּמֶת. אֵין מוֹשְׁחִין מְלָכִים כֹּהֲנִים. אָמַר רַבִּי יוּדָן עַנְתּוֹדְרוֹיָה. עַל שֵׁם לֹא יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה. אָמַר רַבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא. עַל שֵׁם לְמַעַן יַאֲרִיךְ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבָנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל. מַה כְתִיב בַּתְּרֵיהּ. לֹא יִהְיֶה לַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. הוּא יוֹחָנָן הוּא יְהוֹאָחָז. וְהָא כְתִיב הַבְּכוֹר יוֹחָנָן. בְּכוֹר לַמַּלְכוּת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. הוּא שַׁלּוּם הוּא צִדְקִיָּהוּ. וְהָכְתִיב הַשְּׁלִישִׁי צִדְקִיָּהוּ וְהָרְבִיעִי שַׁלּוּם. שְׁלִישִׁי לְתוֹלָדוֹת וּרְבִיעִי לַמַּלְכוּת. צִדְקִיָּהוּ שֶׁצִּידֵּק עָלָיו אֶת הַדִּין. שַׁלּוּם שֶׁבְּיָמָיו שָׁלְמָה מַלְכוּת בֵּית דָּוִד. לֹא שַׁלּוּם הָיָה שְׁמֵהּ וְלֹא צִדְקִיָּהוּ הָיָה שְׁמֵהּ אֶלָּא מַתַּנְיָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת מַתַּנְיָה דּוֹדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ.
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. בְּאַמָּה שֶׁלְּשִׁשָּׁה טְפָחִים הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי. מָאן תַּנָּא. אַמָּה שֶׁלְּשִׁשָּׁה טְפָחִים. רַבִּי מֵאִיר הִיא. דְּתָנָן רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. כָּל הָאַמּוֹת הָיוּ בְּבֵינוֹנִיּוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר דְּאָמַר. בְּאַמָּה שֶׁלְּשִׁשָּׁה טְפָחִים הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי. אָרְכּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן חֲמִשָּׁה עָשָׂר. דִּכְתִיב אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ. אַמָּה אֲשֶׁתָּה וְאַמָּה אֲשֶׁתָּה וּפַלְגּוּת אַמְתָּא תְּלָתָא. וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ. שְׁנַיִם שְׁבוּרִים וּשְׁנַיִם שְׁלֵימִים. דִּכְתִיב אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שְׁלִשָּׁה. תֵּן רָחְבָּן שֶׁלְּלוּחוֹת לְאוֹרְכּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם שְׁלִשָּׁה טְפָחִים. תְּנֵם לְאִיסְטְוָה. וְרָחְבּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן תִּשְׁעָה טְפָחִים דִּכְתִיב אַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ. אַמָּתָא אֲישְׁתָּא וּפַלְגּוּת אַמְתָּא תְּלָתָא. וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ. שְׁנַיִם שְׁבוּרִים וּשְׁנַיִם שְׁלֵימִין. דִּכְתִיב אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שְׁלִשָּׁה. תֵּן רָחְבָּן שֶׁלְּלוּחוֹת לְאָרְכּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן. נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם שְׁלִשָּׁה טְפָחִים. חֲצִי טֶפַח מִכָּאן וַחֲצִי טֶפַח מִכָּאן לְשֵׁילּוּט. וּמָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִין בּוֹ סֵפֶר תּוֹרָה טְפָחַיִם.
רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. בְּאַמָּה שֶׁלַּחֲמִשָּׁה טְפָחִים הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי. מָאן תַּנָּא. אַמָּה שֶׁלַּחֲמִשָּׁה טְפָחִים. רַבִּי יְהוּדָה. דְּתַנְיָנָן תַּמָּן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אַמַּת הַבִּנְיָין שִׁשָּׁה טְפָחִים וְשֶׁלֶּבֶל חֲמִשָּׁה. וְהֵן אָרוֹן כְּלִי הוּא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוּדָה דְּאָמַר. שֶׁלַּחֲמִשָּׁה טְפָחִים הָיָה הָאָרוֹן עָשׂוּי. אָרְכּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן שְׁנֵים עָשָׂר טְפָחִים וּמֶחֱצָה. דִּכְתִיב אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ. אַמְתָּא חֲמִשָּׁה וְאַמְתָּא חֲמִשָּׁה וּפַלְגּוּת אַמְתָּא תְּרֵין וּפֶלֶג. וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ. שְׁנַיִם שְׁלֵימִין וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִין. דִּכְתִיב אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שְׁלִשָּׁה. תֵּן רָחְבָּן שֶׁלְּלוּחוֹת לְאוֹרְכּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם חֲצִי טֶפַח. אֲצַבַּע לְכָתֶלִים מִיכָּן וְאֲצַבַּע לְכָתֶלִים מִיכָּן. וְרָחְבּוֹ שֶׁלָּאָרוֹן שִׁבְעָה טְפָחִים וּמֶחֱצָה. דִּכְתִיב וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ. אַמְתָּא חֲמִשָּׁה טְפָחִים וּפַלְגּוּת אַמְתָּא תְּרֵין וּפֶלֶג. וְאַרְבָּעָה לוּחוֹת הָיוּ בוֹ. שְׁנַיִם שְׁלֵימִין וּשְׁנַיִם שְׁבוּרִין. דִּכְתִיב אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן. וְהַלּוּחוֹת הָיוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד אָרְכָּן שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרָחְבָּן שְׁלִשָּׁה. תֵּן אָרְכָּן שֶׁלָּאָרוֹן. נִשְׁתַּיֵּיר שָׁם טֶפַח וּמֶחֱצָה. אֲצַבַּע לְכָתֶלִים מִיכָּן וְאֲצַבַּע לְכָתֶלִים מִיכָּן. וַחֲצִי טֶפַח מִיכָּן וַחֲצִי טֶפַח מִיכָּן לְשֵׁילּוּט.
כֵּיצַד עָשָׂה בְצַלְאֵל אֶת הָאָרוֹן. רַבִּי חֲנִינָה אָמַר. שָׁלֹשׁ תֵּיבוֹת עָשָׂן. שְׁתַּיִם שֶׁלְּזָהָב וְאַחַת שֶׁלְּעֵץ. וְנָתַן שֶׁלְּזָהָב בְּשֶׁלְּעֵץ וְשֶׁלְּעֵץ בְּשֶׁלְּזָהָב וְצִיפָּהוּ. הָדָא הִיא

דִּכְתִיב וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר תְּצַפֶּנּוּ. לְהָבִיא שְׁפָתוֹ הָעֶלְיוֹנָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. תֵּיבָה אַחַת עָשָׂאוּ וְצִיפָּהוּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר תְּצַפֶּנּוּ. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס. לְהָבִיא בֵּין נֶסֶר לַנֶּסֶר.

כְּיצַד הָיוּ הַלּוּחוֹת כְּתוּבִים. רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. חֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה וַחֲמִשָּׁה עַל לוּחַ זֶה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. עֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה וַעֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה. דִּכְתִיב וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים. עֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה וַעֲשָׂרָה עַל לוּחַ זֶה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר. עֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה וְעֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה. דִּכְתִיב וַיַּגֶּד לָכֶם אֶת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים. עֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה וְעֶשְׂרִים עַל לוּחַ זֶה. רִבִּי סִימַאי אוֹמֵר. אַרְבָּעִים עַל לוּחַ זֶה וְאַרְבָּעִים עַל לוּחַ זֶה. מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתוּבִים. טְטְרַגּוֹנָה. חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. בֵּין כָּל דִּיבּוּר וְדִיבּוּר דִּיקְדּוּקֶיהָ וְאוֹתוֹתֶיהָ [שֶׁל תּוֹרָה]. מְמוּלָאִים בַּתַּרְשִׁישׁ. כְּיַמָּא רַבָּא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כַּד חֲוָה מַטֵּי לְהָדֵין קְרָיָא חֲוָה אָמַר. יָפָה לִימְדָנִי חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַה הַיָּם הַזֶּה בֵּין גַּל גָּדוֹל לְגַל גָּדוֹל גַּלִּים קְטַנִּים. כָּךְ בֵּין כָּל דָּבָר וְדָבָר דִּיקְדּוּקֶיהָ וְאוֹתוֹתֶיהָ שֶׁלַּתּוֹרָה.

אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. אִיתְקְשִׁיַית קוֹמֵי רִבִּי פִּינְחָס. אַתְיָיא כְּרִבִּי יוּדָה וְלָא אַתְיָיא כְּרִבִּי מֵאִיר. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה. לָקוֹחַ אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוּדָה דּוּ אָמַר. אֵיכָן סֵפֶר תּוֹרָה הָיָה נָתוּן. כְּמִין גְּלוֹסָקוֹס עָשׂוּ לוֹ מִבַּחוּץ וְהָיָה סֵפֶר תּוֹרָה נָתוּן בְּתוֹכוֹ. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי מֵאִיר. וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרוֹן מִלְמָעְלָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר דּוּ אָמַר. אֵין מוּקְדָּם וּמְאוּחָר בַּתּוֹרָה. וְאֶל הָאָרוֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ. וְאַחַר כָּךְ וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרוֹן מִלְמָעְלָה. רִבִּי פִּינְחָס בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. תּוֹרָה שֶׁנִּתַּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹרָהּ אֵשׁ לְבָנָה חֲרוּתָהּ אֵשׁ שְׁחוֹרָה. הִיא אֵשׁ [וּמְבוֹלֶלֶת] בְּאֵשׁ. חֲצוּבָה מֵאֵשׁ. נְתוּנָה מֵאֵשׁ. מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ.

ד **משנה**: וְדִבְּרוּ הַשּׁוֹטְרִים אֶל הָעָם לֵאמוֹר מִי הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בַיִת חָדָשׁ וְלֹא חֲנָכוֹ יֵלֵךְ וְיָשׁוֹב לְבֵיתוֹ וגוֹמֵר. אֶחָד הַבּוֹנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְאֶחָד הַבּוֹנֶה בֵּית הַתֶּבֶן בֵּית הַבָּקָר בֵּית הָעֲצִים בֵּית הָאוֹצָרוֹת. אֶחָד הַבּוֹנֶה וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ וְאֶחָד שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה.

**הלכה**: אֲשֶׁר בָּנָה בַיִת. אֵין לִי אֶלָּא אֲשֶׁר בָּנָה. לָקַח יָרַשׁ נִיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה מְנַיִין. תַּלְמוּד לוֹמַר הָאִישׁ מִי הָאִישׁ. מְנַיִין הַבּוֹנֶה בֵּית הַתֶּבֶן בֵּית הַבָּקָר בֵּית הָעֲצִים בֵּית הָאוֹצָרוֹת מְנַיִין. תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר בָּנָה. מִכָּל מָקוֹם. יָכוֹל הַבּוֹנֶה בֵּית שַׁעַר וְאַכְסַדְרָה וּמִרְפֶּסֶת יְהֵא חוֹזֵר. תַּלְמוּד לוֹמַר בַּיִת. מַה בַּיִת מְיוּחָד שֶׁהוּא בֵּית דִּירָה. יָצְאוּ אֵילּוּ שֶׁאֵינָן בֵּית דִּירָה. יָצָא בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת. דִּתַנְיָ. בַּיִת שֶׁאֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת פָּטוּר מִן הַמְּזוּזָה וּמִן הָעֵירוּב. וְאֵינוֹ טוֹבֵל לְמַעְשְׂרוֹת. וְאֵין נוֹתְנִין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת לִפְנֵי פִּתְחוֹ. וְאֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ חִיבּוּר לָעִיר. וְהַנּוֹדֵר מִן הַבַּיִת מוּתָּר לֵישֵׁב בּוֹ. וְאֵינוֹ צָמִית בַּיּוֹבֵל. וְאֵינוֹ מִיטַּמֵּא בִּנְגָעִים. וְאֵין הַבַּעֲלִים חוֹזְרִין לוֹ בְּמִלְחָמָה.

מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר בָּנָה. פָּרַט לְשֶׁנָּפַל בֵּיתוֹ וּבָנָאוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. זֹאת אוֹמֶרֶת. הַמַּחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ לֹא הָיָה חוֹזֵר. יָכוֹל הַבּוֹנֶה בַּיִת בְּחוּצָה לָאָרֶץ יְהֵא חוֹזֵר. תַּלְמוּד לוֹמַר וְלֹא חֲנָכוֹ. אֵת שֶׁמִּצְוָה לְחַנְּכוֹ. יָצָא זֶה שֶׁאֵינוֹ מִצְוָה לְחַנְּכוֹ. הִקְדִּים לוֹ שְׁכָרוֹ. כְּמִי שֶׁחֲנָכוֹ. נָתַן לוֹ שְׁכָרוֹ לְאַחַר שְׁנִים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. כְּמִי שֶׁלֹּא חֲנָכוֹ. נִעֲלוֹ. אִם הָיָה בְתוֹכוֹ חֲפָצִים. אֵת שֶׁדַּרְכּוֹ לִיבָּטֵל עָלָיו. כְּמִי שֶׁחֲנָכוֹ. וְאִם לָאו. כְּמִי שֶׁלֹּא חֲנָכוֹ.

ה **משנה**: וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וְלֹא חִילְּלוֹ וגו׳ אֶחָד הַנּוֹטֵעַ אֶת הַכֶּרֶם וְאֶחָד הַנּוֹטֵעַ חֲמִשָּׁה אִילָנֵי מַאֲכָל אֲפִילּוּ מֻחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין. אֶחָד הַנּוֹטֵעַ וְאֶחָד הַמַּבְרִיךְ וְאֶחָד הַמַּרְכִּיב וְאֶחָד הַלּוֹקֵחַ וְאֶחָד הַיּוֹרֵשׁ וְאֶחָד שֶׁנִּיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה.

**הלכה**: אֲשֶׁר נָטַע. אֵין לִי אֶלָּא אֲשֶׁר נָטַע. לָקַח יָרַשׁ נִיתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה מְנַיִין. תַּלְמוּד לוֹמַר הָאִישׁ מִי הָאִישׁ. מְנַיִין הַנּוֹטֵעַ חֲמִשָּׁה אִילָנֵי מַאֲכָל אֲפִילּוּ מֻחֲמֶשֶׁת הַמִּינִין. תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר נָטַע. מִכָּל מָקוֹם. יָכוֹל הַנּוֹטֵעַ אַרְבָּעָה אִילָנֵי מַאֲכָל אוֹ חֲמִשָּׁה אִילָנֵי סָרָק יְהֵא חוֹזֵר. תַּלְמוּד לוֹמַר כֶּרֶם. מַה כֶּרֶם מְיוּחָד שֶׁהוּא שֶׁלְּחֲמֵשׁ גְּפָנִים. יָצָא זֶה שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּחֲמֵשׁ גְּפָנִים.

שָׁחַיַּין קוֹסֵס. [דְּתַנְיָ. יַיִן קוֹסֵס]. מְעָרְבִין בּוֹ וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ וּמְבָרְכִין עָלָיו וּמְזַמְּנִין עָלָיו וּמְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הַכַּלָּה וּמְנָחֲמִין בּוֹ אֶת הָאָבֵל וְנִמְכָּר בֶּחָנוּת לְשֵׁם יַיִן. וְהַמּוֹכֵר לַחֲבֵירוֹ יַיִן סְתָם לֹא מָכַר לוֹ יַיִן קוֹסֵס. וְאָסוּר בְּהוֹרָייָה וּבְהֶיתֵּר נְדָרִים. וְעַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ. לֵית לָךְ אֶלָּא שֶׁהוּא אָסוּר עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ. וְהָהֵן בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה צְרִיכָה.

יָכוֹל הַנּוֹטֵעַ כֶּרֶם בְּחוּצָה לָאָרֶץ יְהֵא חוֹזֵר. תַּלְמוּד לוֹמַר וְלֹא חִלְּלוֹ. אֵת שֶׁמִּצְוָה לְחַלְּלוֹ. יָצָא זֶה שֶׁאֵין מִצְוָה לְחַלְּלוֹ. תַּנְיָ. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. אֵין מַשְׁמַע אֶלָּא כֶּרֶם. וְדִכְוָותָהּ. אֵין מַשְׁמַע אֶלָּא נָטַע. תַּנְיָ. וְלֹא חִלְּלוֹ. פָּרַט לַמַּבְרִיךְ וְלַמַּרְכִּיב. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. דִּרְבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא. אָמַר רַב חִסְדָּא. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. כְּשֶׁהִרְכִּיב פֵּירוֹת עֲבֵירָה. מָה אֲנָן קַיְימִין. אִם בְּשֶׁהִרְכִּיב אִילָן מַאֲכָל עַל גַּבֵּי אִילָן מַאֲכָל. מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. פֵּירוֹת עֲבֵירָה הֵן. וְאִם בְּשֶׁהִרְכִּיב אִילָן מַאֲכָל עַל גַּבֵּי אִילָן סָרָק. מִין בְּמִינוֹ. נוֹטֵעַ כְּבַתְּחִילָּה הֵן. אֶלָּא כֵּן אֲנָן קַיְימִין. בְּשֶׁהִרְכִּיב תְּאֵינָה שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי תְּאֵינָה לְבָנָה. אֵימָתַי הוּא מְחַלְּלוֹ. בָּרְבִיעִית וּבַחֲמִישִׁית. מִסְתַּבְּרָא בַּחֲמִישִׁית. אֲבָל בָּרְבִיעִית דְּמִים הוּא חַיָּיב לוֹ. וְרַבָּנִין דְּקַיְסָרִין אָמְרִין. לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא בָּרְבִיעִית. דִּכְתִיב וּבַשָּׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קוֹדֶשׁ הִילּוּלִים לַיי.

**ו משנה:** וּמִי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵירַשׂ אִשָּׁה וְלֹא לְקָחָהּ וְגוֹמֵר. אֶחָד הַמְאָרֵשׂ בְּתוּלָה וְאֶחָד הַמְאָרֵשׂ אֶת הָאַלְמָנָה אֲפִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם וַאֲפִילּוּ שָׁמַע שֶׁמֵּת אָחִיו בַּמִּלְחָמָה חוֹזֶר וּבָא לוֹ. כָּל אֵילּוּ שׁוֹמְעִין דִּבְרֵי כֹהֵן מֵעֶרְכֵי מִלְחָמָה וְחוֹזְרִין וּמְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן וּמְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים.

**הלכה:** אֲשֶׁר אֵרַשׂ אִשָּׁה. אֵין לִי אֶלָּא רוֹבָה שֶׁנָּשָׂא רֵיבָה. מְנַיִן רוֹבָה שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה. אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא רֵיבָה. [אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה] מְנַיִן. תַּלְמוּד לוֹמַר אִשָּׁה. מִכָּל מָקוֹם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר חֲדָשָׁה. פָּרַט לַמְחַזֵּיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. זֹאת אוֹמֶרֶת הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאֲיִילוֹנִית הוֹאִיל וְאֵין מִצְוָה לִישֵּׂב עִמָּהּ אֵינוֹ חוֹזֵר.

אֲפִילּוּ שׁוֹמֶרֶת יָבָם חֲמִשָּׁה אַחִים. וְדִכְוָותָהּ אֲפִילּוּ בַּיִת אֶחָד לַחֲמִשָּׁה אַחִין. תַּמָּן אֵין כָּל אֶחָד וְאֶחָד רָאוּי לֵישֵׁב בּוֹ. בְּרַם הָכָא כָּל אֶחָד וְאֶחָד רָאוּי לְיַיבֵּם. מַה דָּמֵי לָהּ. קִידֵּשׁ אִשָּׁה מֵעַכְשָׁיו לְאַחַר שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ וְשָׁלַם הַזְּמָן בַּמִּלְחָמָה חוֹזֵר וּבָא לוֹ.

**ז משנה:** וְאֵילּוּ שֶׁאֵינָן חוֹזְרִין. הַבּוֹנֶה בֵּית שַׁעַר אֻכְסַדְרָה מִרְפֶּסֶת הַנּוֹטֵעַ אַרְבָּעָה אִילְנֵי מַאֲכָל וְחַמִּשָּׁה אִילְנֵי סָרָק הַמַּחֲזִיר אֶת גְּרוּשָׁתוֹ אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין לֹא הָיָה חוֹזֵר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף הַבּוֹנֶה בַּיִת עַל מְכוֹנוֹ לֹא הָיָה חוֹזֵר. רִבִּי לָעְזָר אוֹמֵר אַף הַבּוֹנֶה בֵּית לְבֵינִים בַּשָּׁרוֹן לֹא הָיָה חוֹזֵר.

**הלכה:** תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. אִם חִידֵּשׁ בָּהּ דָּבָר חוֹזֵר. וְאִם לָאו אֵינוֹ חוֹזֵר. סָדוֹ בַּסִּיד וּפִתֵּחַ בּוֹ חַלּוֹנוֹת לֹא הָיָה חוֹזֵר. הָיָה גָּדוֹל וְעָשָׂאוֹ קָטָן חוֹזֵר. וְאֶחָד וְעָשָׂאוֹ שְׁנַיִם.

תַּנֵּי רִבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר. אַף אַנְשֵׁי הַשָּׁרוֹן לֹא הָיוּ חוֹזְרִין. שֶׁהֵן מִתְחַדְּשִׁין פַּעֲמַיִים בַּשָּׁבוּעַ. אַף כֹּהֵן גָּדוֹל הָיָה מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים שֶׁלֹּא יֵיעָשׂוּ בָּתֵּיהֶן קִבְרֵיהֶן.

**ח משנה:** וְאֵילּוּ שֶׁאֵינָן זָזִין מִמְּקוֹמָן. בָּנָה בַּיִת וַחֲנָכוֹ נָטַע כֶּרֶם וְחִילְּלוֹ וְהַנּוֹשֵׂא אֶת אֲרוּסָתוֹ הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ לְבֵיתוֹ זֶה בֵּיתוֹ. יִהְיֶה זֶה כַּרְמוֹ. וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ זוֹ אִשְׁתּוֹ. אֲשֶׁר לָקַח לְהָבִיא אֶת יְבִמְתּוֹ. וְאֵינָם מְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן וְאֵינָן מְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים.

**הלכה:** בָּנָה בַּיִת וַחֲנָכוֹ וְלֹא שָׂהָא בְתוֹכוֹ שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. נָטַע כֶּרֶם וְחִילְּלוֹ וְלֹא שָׂהָא בְתוֹכוֹ שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. וְכוּלְּהֶן לְמֵידִין מִן הָאִשָּׁה. מַה אִשָּׁה צְרִיכָה שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ אַף כּוּלְּהֶן צְרִיכִין שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. תַּנֵּי. כָּל אֵילּוּ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִין יוֹשְׁבִין בְּטֵילִין בְּתוֹךְ הָעִיר [וְאֵינָן נוֹתְנִין פִּסֵּי הָעִיר] וְאֵינָן מְסַפְּקִין מַיִם וּמָזוֹן וְאֵינָן מְתַקְּנִין אֶת הַדְּרָכִים. שֶׁנֶּאֱמַר וְלֹא יַעֲבוֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר. עָלָיו אֵינוֹ עוֹבֵר. אֲבָל עוֹבֵר הוּא עַל אֲחֵרִים.

**ט משנה:** וְיָסְפוּ הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וְאָמְרוּ מִי הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב יֵלֵךְ וְיָשׁוֹב לְבֵיתוֹ. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב כִּשְׁמוּעוֹ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוּפָה. רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב זֶה שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מִן הָעֲבֵירוֹת שֶׁבְּיָדוֹ לְפִיכָךְ תָּלַת לוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֵילּוּ שֶׁיַּחֲזוֹר בִּגְלָלָן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן הֶדְיוֹט מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל בַּת יִשְׂרְאֵל לְמַמְזֵר וּלְנָתִין הֲרֵי הוּא הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב.

**הלכה:** כְּתִיב וְיָסְפוּ הַשּׁוֹטְרִים. אֵין לָשׁוֹן זֶה וְיָסְפוּ אֶלָּא לָשׁוֹן תּוֹסֶפֶת. כְּאִינַּשׁ דְּאָמַר. מוֹסִיף אֲנִי עַל דִּבְרֵי רִבִּי. תַּנֵּי. הָאַחֲרוֹנִים מִן הַתּוֹסֶפֶת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תִּרֵין תַּנָּיִין אִינּוּן. מָאן דְּאָמַר. מוֹסִיף אֲנִי עַל דִּבְרֵי רִבִּי. אֶחָד הָרִאשׁוֹנִים וְאֶחָד הָאַחֲרוֹנִים אָמְרָן הוּא אָמְרָן רַבּוֹ. מָאן דְּאָמַר. הָאַחֲרוֹנִים מִן הַתּוֹסֶפֶת. הָרִאשׁוֹנִים אָמְרוֹ הוּא אָמְרוֹ רַבּוֹ. וְהָאַחֲרוֹנִים אָמְרוֹ הוּא וְלֹא אָמְרוֹ רַבּוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. חַד תַּנָּיֵי הוּא. רִאשׁוֹנִים אָמְרָן הוּא אָמְרָן רַבּוֹ. הָאַחֲרוֹנִים אָמְרָן הוּא לֹא אָמְרָן רַבּוֹ. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יוֹסֵי. שׁוֹמֵעַ פָּרָשָׁה מִפִּי כֹהֵן וְאוֹמְרָהּ לָעָם בְּכָל לָשׁוֹן. וְסוֹפָא פְלִיגָא עַל רִבִּי מָנָא. עוֹד דָּבָר אֶחָד הָיָה מוֹסִיף. מְשֻׁלּוֹ. אֵין תֵּימַר כֵּן. אֲפִילּוּ עַל דְּרִבִּי יוֹסֵי לֵית הוּא פְלִיגָא. דְּתַנֵּי. הָרִאשׁוֹנִים אָמְרָן הוּא אָמְרָן רַבּוֹ. הָאַחֲרוֹנִים אָמְרָן הוּא לֹא אָמְרָן רַבּוֹ.

וְתַנֵּי. כּוּלְּהֶן צְרִיכִין לְהָבִיא רְאָיָיה לִדְבְרֵיהֶן חוּץ מִזֶּה שֶׁעָדָיו עִמּוֹ. וְאַתְיָיא כְּמָאן דְּאָמַר. שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמוֹת [וְלִרְאוֹת] (וְ)חֶרֶב שְׁלוּפָה. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. שֶׁהוּא מִתְיָרֵא מֵעֲבֵירוֹת שֶׁבְּיָדוֹ עוֹד הוּא צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָיה. לְפִיכָךְ תָּלַת לוֹ הַתּוֹרָה אֶת כָּל אֵילּוּ שֶׁיַּחֲזוֹר בִּגְלָלָן. שֶׁלֹּא לְפָרְסֵם אֶת הַחַטָּאִים. וְאַתְיָיא כַּיי דָּמַר רִבִּי לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תְּשֻׁחֵט הָעוֹלָה תְּשֻׁחֵט הַחַטָּאת לִפְנֵי יי. שֶׁלֹּא לְפָרְסֵם אֶת הַחַטָּאִים.

**י משנה:** וְהָיָה כְּכָלּוֹת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם. בַּעֲקִיבוֹ שֶׁלָּעָם מַעֲמִידִין זְקִיפִים לִפְנֵיהֶם וַאֲחוֹרֵיהֶם וְכַשֵּׁילִים שֶׁלְּבַרְזֶל בִּידֵיהֶן וְכָל הַמְבַקֵּשׁ לַחֲזוֹר הָרְשׁוּת בִּידֵיהֶן לְקַפֵּחַ אֶת שׁוֹקָיו שֶׁתְּחִילַּת נְפִילָה נִיסָּה שֶׁנֶּאֱמַר נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּיפָה גְּדוֹלָה הָיְתָה בָעָם. וּלְהַלָּן הוּא אוֹמֵר וַיָּנוּסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבּוֹעַ. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים בְּמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֲבָל בְּמִלְחֶמֶת מִצְוָה הַכֹּל יוֹצְאִין אֲפִילּוּ חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים בְּמִלְחֶמֶת מִצְוָה אֲבָל בְּמִלְחֶמֶת חוֹבָה הַכֹּל יוֹצְאִין אֲפִילּוּ חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ.

**הלכה:** כְּתִיב וְהָיָה כְּכָלּוֹת הַשּׁוֹטְרִים לְדַבֵּר אֶל הָעָם וּפָקְדוּ שָׂרֵי צְבָאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם. אֵין לִי אֶלָּא בְּרֹאשׁ הָעָם. בְּסוֹף הָעָם מְנַיִין. תַּלְמוּד לוֹמַר פָּקֹדוּ וּפָקְדוּ. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כְּרִבִּי מֵאִיר. דְּרִבִּי מֵאִיר צָווּחַ לְסוֹפֵיהּ דְּחֶבְלָא רֵישֵׁיהּ.

אָמַר רִבִּי מֵאִיר. כְּתִיב הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ. הַכְסִיל בְּמַה. בְּרַגְלָיו. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי. הֶחָכָם עַד שֶׁהוּא בְּרֹאשׁוֹ שֶׁלְּמָקוֹם הוּא יוֹדֵעַ מַה בְּסוֹפוֹ. גַּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ. גַּיְיסָא אָתֵי מְגַיְיסַתֵּיהּ וְהוּא מְגַיֵּיס לֵיהּ.

כֵּינִי מַתְנִיתָה. שֶׁתְּחִילַּת נְפִילָה נִיסָּה.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מַשְׁמָעוּת בֵּינֵיהֶן. רִבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת מִלְחֶמֶת מִצְוָה. אֲבָל בְּמִלְחֶמֶת חוֹבָה הַכֹּל יוֹצֵא אֲפִילּוּ חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחוּפָּתָהּ. אָמַר רַב חִסְדָּא. מַחֲלוֹקֶת בֵּינֵיהוֹן. רַבָּנִין אָמְרִין. מִלְחֶמֶת מִצְוָה זוֹ מִלְחֶמֶת דָּוִד. מִלְחֶמֶת חוֹבָה זוֹ מִלְחֶמֶת יְהוֹשֻׁעַ. רִבִּי יְהוּדָה הָיָה קוֹרֵא מִלְחֶמֶת [מִצְוָה] כְּגוֹן אֲנָן דְּאָזְלִין עֲלֵיהוֹן. מִלְחֶמֶת חוֹבָה כְּגוֹן דְּאִתְיָין אינּוּן עֲלֵינָן. כְּתִיב וְהַמֶּלֶךְ אָסָא הִשְׁמִיעַ אֶת כָּל יְהוּדָה אֵין נָקִי. מָהוּ אֵין נָקִי. רִבִּי סִימוֹן וְרַבָּנִין. רִבִּי סִימוֹן אָמַר. אֵין נָקִי לְבֵיתוֹ שָׁעָה אַחַת. וְרַבָּנִין אָמְרִין. לֵית רִבִּי בְּרִיבִּי.

## פרק ט

**א משנה:** עֶגְלָה עֲרוּפָה בִּלְשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִמָּצֵא חָלָל בָּאֲדָמָה וגו׳. וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ. שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַם הָיוּ יוֹצְאִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר חֲמִשָּׁה שֶׁנֶּאֱמַר זְקֵנֶיךָ שְׁנַיִם וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד.

**הלכה:** עֶגְלָה עֲרוּפָה כול׳. לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלָא וְעָנוּ וְאָמְרוּ בָּא לְהַתְחִיל מִתְּחִילַּת הַפָּרָשָׁה. כִּי יִמָּצֵא. לֹא בְּשָׁעָה שֶׁהֵן מְצוּיִין. כִּי יִמָּצֵא. לֹא שֶׁתְּהֵא חוֹזֶר וּמְצוֹתֶת עָלָיו. כִּי יִמָּצֵא. אֵין מְצִיאָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא בְּעֵדִים. לֹא נוֹדַע מִי הִכָּהוּ. הָא אִם נוֹדַע מִי הִכָּהוּ אֲפִילּוּ עֶבֶד אֲפִילּוּ שִׁפְחָה לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. [תַּמָּן אַתְּ אָמַר. אֲפִילּוּ עֶבֶד אֲפִילּוּ שִׁפְחָה לֹא הָיוּ עוֹרְפִין] וָכָא אַתְּ אָמַר אֲכִין. כָּאן לְהוֹרֵג כָּאן לַנֶּהֱרָג. וְדָא דְאַתְּ אָמַר אֲפִילּוּ עֶבֶד אֲפִילּוּ שִׁפְחָה לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. בְּאוֹתָן שֶׁאָמְרוּ. אִם רוֹאִין אָנוּ אוֹתוֹ מַכִּירִין אָנוּ אוֹתוֹ. אֲבָל בְּאוֹתָן שֶׁאָמְרוּ. אִם רוֹאִין אָנוּ אוֹתוֹ אֵין אָנוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ. [לֹא] הָיוּ עוֹרְפִין. דִּכְתִיב וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ. וַהֲרֵי רָאוּ. מִכָּל מָקוֹם.

בֵּית דִּין [שֶׁרָאוּ] אֶת הַהוֹרֵג. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. יַעַמְדוּ שְׁנַיִם וְיָעִידוּ לִפְנֵיהֶם. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. יַעַמְדוּ כּוּלָּן וְיָעִידוּ בְּמָקוֹם אֶחָד. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן כָּךְ הֵן חֲלוּקִים בְּעֵדוּת הַחוֹדֶשׁ.

רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. [חָלָל וְלֹא מְפֹרָשׁ.] חָלָל וְלֹא מְפֹרָשׁ. רָאוּהוּ מְפֹרָשׁ כָּאן וּבָא לְאַחַר זְמָן וְלֹא מְצָאוּ. אֲנִי אוֹמֵר. נַעֲשׂוּ לוֹ נִיסִּים [וְחָיָיה]. רָאוּהוּ מְפֹרָשׁ כָּאן וּבָא וּמְצָאוּ מֵת בְּמָקוֹם אַחֵר. מוֹדְדִין מִמָּקוֹם שֶׁנִּמְצָא. אֲשֶׁר יי אֱלֹהֶיךָ נוֹתֵן לְךָ. פְּרָט לְחוּצָה לָאָרֶץ. לְרִשְׁתָּהּ. פְּרָט לִירוּשָׁלַם שֶׁהִיא לְכָל הַשְּׁבָטִים. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דִּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל בִּיאוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה לְאַחַר אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה נֶאֶמְרוּ. שֶׁבַע שֶׁכִּיבְּשׁוּ וְשֶׁבַע שֶׁחִילְקוּ. אָמַר רִבִּי פִינְחָס בֵּירִבִּי בּוּן. נֹאמַר כָּל אוֹתָן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה [לֹא הָיוּ עוֹרְפִים. דִּכְתִיב כִּי יִמָּצֵא. לֹא בְּשָׁעָה שֶׁהֵן מְצוּיִין. וְכָל אוֹתָן אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְצוּיִים] הָיוּ.

תַּנֵּי. כֵּיצַד הָיוּ עוֹשִׂין. שְׁלוּחֵי בֵית דִּין יוֹצְאִין וּמְלַקְּטִין אֶת סִימָנָיו וְקוֹבְרִים אוֹתוֹ. וּמְצַיְּינִין עַל קִבְרוֹ כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ בֵית דִּין מִלִּישְׁכַּת הַגָּזִית וְיָמוֹדוּ.

מְנַיִין לְצִיּוּן. רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי יַעֲקֹב בַּר בַּת יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי חוֹנְיָא דִּבְרַת חַוּוָרָן. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר לָהּ רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי חוֹנְיָא דִּבְרַת חַוּוָרָן. רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי עוּזִּיאֵל בְּרֵיהּ דְּרִבִּי חוֹנְיָה דִּבְרַת חַוּוָרָן בְּשֵׁם רִבִּי חוֹנְיָא דִּבְרַת חַוּוָרָן וְטָמֵא טָמֵא יִקָּרֵא. כְּדֵי שֶׁתְּהֵא טוּמְאָה קוֹרָא לָךְ בְּפִיהָ וְהִיא אוֹמֶרֶת לָךְ. פְּרוֹשׁ. רִבִּי אִילָא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְעָבְרוּ הָעוֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם. מִיכָּן שֶׁמְּצַיְּינִין עַל הָעֲצָמוֹת. אָדָם מִיכָּן שֶׁמְּצַיְּינִין עַל הַשִּׁזְרָה וְעַל הַגּוּלְגּוֹלֶת. וּבָנָה. מִיכָּן שֶׁמְּצַיְּינִין עַל אֶבֶן קְבוּעָה. אִם אוֹמֵר אַתְּ עַל גַּבֵּי אֶבֶן תְּלוּשָׁה. אַף הִיא הוֹלֶכֶת וּמִטַּמְּא בְּמָקוֹם אַחֵר. אֶצְלוֹ. בְּמָקוֹם טָהֳרָה. צִיּוּן. מִיכָּן לְצִיּוּן.

מָצָא אֶבֶן מְצוּיֶּינֶת. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְקַיְּימִין בָּהּ. הַמַּאֲהִיל עָלֶיהָ טָמֵא. אֲנִי אוֹמֵר מֵת קַמְצוֹץ הָיָה נָתוּן תַּחְתֶּיהָ. הָיוּ שְׁתַּיִם. הַמַּאֲהִיל עֲלֵיהֶן טָהוֹר. בֵּינֵיהֶן טָמֵא. הָיָה חָרוּשׁ בֵּינָתַיִם. הֲרֵי הֵן כִּיחִידָיוֹת. בֵּינֵיהֶן טָהוֹר. סְבִיבוֹתֵיהֶן טָמֵא.

תַּנֵּי. אֵין מְצַיְּינִין עַל הַבָּשָׂר שֶׁמָּא נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר. רִבִּי יוֹסְטָא בַּר שׁוּנֵם בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. לֹא נִמְצָא מְטַמֵּא טַהֲרוֹת לְמַפְרֵעַ. אָמַר לֵיהּ. מוּטָב שֶׁיִּתְקַלְקְלוּ בוֹ לְשָׁעָה וְלֹא יִתְקַלְקְלוּ בוֹ לְעוֹלָם.

תַּמָּן תַּנִּינָן. סְמִיכַת זְקֵנִים וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה. דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. בַּחֲמִשָּׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וְסָמְכוּ [זְקֵנֵי] שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי חֲמִשָּׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. וְסָמְכוּ שְׁנַיִם. זְקֵנֵי שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי שִׁבְעָה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. זְקֵנֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי שְׁלוֹשָׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. וְיָצְאוּ

זְקִינֵיךְ שְׁנַיִם. וְשׁוֹפְטֵיךְ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן. חֲרֵי כָּאן חֲמִשָּׁה. אָמַר רַבִּי. נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּסְמִיכָה וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בָּעֲרִיפָה. נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בִּסְמִיכָה. דִּלְא דָרַשׁ וְסָמְכוּ. וְדִבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בָּעֲרִיפָה. דִּלְא דָרַשׁ וְיָצְאוּ. אֵין תֵּימַר. נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יוּדָה בְּעֶגְלָה עֲרוּפָה. דְּדָרַשׁ וְסָמְכוּ וְדָרַשׁ וְיָצְאוּ. אַשְׁכָּחַת אַתְּ אָמַר. וְיָצְאוּ. שְׁנַיִם. וְזִקִינֶךָ. שְׁנַיִם. וְשׁוֹפְטֶיךָ. שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל. מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. חֲרֵי כָּאן שִׁבְעָה. מַה מְקַיְימִין רַבָּנִין זְקִינֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ. זְקִינֶיךָ שֶׁהֵן שׁוֹפְטֶיךָ. תַּנֵּי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. זְקִינֶיךָ. זֶה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. וְשׁוֹפְטֶיךָ. זֶה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל.

**ב משנה:** נִמְצָא טָמוּן בַּגַּל אוֹ תָלוּי בְּאִילָן אוֹ צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. שֶׁנֶּאֱמַר בָּאֲדָמָה וְלֹא טָמוּן בַּגַּל. נוֹפֵל וְלֹא תָלוּי בָּאִילָן. בַּשָּׂדֶה וְלֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. נִמְצָא סָמוּךְ לַסָּפָר. לְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גּוֹיִם אוֹ לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין לֹא הָיוּ מוֹדְדִין אֶלָּא מֵעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין. נִמְצָא מְכוּוָּן בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת שְׁתֵּיהֶן מְבִיאוֹת שְׁתֵּי עֶגְלוֹת דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עִיר אַחַת מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה. וְאֵין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת מְבִיאוֹת שְׁתֵּי עֶגְלוֹת. וְאֵין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָה.

**הלכה:** תַּנֵּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר. נִמְצָא חָנוּךְ וְתָלוּי בָּאִילָן לֹא הָיוּ עוֹרְפִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יוּדָה. אֵין צָרִיךְ לוֹמַר חָנוּךְ וְתָלוּי בָּאִילָן. מְנַיִן אֲפִילוּ מוּשְׁלָךְ. תַּלְמוּד לוֹמַר נוֹפֵל. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר חָלָל. אֶלָּא אֲפִילוּ הָרוּג וְתָלוּי בָּאִילָן לֹא הָיוּ עוֹרְפִין.

תַּנֵּי רַבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. נִמְצָא עוֹמֵד עַל מִיטָּתוֹ וְהַסַּכִּין תְּקוּעָה בְּלִיבּוֹ אֵין עוֹרְפִין. תַּנֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. הָיוּ עוֹרְפִין. דְּהָדָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי מִן אִילֵּין דְּהָכִין הָכִין. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן. כָּל אִילֵּין דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי מִן אִילֵּין דְּהָכִין הָכִין יְחִידִין אִינּוּן וְלֹא סָמְכִין עֲלֵיהוֹן.

נִמְצָא בְּעָלִיל לָעִיר הָיוּ עוֹרְפִין כְּדֵי לְקַיֵּים בּוֹ מִצְוַת עִיסּוּק מִדִּידָה.

רַב נָחַת לְתַמָּן אָמַר אֲנָא הוּא בֶּן עַזַּאי דְּהָכָא. אָתָא חַד סָב שְׁאַל לֵיהּ שְׁנֵי הֲרוּגִין זֶה עַל גַּב זֶה. סְבַר שֶׁהֵן עוֹרְפִין. אָמַר לֵיהּ אֵין עוֹרְפִין. אָמַר לֵיהּ. לָמָּה. אָמַר לֵיהּ. הַתַּחְתּוֹן מִשּׁוּם טָמוּן וְהָעֶלְיוֹן מִשּׁוּם צָף. כַּד סְלַק לְהָכָא אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרִבִּי. אָמַר לֵיהּ. יְאוּת אָמַר לָךְ. כִּי יִמָּצֵא. לֹא כִי יִמָּצֵא. לֹא מִסְתַּבְּרָא דְּלָאו בָּאֲדָמָה. לֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. בַּשָּׂדֶה. לֹא טָמוּן בַּגַּל. וְתַנֵּיי דְּבֵית רַבִּי כֵּן.

מִחְלָפָא שִׁיטַּתּוֹן דְּרַבָּנִין. תַּמָּן אִינּוּן אָמְרִין. [לְרַבּוֹת אֶת הַטָּמוּן]. וְכֹא אִינּוּן אָמְרִין [פָּרַט לְטָמוּן]. תַּמָּן שָׁדְךְ בְּגָלוּי. פָּרַט לְטָמוּן. וּקְצִירְךָ בְּגָלוּי. פָּרַט לְטָמוּן. מִיעוּט אַחַר מִיעוּט. לְרַבּוֹת אֶת הַטָּמוּן. בְּרַם הָכָא בָּאֲדָמָה. לֹא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם.

נִמְצָא סָמוּךְ לכפר. אֲנִי אוֹמֵר סַרְקִיִּים הָרְגוּהוּ. לְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גּוֹיִם. אֲנִי אוֹמֵר. גּוֹיִם הָרְגוּהוּ. אוֹ לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין. לֹא הָיוּ מוֹדְדִין אֶלָּא מֵעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין. דִּכְתִיב יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וגו׳.

מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. דִּכְתִיב וְהָיְתָה הָעִיר הַקְּרוֹבָה אֶל הֶחָלָל. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי אֱלִעֶזֶר. דִּכְתִיב וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹת הֶחָלָל.

עֲרֵי מִקְלָט מַה הֵן. אֵין תֵּימַר. לְמַחֲלוֹקֶת נִיתְּנוּ. מֵבִיאוֹת עֶגְלָה עֲרוּפָה. אֵין תֵּימַר. לְבֵית דִּירָה נִיתְּנוּ. אֵינָן מֵבִיאוֹת עֶגְלָה עֲרוּפָה.

**ג משנה:** מֵאַיִין הָיוּ מוֹדְדִין. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִטִּיבּוּרוֹ. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מֵחוֹטְמוֹ. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִמָּקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה חָלָל מִצַּוָּארוֹ.

**הלכה:** וּמֵאַיִין הָיוּ מוֹדְדִין. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִטִּיבּוּרוֹ. מִמָּקוֹם שֶׁהַוְולָד נוֹצָר. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מֵחוֹטְמוֹ. מִמָּקוֹם הַכָּרַת פָּנִים. וַאֲתַיָיא כַּיי דְמַר רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב. הַכָּרַת פָּנִיהֶם עָנְתָה בָם. זֶה הַחוֹטֶם. אָמַר רִבִּי חִייָא בַּר בָּא. מָאן דְּבָעֵי דְּלָא מִתְחַכְּמָה יְהַב סִיפְלָנֵי עַל נְחִירֵיהּ וְהוּא לָא מִתְחַכֵּם. כְּהָדָא בְּיוֹמוֹי דְּאַרְסְקִינָס מַלְכָּא הֲווֹן צַפּוֹרָאֵי מִתְבָּעְיָין. וַהֲווֹן יְהָבִין סִיפְלֵינִי עַל נְחִירֵיהוֹן וְלָא מִתְחַכְּמִין. וּבְסוֹפָא אִיתְמַר עֲלֵיהוֹן לִישָׁן בִּישׁ. וְאִתְצַיְידוֹן כּוּפְלְהוֹן מִן בִּירָא.

רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִמָּקוֹם שֶׁנַּעֲשֶׂה חָלָל מִצַּוָּארוֹ. מַה טַּעֲמָא. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ [בֶּן לֵוִי]. לָתֵת אוֹתָהּ עַל צַוָּארֵי חַלְלֵי רְשָׁעִים.

**ד משנה:** נִמְצָא רֹאשׁוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד וְגוּפוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר מוֹלִיכִין הָרֹאשׁ אֵצֶל הַגּוּף דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר הַגּוּף אֵצֶל הָרֹאשׁ.

**הלכה:** אָמַר רִבִּי לָעְזָר. לִקְבוּרָה נֶחְלְקוּ. רִבִּי שְׁמוּאֵל [בַּר נַחְמָן] בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. מַה פְלִיגִין. כְּשֶׁהָיָה הָרֹאשׁ מִלְמַעְלָן וְהַגּוּף מִלְמַטָּן. אֲבָל אִם הָיָה הָרֹאשׁ מִלְמַטָּן וְהַגּוּף מִלְמַעְלָן כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁמּוֹלִיכִין אֶת הָרֹאשׁ אֵצֶל הַגּוּף. הָיָה מוּנָּח מִיכָּן וּמִיכָּן. אֲנָא אָמַר. רֵישָׁה אַזַל לְחַד אָתָר וְגוּפָא אַזַל לְחַד אָתָר. אוֹ הָרֹאשׁ הַזֶּה אֵין לוֹ גוּף אוֹ הַגּוּף הַזֶּה אֵין לוֹ רֹאשׁ. הָיָה שָׁוֶה. כָּל מָקוֹם שֶׁדַּרְכּוֹ לִיתּוֹז גּוּף אֶחָד הוּא. וְאִם לָאו. הָרֹאשׁ הַזֶּה אֵין לוֹ גּוּף וְהַגּוּף הַזֶּה אֵין לוֹ רֹאשׁ.

**ה משנה:** נִפְטְרוּ זְקֵנֵי יְרוּשָׁלַם וְהָלְכוּ לָהֶן. זְקֵנֵי אוֹתָהּ הָעִיר מְבִיאִין עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל. וְאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בָּהּ. וּמוֹרִידִין אוֹתָהּ לְנַחַל אֵיתָן וְאֵיתָן כְּמַשְׁמָעוֹ קָשֶׁה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אֵיתָן כָּשֵׁר. עוֹרְפִין אוֹתָהּ בַּקּוֹפִּין מֵאֲחוֹרֶיהָ. וּמְקוֹמָהּ אָסוּר מִלְּזָרוֹעַ וּמִלַּעֲבוֹד וּמוּתָּר לִסְרוֹק שָׁם פִּשְׁתָּן וּלְנַקֵּר שָׁם אֲבָנִים.

**הלכה**: אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. לְדַעַת. אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל. בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. רִבִּי יוֹנָה פָּתַר מַתְנִיתָא. אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. לְדַעַת. אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל. בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. וְהוּא שֶׁיִּמְשׁוֹךְ. וְשֶׁלֹּא לְדַעַת. אֲפִילוּ לֹא מָשַׁךְ. וְשֶׁלֹּא לְדַעַת. וְהוּא שֶׁיִּמְשׁוֹךְ. וַאֲתַיְיא דִּרְבִּי יוֹנָה כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וּדְרִבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנִן. דְּרִבִּי יוֹנָה כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל דָּבָר שֶׁהָיָה בִּכְלָל וְיָצָא מִן הַכְּלָל לְלַמֵּד נֶעֱקַר מִכְּלָלוֹ וַהֲרֵי הוּא בְּחִידּוּשׁוֹ. לְפוּם כֵּן צָרִךְ מֵימַר. אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. לְדַעַת. אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל. בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. וְהוּא שֶׁיִּמְשׁוֹךְ. וּדְרִבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנִן. דְּרַבָּנִן אָמְרִין. הֲרֵי הוּא בִּכְלָלוֹ וַהֲרֵי הוּא בְּחִידּוּשׁוֹ. לְפוּם כֵּן צָרִךְ מֵימַר. לְדַעַת. אֲפִילוּ לֹא מָשַׁךְ. וְשֶׁלֹּא לְדַעַת. וְהוּא שֶׁיִּמְשׁוֹךְ.

כַּמָּה יִמְשׁוֹךְ. רִבִּי אוֹמֵר כִּמְלוֹאוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. שָׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת. רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן נְהוֹרַאי. מְלוֹא הָעוֹל לָרָחְבּוֹ.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. כְּלָל. אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל. פְּרָט. כְּלָל וּפְרָט אֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט. אָמַר לֵיהּ. אִילּוּ הָוָה כְתִיב אֲשֶׁר לֹא עוּבְּדָה וַאֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה. יְאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִין עוֹל עוֹל לְגִזֵּרָה שָׁוָה. מַה עוֹל הָאָמוֹר בָּעֶגְלָה עָשָׂה בָהּ שְׁאָר כָּל הָעֲבוֹדוֹת כְּעוֹל. אַף עוֹל הָאָמוֹר בַּפָּרָה נַעֲשָׂה בָהּ שְׁאָר כָּל הָעֲבוֹדוֹת כְּעוֹל. מַה עוֹל הָאָמוֹר בָּעֶגְלָה עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. אַף עוֹל הָאָמוֹר בַּפָּרָה עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ בֵּין לְדַעַת בֵּין שֶׁלֹּא לְדַעַת. מַה עוֹל הָאָמוֹר בַּפָּרָה הָעוֹל פּוֹסֵל בָּהּ. אַף עוֹל הָאָמוֹר בָּעֶגְלָה הָעוֹל פּוֹסֵל בָּהּ. אִי מַה עוֹל הָאָמוֹר בַּפָּרָה הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בָּהּ. אַף עוֹל הָאָמוּר בָּעֶגְלָה הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בָּהּ. תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם. הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בַּפָּרָה. אֵין הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בָּעֶגְלָה. וְאָמַר אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. בָּהּ עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת אֵין עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בַּפָּרָה. הָכָא אֲשֶׁר לֹא עוּבַּד בָּהּ. בָּהּ עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת אֵין עֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בַּפָּרָה. אִית לָךְ מֵימַר תַּמָּן. אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוּם. בָּהּ הַמּוּמִין פּוֹסְלִין אֵין הַמּוּמִין פּוֹסְלִין בַּמּוּקְדָּשִׁין.

מְחוֹסְרֵי אֵיבָרִין מַהוּ שֶׁיִּפְסְלוּ בָהּ. אֲפִילּוּ כְקֶרֶבְּנוֹת בְּנֵי נֹחַ אֵינָם. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי יָסָא. פָּשַׁט רִבִּי לָעְזָר לַחֲבֵרַיָּיא. וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בָּשָׂר. [שֶׁיִּהוּ] שְׁלֵימִין בְּאֵיבְרֵיהֶן. תַּמָּן. יֵשׁ מֵהֶן לַמִּזְבֵּחַ. בְּרַם הָכָא. אֵין מֵהֶן לַמִּזְבֵּחַ. רִבִּי חוּנָה בְשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. מִכֵּיוָן דְּאַתְּ אָמַר. כַּפָּרָה כְתִיב בָּהּ כְּקָדָשִׁים. כְּמִי שֶׁיֵּשׁ מֵהֶן לַמִּזְבֵּחַ. טָרֵיפָה מַהוּ שֶׁתִּיפָּסֵל בָּהּ. מִכֵּיוָן דְּאַתְּ אָמַר. יֵשׁ מֵהֶן לַמִּזְבֵּחַ. טָרֵיפָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ. בְּהֵי פְּשִׁיטָא לָךְ שֶׁהַטָּרֵיפָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ. הָיְתָה רַגְלָהּ קְלוּטָה כְּשֶׁלְּחַמּוֹר מַה אַתְּ עָבַד לָהּ. כִּמְחוּסֶרֶת אֵבֶר אוֹ כִבְעָלַת מוּם. אֵין תַּעֲבִידִינָהּ כִּמְחוּסֶרֶת אֵבֶר. כְּשֵׁירָה. אֵין תַּעֲבִידִינָהּ כִּבְעָלַת מוּם. פְּסוּלָה. דָּמָהּ מַהוּ שֶׁיַּכְשִׁיר. מִן מַה דְתַנֵּי רִבִּי חִייָה. דָּמָהּ טָמֵא. דָּמָהּ מַכְשִׁיר.

חַד סַב שְׁאַל לְרַבָּנִין דְּקֵיסָרִין. עֲרִיפָתָהּ מַהוּ שֶׁתְּטַהֵר טְרֵיפָתָהּ מִטּוּמְאָתָהּ. אָמְרִין לֵיהּ. וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא. הַשּׁוֹחֵט וְנִמְצָא טְרֵיפָה. אָמַר לוֹן. מָה אֲנָן בְּעַיִן עֲרִיפָה וַאֲתוֹן מָיְיתוּ לֵיהּ שְׁחוּטָה. אָמְרוּן לֵיהּ. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי יַנַּאי. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. אֲפִילּוּ טְרֵיפָה חַיָּיב. וְאָמַר לוֹן. וּמִן הָדָא דְּרִבִּי יַנַּאי אַתּוֹן מְגִיבִין לִי. אִיתָן כְּשְׁמוּעוֹ קָשָׁה. אִיתָן מוֹשָׁבֶיךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִינֶּךָ. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִיתָן כָּשֵׁר. וְדִכְוָותָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַנַּחַל כָּשֵׁר. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. הוֹרִידוּ וְהוֹרִידוּ. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין נַחַל. דְּהָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי מִן אִילֵּין דְּהָכָא הָכָן. דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל אִילֵּין דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי מִן אִילֵּין דְּהָכֵן אָכֵן יְחִידִין אִינּוּן וְלֹא סָמְכִין עֲלֵיהוֹן.

וְצָרִיךְ לַעֲרוֹף בָּהּ שְׁנַיִם אוֹ רוֹב שְׁנַיִם. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא רַב יְהוּדָה בְשֵׁם שְׁמוּאֵל. עַד מָקוֹם שֶׁהַצַּוָּאר כָּשֵׁר לִשְׁחִיטָה כְּנֶגְדּוֹ הָעוֹרֶף כָּשֵׁר לִמְלִיקָה. וְכֵן הוּא אָמַר אָכֵן.

תַּמָּן תַּנִּינָן. יֵשׁ חוֹרֵשׁ תֵּלֶם אֶחָד וְחַיָּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁמוֹנָה לָאוִין. רִבִּי הוֹשַׁעְיָה בָּעֵי. נִיתְנֵי הַחוֹרֵשׁ מְקוֹם עֲרִיפָתָהּ שֶׁלָּעֶגְלָה חֲרֵי תִשְׁעָה. אָמְרִין חֲבֵרַיָּיא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. תִּיפְתָּר לְשֶׁעָבַר. אָמַר לוֹן. מַה דְאִית לָהּ לְשֶׁעָבַר כָּל שֶׁכֵּן לָבָא.

מְקוֹם גִּיסָתָהּ וּתְפִיסָתָהּ חֲרֵי אֵילּוּ אֲסוּרִין. וְכַמָּה הִיא תְּפִיסָתָהּ. אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי אוֹמֵר. אֲנִי שֶׁתְּפִיסָתָהּ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּרֵיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ כְּלָל. וְלֹא יִזָּרַע. פְּרָט. כְּלָל וּפְרָט אֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט. אָמַר לֵיהּ. אִילּוּ הָוָה כְתִיב. אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִזָּרַע יְאוּת. לֵית כְּתִיב אֶלָּא אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ. כִּי הָא דָמַר רִבִּי זְעִירָא. אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִין.

**ו משנה**: זְקֵנֵי אוֹתָהּ הָעִיר רוֹחֲצִים יְדֵיהֶם בַּמַּיִם בִּמְקוֹם עֲרִיפָתָהּ שֶׁלָּעֶגְלָה וְאוֹמְרִים יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וגו׳. וְכִי עָלָה עַל לִבֵּינוּ שֶׁבֵּית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵן. אֶלָּא שֶׁלֹּא בָא לְיָדֵינוּ וּפְטָרְנוּהוּ וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנַּחְנוּהוּ. הַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יי וְלֹא הָיוּ צְרִיכִין לוֹמַר וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם אֶלָּא רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ מְבַשָּׂרָתָן אֵימָתַי שֶׁתַּעֲשׂוּ כָּכָה הַדָּם מִתְכַּפֵּר לָכֶם. נִמְצָא הַהוֹרֵג עַד שֶׁלֹּא תֵּיעָרֵף הָעֶגְלָה תֵּצֵא וְתִרְאֶה בָּעֵדֶר. מְשֻׁנְעֶרְפָה הָעֶגְלָה תִּיקָּבֵר בִּמְקוֹמָהּ שֶׁעַל סָפֵק בָּאָה מִתְּחִילָתָהּ כִּיפְּרָה סְפֵיקָהּ וְהָלְכָה לָהּ. נֶעֱרְפָה הָעֶגְלָה וְאַחַר כָּךְ נִמְצָא הַהוֹרֵג חֲרֵי זֶה נֶהֱרָג.

**הלכה**: רַבָּנִין דְּהָכָא פָּתְרִין קְרִייָה בָּהוֹרֵג. וְרַבָּנִין דְּתַמָּן פָּתְרִין קְרִייָה בַּנֶּהֱרָג. רַבָּנִין דְּהָכָא פָּתְרִין קְרִייָה בָּהוֹרֵג. שֶׁלֹּא בָא עַל יָדֵינוּ וּפְטָרְנוּהוּ. וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנַּחְנוּהוּ. וְרַבָּנִין דְּתַמָּן פָּתְרִין קְרִייָה בַּנֶּהֱרָג. לֹא בָא עַל יָדֵינוּ וּפְטָרְנוּהוּ. בְּלֹא הַלְוָייָה. וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנַּחְנוּהוּ. בְּלֹא פַרְנָסָה.

וְהַזְּקֵנִים רוֹחֲצִין אֶת יְדֵיהֶן בַּמַּיִם עַל מְקוֹם עֲרִיפָתָהּ שֶׁלָּעֶגְלָה. וְאוֹמְרִים יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וגו׳. וְהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל. וְרוּחַ

הַקּוֹדֶשׁ אוֹמֶרֶת וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם. שְׁלֹשָׁה מִקְרִיאוֹת נֶאֶמְרוּ בְּעִנְיָן אֶחָד. מַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה וּמַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כְּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר. וַתֹּאמֶר הַבֵּר נָא לְמִי הַחוֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה. עַד כָּאן אָמְרָה תָּמָר. וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה בְּנִי. עַד כָּאן אָמַר יְהוּדָה. וְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אָמְרָה. וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ. שְׁלֹשָׁה מִקְרִיאוֹת נֶאֶמְרוּ בְּעִנְיָן אֶחָד. מַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה [וּמַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה]. כְּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר. וַיְסַפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ הִיא וְזֶה פִּרְיָהּ. עַד כָּאן אָמַר יְהוֹשֻׁעַ. אֶפֶס כִּי עַז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בָּאָרֶץ וְהֶעָרִים בְּצוּרוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד וְגַם יְלִידֵי הָעֲנָק רָאִינוּ שָׁם. עַד כָּאן אָמְרוּ הַמְרַגְּלִים. וַיַּהַס כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֹה נַעֲלֶה וְיָרַשְׁנוּ אוֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ. עַד כָּאן אָמַר כָּלֵב. שָׁלֹשׁ מִקְרִיאוֹת נֶאֶמְרוּ בְּעִנְיָן אֶחָד. מַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה וּמַה שֶּׁאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. כְּיוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר. בְּעֵד הַחַלּוֹן נִשְׁקָפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא וגו׳. עַד כָּאן אָמְרָה אִמּוֹ שֶׁלְּסִיסְרָא. חַכְמוֹת שָׂרוֹתֶיהָ תַּעֲנֶינָּה. הֲלֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל. [עַד כָּאן] אָמְרוּ כַּלּוֹתֶיהָ. וְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אוֹמֶרֶת. כֵּן יֹאבְדוּ כָל אוֹיְבֶיךָ יי.

אָמַר רַבִּי פִּינְחָס. כְּדַיי הִיא שֶׁתִּכָּפֵּר עַד יְצִיאַת מִצְרַיִם.

אָמַר רַבִּי יַנַּאי. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֲפִילּוּ עָרְפָּה חַיָּיב. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֲפִילּוּ עָרְפָּה [חַיָּיב. דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. אֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ] פָּטוּר. אָמַר רַבִּי יַנַּאי. שָׁמַעְתִּי לָהּ גְּבוּל מֵאֵימָתַי הִיא נֶאֱסֶרֶת. וְהוֹרִידוּ. מִשְׁעַת הוֹרָדָה. אָמַר רַבִּי אִילָא. לְפוֹטָרָהּ מִשּׁוּם אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. עַד שֶׁהִיא בַּחַיִּים הִיא קְדוֹשָׁה. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן. תֵּצֵא וְתֵרֵעֶה בָּעֲדֶר. מַהוּ תֵּצֵא. תֵּצֵא מְקֻדּוּשָּׁתָהּ.

אָמַר רַבִּי מַתַּנְיָא. וַיֹּאוּת. מַה כְּתִיב וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם וְשָׁחָק. אֶלָּא אֲפִילּוּ כֵּן וְאַתָּה תְּבָעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ.

**ז משנה:** עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג וְעַד אֶחָד אוֹמֵר לֹא רָאִיתִי אִשָּׁה אוֹמֶרֶת רָאִיתִי וְאִשָּׁה אוֹמֶרֶת לֹא רָאִיתִי הֲיוּ עוֹרְפִין. עַד אֶחָד אוֹמֵר רָאִיתִי וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים לֹא רָאִינוּ הֲיוּ עוֹרְפִין. שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ וְאֶחָד אוֹמֵר לָהֶן לֹא רְאִיתֶם לֹא הָיוּ עוֹרְפִין.

**הלכה:** גִּידּוּל בַּר בְּנָיְמִין בְּשֵׁם רַב. כָּל מָקוֹם שֶׁהִכְשִׁירוּ עֵדוּת הָאִשָּׁה בָּאִישׁ. הָאִישׁ מַכְחִישׁ אֶת הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה מַכְחֶשֶׁת אֶת הָאִישׁ. נִיתְנֵי. עֵד אוֹמֵר. רָאִיתִי אֶת הַהוֹרֵג. אִשָּׁה אָמְרָה. לֹא רְאִיתָהּ. אִשָּׁה אָמְרָה רָאִיתִי. וְעֵד אוֹמֵר. לֹא רְאִיתָהּ. כִּדְתַנֵּי בְּשֵׁם רַבִּי נְחֶמְיָה. הוֹלְכִין אַחַר רוֹב הַדֵּיעוֹת. הֵיךְ עֲבִידָא. שְׁתַּיִם נָשִׁים וְאִישׁ אֶחָד עָשׂוּ אוֹתָן כִּשְׁנֵי עֵדִים וְעֵד אֶחָד. הָדָא דְאַתְּ אָמַר בְּאִשָּׁה וְנָשִׁים. אֲבָל אִם הָיוּ מֵאָה נָשִׁים וְעֵד אֶחָד כְּעֵד בְּעֵד אִינּוּן.

**ח משנה:** מְשֻׁרְבִּוּ הָרוֹצְחָנִין בָּטְלָה עֶגְלָה עֲרוּפָה. מִשֶּׁבָּא אֶלְעָזָר בֶּן דִּינַאי וּתְחִינָה בֶּן פְּרִישָׁה הָיָה נִקְרָא. חָזְרוּ לְקָרוֹתוֹ בֶּן הָרַצְחָן.

**הלכה:** בֶּן הָרַצְחָן. בְּרָא קְטוֹלָה.

**ט משנה:** מְשֻׁרְבִּוּ הַמְנָאֲפִים פָּסְקוּ הַמַּיִם הַמְאָרְרִין וְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי הִפְסִיקָן שֶׁנֶּאֱמַר לֹא אֶפְקוֹד עַל בְּנוֹתֵיכֶם כִּי תִזְנֶינָה וגו׳.

**הלכה:** דִּכְתִיב כִּי הֵם עִם הַזּוֹנוֹת יִפָּרֵדוּ. וּכְתִיב וְהָיְתָה הָאִשָּׁה לְאָלָה בְקֶרֶב עַמָּהּ. בִּזְמַן שֶׁעַמָּהּ שָׁלוֹם. לֹא בִזְמַן שֶׁעַמָּהּ פְּרוּצִים. וְנִקֶּה הָאִישׁ מֵעָוֹן. אֵימָתַי הָאִשָּׁה נוֹשְׂאָ אֶת עֲוֹנָהּ. בִּזְמַן שֶׁהָאִישׁ נָקִי מֵעָוֹן.

**י משנה:** מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם בָּטְלוּ הָאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר אֵין אֶשְׁכּוֹל לֶאֱכוֹל בִּיכוּרָה עִוְּתָה נַפְשִׁי.

**הלכה:** וְלֹא עָמַד אֶשְׁכּוֹל עַד שֶׁעָמַד רַבִּי עֲקִיבָה. וְכָל הַזּוּגוֹת לֹא הָיוּ אֶשְׁכּוֹלוֹת. אֶלָּא אֵילּוּ שִׁימְשׁוּ פַּרְנָסוּת. וְאֵילּוּ לֹא שִׁימְשׁוּ פַּרְנָסוּת.

תַּנֵּי. כָּל הַזּוּגוֹת שֶׁעָמְדוּ מִשֶּׁמֵּת מֹשֶׁה וְעַד שֶׁעָמַד יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם אֵיפְשַׁר לִיתֵּן בָּהֶן דּוֹפִי. [מִשֶּׁמֵּת יוֹסֵי בֶּן יוֹעֶזֶר אִישׁ צְרֵדָה וְיוֹסֵף בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְרוּשָׁלַם] עַד שֶׁעָמַד רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא אֵיפְשַׁר לִיתֵּן בָּהֶן דּוֹפִי. אָמְרוּ עַל רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא שֶׁהָיוּ כָל מַעֲשָׂיו לְשׁוּם שָׁמַיִם אֶלָּא שֶׁגִּידֵּל בְּהֵמָה דַּקָּה. וְכָךְ הָיָה מַעֲשֶׂה. פַּעַם אַחַת חָלָה וְנִכְנְסוּ הָרוֹפְאִים אֶצְלוֹ לְבַקְּרוֹ. אָמְרוּ לוֹ. אֵין לְךָ רְפוּאָה אֶלָּא חָלָב רוֹתֵחַ. שֶׁהָיָה גּוֹנֵחַ. מֶה עָשָׂה. לָקַח עֵז וּקְשָׁרָהּ לְכַרְעֵי מִיטָּתוֹ וְהָיָה יוֹנֵק מִמֶּנָּה חָלָב רוֹתֵחַ בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה גּוֹנֵחַ. וּכְשֶׁבִּיקְּשׁוּ חֲכָמִים לְהִיכָּנֵס אֶצְלוֹ אָמְרוּ. הֵיאַךְ אָנוּ יְכוֹלִין לְהִיכָּנֵס וְהַלֵּיסְטִים עוֹמְדִים בַּבַּיִת. וּבְשָׁעַת מִיתָתוֹ אָמַר. אֵין בְּיָדִי עָוֹן אֶלָּא זֶה שֶׁעָבַרְתִּי עַל דִּבְרֵי חֲבֵירַיי. וּכְשֶׁמֵּת דִּיקְדְּקוּ חֲכָמִים עַל כָּל מַעֲשָׂיו. וְלֹא מָצְאוּ בְיָדוֹ אֶלָּא עָוֹן אוֹתָהּ הָעֵז בִּלְבָד.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי. שֶׁלְּבֵית אַבָּא הָיוּ בַעֲלֵי בָתִּים בַּגָּלִיל. וְלָמָּה חָרְבוּ. שֶׁהָיוּ דָנִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּאֶחָד וּמְגַדְּלִין בְּהֵמָה דַּקָּה. וְכָךְ הָיָה. חוֹרֵשׁ אֶחָד הָיָה לָנוּ סָמוּךְ לָעִיר וְהָיְתָה הַשָּׂדֶה בֵּינֵינוּ וּבֵינָהּ. וְהָיְתָה הַצֹּאן נִכְנֶסֶת וְיוֹצְאָה וְהַדֶּרֶךְ עָלֶיהָ.

**יא משנה:** יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הֶעֱבִיר הוֹדָיַית הַמַּעֲשֵׂר. אַף הוּא בִּיטֵּל אֶת הַמְּעוֹרְרִים וְאֶת הַנּוֹקְפִים עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַיי.

**הלכה:** רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מַתְנִיתָא מְשֻׁנֶּחְשְׁדוּ לִהְיוֹת נוֹתְנִין מַעֲשֵׂר לִכְהוּנָה. הָדָא מְסַייְעָא לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן בְּחָדָא וּפְלִיגָא עָלֵיהּ בְּחָדָא. [פְּלִיגָה עֲלוֹי] דְּתַנִּינָן תַּמָּן וּבַת כֹּהֵן לְלֵוִי לֹא תֹאכַל לֹא יֹאכְלוּ לֹא בִתְרוּמָה וְלֹא בְמַעֲשֵׂר. נִיחָא בִתְרוּמָה לֹא תֹאכַל. בְּמַעֲשֵׂר מַה נַפְשָׁךְ כֹּהֶנֶת הִיא תֹּאכַל לְוִיָּה הִיא תֹּאכַל. רִבִּי אִילָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כְּמָאן דְּמַר אֵין נוֹתְנִין מַעֲשֵׂר לִכְהוּנָה. חֲוִי דּוּ אָמַר נוֹתְנִין מַעֲשֵׂר לִכְהוּנָה.

מְסַייְעָא לֵיהּ דּוּ אָמַר. כּוּלָּן לִשְׁבָּח. דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל שָׁלַח וּבָדַק בְּכָל עָרֵי יִשְׂרָאֵל וּמְצָאָן שֶׁלֹּא הָיוּ מַפְרִישִׁין אֶלָּא תְּרוּמָה גְּדוֹלָה בִּלְבַד. אֲבָל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי מֵהֶן הָיוּ מְפָרִישִׁין וּמֵהֶן לֹא הָיוּ מְפָרִישִׁין. אָמַר הוֹאִיל וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן בַּעֲוֹן מִיתָה. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי בַּעֲוֹן טֻבְל יְהֵא אָדָם קוֹרֵא שֵׁם לִתְרוּמָה וְלִתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָן לְכֹהֵן. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי מְחַלְּלוֹ עַל הַמָּעוֹת וְהַשְׁאָר מַעֲשֵׂר עָנִי שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָה.

וְיִתְוַדֶּה. אָמַר רִבִּי אִילָא כַּעַס הוּא לִפְנֵי הַמָּקוֹם מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר עָשִׂיתִי וְהוּא לֹא עָשָׂה. מֵעַתָּה מִי שֶׁהוּא מַפְרִישׁ יִתְוַדֶּה. וּמִי שֶׁאֵינוֹ מַפְרִישׁ לֹא יִתְוַדֶּה. כְּהָדָא דְתַנִּי. עַד הַשְּׁקִיפָה הָיוּ אוֹמְרִים קוֹל נָמוּךְ. מִיכָּן וְאֵילָךְ הָיוּ אוֹמְרִים קוֹל גָּבוֹהַּ.

אֶת הַמְּעוֹרְרִין. אוֹתָן שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים עוּרָה לָמָּה תִישַׁן יי וגו׳. וְכִי יֵשׁ שֵׁינָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם. וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. מָה תַּלְמוּד לוֹמַר וַיִּקַץ כְּיָשֵׁן יי. אֶלָּא כִּבְיָכוֹל כְּאִילּוּ יֵשׁ לְפָנָיו שֵׁינָה בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל בְּצָרָה וְאוּמּוֹת הָעוֹלָם בִּרְוָוחָה. וְכֵן הוּא אוֹמֵר וּבְהַמְרוֹתָם תָּלַן עֵינִי.

אֶת הַנּוֹקְפִים. אוֹתָן שֶׁהָיוּ מַכִּין עַל גַּבֵּי הָעֶגֶל בֵּין קַרְנָיו. אָמַר לָהֶן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל עַד מָתַי אַתֶּם מַאֲכִילִין אֶת הַמִּזְבֵּחַ נְבֵילוֹת. וְעָמַד וְעָשָׂה לָהֶן טַבָּעוֹת. אָמַר רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן טַבָּעוֹת עָשָׂה לָהֶן. רְחָבוֹת מִלְּמַטָּן וְצָרוֹת מִלְּמַעֲלָן.

עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם עַד תְּחִילַת יָמָיו. וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לִשְׁאוֹל עַל הַדְּמַאי שֶׁהֶעֱמִיד זוּגוֹת.

מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמְרָה מֵהֶן לְגָנַאי וּמֵהֶן לְשֶׁבַח. דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה מַעֲשֵׂר נַעֲשֶׂה לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים. שְׁלִישׁ לְמַכָּרֵי כְהוּנָה וּלְוִיָּה. וּשְׁלִישׁ לָאוֹצָר. וּשְׁלִישׁ לָעֲנִיִּים וְלַחֲבֵירִים שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בִּירִבִּי בּוּן. מָאן דַּהֲוָה סְלִק לְמֵידוֹן בִּירוּשָׁלַיִם עַד תְּלָת אִיגְּרָן הֲוָה יְהִיב מִדִּילֵיהּ. מִיכָּן וְאֵילָךְ מִשְּׁלָאוֹצָר. מִשֶּׁבָּא אֶלְעָזָר בֶּן פְּחוֹרָה וִיהוּדָה בֶּן פְּכוֹרָה הָיוּ נוֹטְלִין אוֹתָן בִּזְרוֹעַ. וְהָיְתָה סְפֵיקָה בְּיָדוֹ לְמִחּוֹת וְלֹא מִיחָה. וְהֶעֱבִיר הוֹדָיַית הַמַּעֲשֵׂר. וְזוֹ לִגְנַאי. אֶת הַמְּעוֹרְרִין לְשֶׁבַח. וְאֶת הַנּוֹקְפִין לְשֶׁבַח.

עַד יָמָיו הָיָה פַּטִּישׁ מַכֶּה בִּירוּשָׁלַיִם עַד תְּחִילַת יָמָיו. רִבִּי חֲסִידָה שָׁאַל לְרִבִּי חִזְקִיָּה לֹא מִסְתַּבְּרָא עַד סוֹף יָמָיו. אָמַר לֵיהּ אַף אֲנָא סָבַר כֵּן.

דְּמַאי רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי דְּמַאי דְּמַאי תִּיקֵּן. דְּמַי לֹא תִיקֵּן.

**יב משנה:** מִשֶּׁבָּטְלָה סַנְהֶדְרִין בָּטַל הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתָּאוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יָיִן.

**הלכה:** אָבָּא בַּר רַב יִרְמְיָה אָמַר. זְקֵינִים מִשַּׁעַר שָׁבָתוּ וגו׳.

אָמַר רַב חִסְדָּא. בָּרִאשׁוֹנָה הָיְתָה אֵימַת סַנְהֶדְרִין עֲלֵיהֶן וְלֹא הָיוּ אוֹמְרִים דִּבְרֵי נְבָלָה בְּשִׁיר. אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁאֵין אֵימַת סַנְהֶדְרִין עֲלֵיהֶן הֵן אוֹמְרִים דִּבְרֵי נְבָלָה בְּשִׁיר.

בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ נִפְרָעִין אֶלָּא מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ בִּלְבַד. אֲבָל עַכְשָׁיו נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב חוּנָה. בָּרִאשׁוֹנָה כָּל צָרָה שֶׁהָיְתָה בָּאָה עַל הַצִּיבּוּר הָיוּ פּוֹסְקִין שִׂמְחָה כְּנֶגְדָּהּ. וּמִשֶּׁבָּטְלָה סַנְהֶדְרִין בָּטַל הַשִּׁיר מִבֵּית הַמִּשְׁתָּיוֹת. מִשֶּׁבָּטְלוּ אֵילּוּ וְאֵילּוּ שָׁבַת מְשׂוֹשׂ לִבֵּנוּ נֶהְפַּךְ לָאֵבֶל מְחוֹלֵינוּ. וְכִי מַה הָיְתָה סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה מוֹעֶלֶת. אֶלָּא לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר וְאִם הַעְלֵם יַעְלִימוּ עַם הָאָרֶץ אֶת עֵינֵיהֶם מִן הָאִישׁ הַהוּא בְּתִתּוֹ מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ לְבִלְתִּי הָמִית אוֹתוֹ. בְּכָל מִיתָה שֶׁיִּרְצוּ. מָשָׁל מָשָׁל. לְמַה הַדָּבָר דוֹמֶה. לְאֶחָד שֶׁקִּילְקֵל בְּעִיר. מָסְרוּ לְבַעַל הָאַגְמוֹן וַחֲבָשׁוֹ. וְהָיָה קָשֶׁה מִבַּעַל הָאַגְמוֹן. מָסְרוּ לְבַעַל הַזְּמוֹרָה וַחֲבָשׁוֹ. וְהָיָה קָשֶׁה מִבַּעַל הַזְּמוֹרָה. מָסְרוּ לְבַעַל הָרְצוּעָה וּסְטָרוֹ. וְהָיָה קָשֶׁה מִבַּעַל הָרְצוּעָה. מָסְרוּ לְשִׁלְטוֹן וְהִטִּילוֹ לְקֶמִין. כָּךְ צָרוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת מְשַׁכְּחוֹת אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת.

**יג משנה:** מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים בָּטְלוּ אוּרִים וְתוּמִּים. מִשֶּׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בָּטַל הַשָּׁמִיר וְנוֹפֶת צוּפִים וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֲמָנָה שֶׁנֶּאֱמַר הוֹשִׁיעָה יי כִּי גָמַר חָסִיד כִּי פַסּוּ אֱמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם.

**הלכה:** מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים פָּסְקוּ אוּרִים וְתוּמִּים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. זֶה שְׁמוּאֵל וְדָוִד. רִבִּי בָּא בַּר כָּהֲנָא בְּשֵׁם רַב. זֶה גַּד וְנָתָן. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק בְּשֵׁם רַב. זֶה יִרְמְיָה וּבָרוּךְ. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמְרָה. זֶה יִרְמְיָה וּבָרוּךְ. דְּאָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי וַיְהִי לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ הַמֵּבִין בִּיְרֹאת אֱלֹהִים. מָאן קָם מִבַּתְרֵיהּ. יִרְמְיָה וּבָרוּךְ.

מִשֶּׁמֵּתוּ נְבִיאִים הָאַחֲרוֹנִים חַגַּי זְכַרְיָה וּמַלְאָכִי פָּסְקָה מֵהֶן רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. אַף עַל פִּי כֵן מִשְׁתַּמְּשִׁין הָיוּ בְּבַת קוֹל. מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁמַע שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק בַּת קוֹל יוֹצֵא

מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְאָמַר. נֶהֱרַג גַּייֵס גוליקס וּבָטְלוּ גְּזֵירוֹתָיו. מַעֲשֶׂה שֶׁיָּצְאוּ נְעָרִים לְהִלָּחֵם בְּאַנְטוֹכְיָא וְשָׁמַע יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל בַּת קוֹל יוֹצֵא מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְאוֹמֶרֶת. נִצְחוּ טַלְיָיא דְּאַגְחוּ קְרָבָא בְּאַנְטוֹכְיָא. וְכָתְבוּ אוֹתָהּ הָעֵת וְנָתְנוּ בּוֹ זְמָן וְכִיוְונוּ שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיְתָה.

מַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנְסוּ זְקֵינִים אֵצֶל בֵּית גַּדְיָא בִּירִיחוֹ. וְיָצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם אָדָם אֶחָד רָאוּי לִרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אֶלָּא שֶׁאֵין הַדּוֹר כְּדַיי. וְנָתְנוּ עֵינֵיהֶן בְּהִילֵּל הַזָּקֵן. וּכְשֶׁמֵּת הָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו. הוֹי עָנָיו חָסִיד תַּלְמִידוֹ שֶׁל עֶזְרָא. וְשׁוּב נִכְנְסוּ זְקֵינִים לָעֲלִיָּה בְּיַבְנֶה וְיָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם אֶחָד רָאוּי לִרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אֶלָּא שֶׁאֵין הַדּוֹר כְּדַיי. וְנָתְנוּ עֵינֵיהֶם בִּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ קָטָן. לְפִי שֶׁהוּא מַקְטִין עַצְמוֹ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. לְפִי שֶׁמִּעַט הָיָה קָטָן מִשְׁמוּאֵל הָרָמָתִי. וּכְשֶׁמֵּת הָיוּ אוֹמְרִים עָלָיו. הוֹי עָנָיו חָסִיד תַּלְמִידוֹ שֶׁל הִלֵּל הַזָּקֵן. וּבְשָׁעַת מִיתָתוֹ אָמַר. שִׁמְעוֹן וְיִשְׁמָעֵאל לְחַרְבָּא. וּשְׁאָר כָּל עַמָּא לְבִיזָּה. וַעֲקִין סַגִּיאִין יְהַוְיִין. וּבִלְשׁוֹן אֲרָמִית אָמְרָן. וְלֹא יָדְעוּ מַה אָמַר. וְעַל רִבִּי יְהוּדָה בֶן בָּבָא הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִים. הוֹי עָנָיו חָסִיד. אֶלָּא שֶׁנִּטְרְפָה הַשָּׁעָה.

תַּנְיָ. אָמַר רִבִּי יוּדָה. מַה טִיבוֹ שֶׁלַּשָּׁמִיר הַזֶּה. בִּירְיָיה הִיא מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית. וְכֵינָן שֶׁהָיוּ מַרְאִין אוֹתוֹ לָאֲבָנִים הָיוּ מִתְפַּתְּחוֹת לְפָנָיו כְּלָוְוחִין שֶׁלַּפִּינַקְס. וּבוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה בֵּית הָעוֹלָמִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְהַבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ אֶבֶן שְׁלֵימָה מַסַּע נִבְנָה וּמַקָּבוֹת וְהַגַּרְזֶן וְכָל כְּלִי בַרְזֶל לֹא נִשְׁמַע בַּבַּיִת בְּהִבָּנוֹתוֹ. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. מְגוּרָרוֹת הָיוּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב כָּל אֵלֶּה אֲבָנִים יְקָרוֹת כְּמִידּוֹת גָּזִית מְגוֹרָרוֹת בַּמְּגֵירָה מִבַּיִת וּמֵחוּץ. אֱמוֹר מֵעַתָּה. מִפְּנִים לֹא הָיָה עוֹשֶׂה לָהֶן כְּלוּם. אֶלָּא מְתַקֵּן מִבַּחוּץ וּמַכְנִיס לִפְנִים. רִבִּי אוֹמֵר. נִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי יוּדָה בְּאַבְנֵי בֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְדִבְרֵי רִבִּי נְחֶמְיָה בְּאַבְנֵי בֵיתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. וְאֵין כָּל דָּבָר יָכוֹל לַעֲמוֹד בּוֹ. אֶפִילּוּ נָתוּן עַל גַּבֵּי הָאֶבֶן אוֹ לְתוֹךְ טַס שֶׁלַּמַּתֶּכֶת מִיָּד הָיָה בוֹקֵעַ וְיוֹרֵד. מַה הָיוּ עוֹשִׂין לוֹ לְהַעֲמִידוֹ. הָיוּ כוֹרְכִין אוֹתוֹ מוּפִין שֶׁלַּצֶּמֶר וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ תַּנּוּ שֶׁלָּאֶבֶר מָלֵא סוּבִּין שֶׁלַּשְּׁעוֹרִין. הָדָא הִיא דִכְתִיב הַמַּבְלִיג שׁוֹד עַל עָז.

וְנוֹפֶת צוּפִים. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. דְּבַשׁ הַבָּא בִצְפִיָּיה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי חֲנִינָה. סוֹלֶת צָפָה עַל גַּבֵּי נָפָה לוּשָׁה בִדְבַשׁ וְחֻמְאָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן נָפָה סִיפְסוּף שֶׁאָכַלְנוּ בְּנַעֲרוּתֵינוּ מִפְּנֵקְרִסִין שֶׁאָכַלְנוּ בְּזִקְנוּתֵינוּ. דִּבְיוֹמוֹי אִישְׁתַּנִּי עָלְמָא. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר בָּא. בָּרִאשׁוֹנָה סְאָה אַרְבְּלִית הָיְתָה מוֹצִיאָה סְאָה סוֹלֶת סְאָה קֶמַח סְאָה קֵיבָר סְאָה מוּרְסָן סְאָה סוּבִּין. וּכְדוֹן אֲפִילּוּ חָדָא עַל חָדָא לָא קַיְימָא.

וּפָסְקוּ אַנְשֵׁי אֱמָנָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. אַנְשֵׁי אֱמָנָה תּוֹרָה. כְּהָדָא חַד רִבִּי הֲוָה קָרֵי לֵיהּ לְאַחֲוָה בְּצוֹר וַהֲווֹן צָוְוחִין בִּפְרִגְמַטְיָא וַהֲוָה אָמַר. לֵית אֲנָא מְבַטְּלָה עִנְתֵי. אֵין חֲמֵי לְמֵיתֵי. מֵיתֵי הוּא.

**יד משנה:** רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אֵין יוֹם שֶׁאֵין בּוֹ קְלָלָה וְלֹא יָרַד הַטַּל לִבְרָכָה וְנִיטַּל טַעַם הַפֵּירוֹת. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף נִיטַּל שׁוֹמֶן הַפֵּירוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר הַטַּהֲרָה נָטְלָה אֶת הֲרֵיחַ הַמַּעְשְׂרוֹת נָטְלוּ אֶת שׁוֹמֶן הַדָּגָן הַזְּנוּת וְהַכְּשָׁפִים כִּילּוּ אֶת הַכֹּל.

**הלכה:** כְּתִיב וְאֵל זוֹעֵם בְּכָל יוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. רִאשׁוֹנָה רִאשׁוֹנָה מִתְקַיֶּימֶת. מִי מְבַטֵּל. רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא. בִּרְכַת כֹּהֲנִים מְבַטֶּלֶת. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל תֵּדַע לָךְ שֶׁנִּתְאָרְרוּ הַטַּלְלִים. בָּרִאשׁוֹנָה עִיר שֶׁטַּלְלֶיהָ מְרוּבִּין פֵּירוֹתֶיהָ מְרוּבִּין. אֲבָל עַכְשָׁיו עִיר שֶׁטַּלְלֶיהָ מְרוּבִּין פֵּירוֹת מוּעָטִין. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה הַטַּל יוֹרֵד עַל הַקַּשׁ וְעַל הַתֶּבֶן וְהֵם מְלִבְּינִים. אֲבָל עַכְשָׁיו יוֹרֵד עַל הַתֶּבֶן וְהַקַּשׁ וְהֵן מַשְׁחִירִין.

תַּנְיָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר הַטַּהֲרָה נָטְלָה אֶת הַטַּעַם וְאֶת הָרֵיחַ. מַעְשְׂרוֹת נָטְלוּ אֶת שׁוֹמֶן הַדָּגָן. וּמִמִּי נִיטַּל יוֹתֵר. אָמַר רִבִּי לֵוִי בַּר חַיְתָה. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. מִהְיוֹתָם בָּא אֶל עֲרֵמַת עֶשְׂרִים וְהָיְתָה עֲשָׂרָה. בָּא אֶל הַיֶּקֶב לַחֲשׁוֹף חֲמִשִּׁים פּוּרָה. וְהָיְתָה עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֵין כְּתִיב כָּאן אֶלָּא וְהָיְתָה עֶשְׂרִים. וְחַכָּמִים אוֹמְרִים הַזְּנוּת וְהַכְּשָׁפִים כִּילּוּ אֶת הַכֹּל.

**טו משנה:** בְּפוּלְמוֹס שֶׁלְּאֶסְפַּסְיָנוּס גָּזְרוּ עַל עַטָּרוֹת חֲתָנִים וְעַל הָאֵרוּס. בְּפוּלְמוֹס שֶׁלְּטִיטוּס גָּזְרוּ עַל עַטָּרוֹת כַּלּוֹת וְשֶׁלֹּא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ יְוָנִית. בְּפוּלְמוֹס הָאַחֲרוֹן גָּזְרוּ שֶׁלֹּא תֵצֵא כַּלָּה בָּאַפְּרִיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר. וְרַבּוֹתֵינוּ הִתִּירוּ שֶׁתֵּצֵא כַּלָּה בָּאַפְּרִיוֹן בְּתוֹךְ הָעִיר.

**הלכה:** נִפְלָה עֲטֶרֶת רֹאשֵׁינוּ. אֵילּוּ הֵן עֲטָרוֹת חֲתָנִים. זוֹ זְהוֹרִית הַמּוּזְהֶבֶת. רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב. שֶׁלְּמֶלַח וְשֶׁלְּגַפְּרִית. רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב. שֶׁלְּמֶלַח וְשֶׁלְּזֵיתִ.

רַב נַחְמָן בַּר יַעֲקֹב אָמַר. אֲפִילּוּ דְּחִילְפֵי. רַב יִרְמְיָה שִׁיבְּשֵׁב וּלְבַשׁ עֲטָרָה שֶׁלְּזֵיתִ. שָׁמַע שְׁמוּאֵל וְאָמַר. נַייח לֵיהּ אִילּוּ אִיתְרִים רַיישֵׁיהּ וְלָא עָבַד כֵּן. וַהֲוָות כֵּן. כִּשְׁגָּגָה שֶׁיָּצָא לִפְנֵי הַשַּׁלִּיט.

אֵילּוּ הֵן חוּפּוֹת חֲתָנִים. סַדִּינִים מְצוּיָירִין וְסַהֲרוֹנֵי זָהָב תְּלוּיִין בָּהֶם. תַּנְיָ. אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא אִפִּיפִיירוֹת וְתוֹלֶה בָהֶן כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה.

מַתְנִיתָא. וְעַל הָאֵירוּס. רְסִיסָה.

אֵילּוּ הֵן עֲטָרוֹת כַּלּוֹת. זוֹ עִיר שְׁלֻזָהָב. רִבִּי עֲקִיבָה עָשָׂה לְאִשְׁתּוֹ עִיר שֶׁלְּזָהָב. וּקְנִיאַת בָּהּ אִיתְתִיהּ דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל. אָמַר לָהּ. מַה חֲזִית עַבְדַּת הֵיךְ מַה דַּהֲוָות עַבְדָּה. דַּהֲוָות מְזַבְּנָה קְלִיעָתָא דְּשַׂעֲרָהּ וְיָהֲבָה לֵיהּ וְהוּא לָעֵי בְּאוֹרַיְתָא.

שָׁאֲלוּ אֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַהוּ שֶׁיְּלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ יְוָנִית. אָמַר לָהֶן. יְלַמְּדֶינּוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינָהּ לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה. דִּכְתִיב וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. מֵעַתָּה אָסוּר

לְאָדָם לְלַמֵּד אֶת בְּנוֹ אוֹמָנוּת. בְּגִין דִּכְתִיב וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. וְהַתְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וּבְחַרְתָּ בַּחַיִּים. זוֹ אוֹמָנוּת. רַבִּי בָּא בְּרֵיהּ דְּרַבִּי חִיָּיה בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. מִפְּנֵי הַמְסוֹרוֹת. רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן. מוּתָּר לְאָדָם לְלַמֵּד אֶת בִּתּוֹ יְוָונִית מִפְּנֵי שֶׁהִיא תַכְשִׁיט לָהּ. שָׁמַע שִׁמְעוֹן בַּר בָּא וְאָמַר. בְּגִין דְּרַבִּי אַבָּהוּ בָּעֵי מֵילַף בְּרֵיהּ הוּא תְּלִי לָהּ בְּרַבִּי יוֹחָנָן. יָבוֹא עָלַי אִם לֹא שְׁמַעְתִּיהָ מֵרַבִּי יוֹחָנָן.

מִי מַתִּיר אֶת הָרִאשׁוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּירַבִּי בּוּן. מִי שֶׁהוּא מַתִּיר אֶת אֵילּוּ הוּא מַתִּיר אֶת אֵילּוּ. כְּהָדָא רֵישׁ גָּלוּתָא שָׁלַח שָׁאַל לְרַב חִסְדַּאי. מָהוּ הָדֵין דִּכְתִיב כֹּה אָמַר יי הַסִּיר הַמִּצְנֶפֶת וְהָרֵם הָעֲטָרָה. אָמַר לֵיהּ. הוּפְרָה הַמִּצְנֶפֶת הוּרְמָה הָעֲטָרָה. שָׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן וְאָמַר. הוּא חֶסֶר וּמִילּוּי חֶסֶר.

**טז משנה:** מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי בָּטַל זִיו הַחָכְמָה. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבָּן גַּמְלִיאֵל הַזָּקֵן בָּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וּמֵתָה טַהֲרָה וּפְרִישׁוּת. מְשֻׁמֶּשֶׁת יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּבִּאי בָּטַל זִיו הַכְּהוּנָּה. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי בָּטְלָה עֲנָוָה וְיִרְאַת חֵטְא. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי מֵאִיר בָּטְלוּ מוֹשְׁלֵי מְשָׁלִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי עֲקִיבָה בָּטְלוּ הַדַּרְשָׁנִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת בֶּן עַזַּאי בָּטְלוּ הַשַּׁקְדָנִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת בֶּן זוֹמָא בָּטְלוּ הַתַּלְמִידִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פָּסְקָה טוֹבָה מִן הָעוֹלָם. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה פָּסַק הָעוֹשֶׁר מִן הַחֲכָמִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבָּן גַּמְלִיאֵל בָּא גוֹבַיי וְרַבּוּ צָרוֹת. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי חֲנִינָה בֶּן דוֹסָא וְרַבִּי יוֹסֵי קִיטוֹנְתָא פָּסְקָה הַחֲסִידוּת וְלָמָּא נִקְרָא שְׁמוֹ יוֹסֵי בֶּן קִיטוֹנְתָא שֶׁהָיָה תַּמְצִיתָן שֶׁלַּחֲסִידִים. רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יָאִיר אוֹמֵר מְשֻׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בּוֹשׁוּ חֲבֵרִים וּבְנֵי חוֹרִין וְחָפּוּ רֹאשָׁם וְנִדַּלְדְּלוּ אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה וְנִבְרוּ בַּעֲלֵי זְרוֹעַ וּבַעֲלֵי לָשׁוֹן וְאֵין דּוֹרֵשׁ וְאֵין מְבַקֵּשׁ וְאֵין שׁוֹאֵל. עַל מִי לָנוּ לְהִשָּׁעֵן עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁרוּ חֲכִימַיָּא לְמֶהֱוֵי כְּסָפְרַיָּא וְסָפְרַיָּא כְּחַזָּנָא וְחַזָּנָא כְּעַמָּא דְאַרְעָא וְעַמָּא דְאַרְעָא אֲזָלָה וְדַלְדְּלָה וְאֵין שׁוֹאֵל וְאֵין מְבַקֵּשׁ. עַל מִי יֵשׁ לְהִשָּׁעֵן עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. בְּעִקְבוֹת מְשִׁיחָא חוּצְפָּא יִסְגֵּא וְיוֹקֶר יַאֲמִיר הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהַיַּיִן בְּיוֹקֶר וְהַמַּלְכוּת תֶּהֱפַךְ לְמִינוּת וְאֵין תּוֹכַחַת בֵּית וַועַד יִהְיֶה לִזְנוּת וְהַגָּלִיל יֵחָרֵב וְהַגַּבְלָן יִישׁוֹם וְאַנְשֵׁי הַגְּבוּל יְסוֹבְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יְחוֹנְנוּ וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח וְיִרְאֵי חֵטְא יִמָּאֵסוּ וְהָאֱמֶת תְּהֵא נֶעֱדֶרֶת נְעָרִים פְּנֵי זְקֵנִים יַלְבִּינוּ זְקֵנִים יַעַמְדוּ מִפְּנֵי קְטַנִּים בֶּן מְנַוול אָב בַּת קָמָה בְאִמָּהּ כַּלָּה בַחֲמוֹתָהּ אוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ. פְּנֵי הַדּוֹר כִּפְנֵי הַכֶּלֶב הַבֵּן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּישׁ מֵאָבִיו. וְעַל מָה יֵשׁ לְהִשָּׁעֵן עַל אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

**הלכה:** מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי אֶלִיעֶזֶר נִגְנַז סֵפֶר הַחָכְמָה. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פָּסְקוּ עֲצוֹת טוֹבוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת טוֹבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי עֲקִיבָה פָּסְקוּ מַעְיָנוֹת חָכְמָה. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה פָּסַק הָעוֹשֶׁר מִן הַחֲכָמִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי יוֹסֵי פָּסְקָה הַבִּינָה. מְשֻׁמֶּשֶׁת בֶּן עַזַּאי פָּסְקוּ הַשַּׁקְדָנִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת בֶּן זוֹמָא פָּסְקוּ הַדַּרְשָׁנִין. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי חֲנִינָה בֶּן דוֹסָא פָּסְקוּ אַנְשֵׁי הַמַּעֲשֶׂה. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי יוֹסֵי חֲסִידָא וְרַבִּי יוֹסֵי קְטוֹנְתָא פָּסְקוּ אַנְשֵׁי חֲסִידוּת. וְלָמָּה נִקְרָא קִיטוֹנְתָא שֶׁהָיָה תַּמְצִיתָן שֶׁלַּצַּדִּיקִים וְשֶׁלַּחֲסִידִים. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בָּא גוֹבַיי וְרַבּוּ הַצָּרוֹת. מְשֻׁמֶּשֶׁת רַבִּי הוֹכְפְּלוּ הַצָּרוֹת.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי מִי דְמִיךְ פִּקִּיד וַאֲמַר. פַּנּוּ חֲצַר מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה וְהַתְקִינוּ כִּסֵּא לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. וְאִית דְּאָמְרִין. מָן דְּחָמָא רַבֵּיהּ חָמָא. חַד מִן אִילֵּין דְּבֵית פָּזִי תַּלְמִידֵיהּ מִי דְמִיךְ פִּקִּיד וַאֲמַר. פַּנּוּ חֲצַר מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה וְהַתְקִינוּ כִּסֵּא לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. וְאִית דְּאָמְרִין. מָן דְּחָמָא רַבֵּיהּ חָמָא. חַד מִן אִילֵּין דְּבֵית פָּזִי הֲווֹן בָּעֵי מְחַתַּנְתֵּיהּ לְנִיסְיוֹתֵיהּ וְלָא הֲוָה מְקַבֵּל. אָמַר. דְּלָא יְהוֹן בָּהּ תּוֹן. מִי דְמִךְ פִּקִּיד וַאֲמַר. פַּנּוּ חֲצַר מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה וְהַתְקִינוּ כִּסֵּא לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה. אָמְרוּ. יָבוֹא זֶה שֶׁרָץ אַחַר הַכָּבוֹד אַחַר זֶה שֶׁבָּרַח מִן הַכָּבוֹד.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. מַעֲשֶׂה שֶׁנִּכְנְסוּ זְקֵינִים לַעֲלִיַּית בֵּית גַּדְיָא בִּירִיחוֹ. וְיָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם שְׁנַיִם רְאוּיִין לְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וְהִלֵּל הַזָּקֵן אֶחָד מֵהֶן. וְנָתְנוּ עֵינֵיהֶן בְּשִׁמְואֵל הַקָּטָן. וְשׁוּב נִכְנְסוּ זְקֵינִים לַעֲלִיָּיה בְּיִבְנֶה וְיָצָאת בַּת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן. יֵשׁ בֵּינֵיכֶם שְׁנַיִם רְאוּיִין לְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וּשְׁמוּאֵל הַקָּטָן אֶחָד מֵהֶן. וְנָתְנוּ עֵינֵיהֶן בְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן הוּרְקָנוֹס. וְהָיוּ שְׁמֵיחִין שֶׁהִסְכִּימָה דַּעְתָּן לְדַעַת הַמָּקוֹם.